

ในหลวงกับการศึกษาไทย : ห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี
จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

พุทธศักราช ๒๕๓๙

ISBN 974-8086-00-3

พิมพ์ครั้งแรก กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

จำนวนพิมพ์ ๑๕,๐๐๐ เล่ม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี

ถ.สุโขทัย ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๖๖๘-๗๑๒๓ โทรสาร ๒๕๓-๐๐๘๔

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

(มหาชน) โทร ๘๘๒-๑๐๑๐

๑๗๔.๕๕๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

๗๖๔๑ ในหลวงกับการศึกษาไทย: ฟ้าทศวรรษสิริราชสมบัติ. -

กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๐.

๑๘๘ หน้า: ภาพประกอบ.

๑. การศึกษา-ไทย. ๒. ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช,
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการศึกษา. ๓. ชื่อเรื่อง.

9&1
BNU/4
1999

ในหลวงกับการศึกษาไทย: ห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ

30 AUG 2012

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี
จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

พุทธศักราช ๒๕๓๙

“

การศึกษานั้นเป็นเรื่องของทุกคน และไม่ใช่ว่าเฉพาะใน
ระยะหนึ่ง เป็นหน้าที่โดยตรงในระยะเดียวไม่ใช่อย่างนั้น ตั้งแต่
เกิดมาก็ต้องศึกษาเติบโตขึ้นมาก็ต้องศึกษา จนกระทั่งถึงขั้น
ที่เรียกว่าอุดมศึกษา อย่างที่ท่านทั้งหลายกำลังศึกษาอยู่
หมายความว่าการศึกษาที่ครบถ้วน ที่อุดม ที่บริบูรณ์ แต่
ต่อไปเมื่อออกไปทำหน้าที่การงานก็ต้องศึกษาต่อไปเหมือนกัน
มีฉะนั้นคนเราก็อยู่ไม่ได้ แม้จบปริญญาเอกแล้วก็ต้องศึกษา
ต่อไปตลอด หมายความว่า การศึกษาไม่มีสิ้นสุด

”

ภุขงคประยาดรณันท์ ๑๒

ณ คาบนี้พิธิ“กาญ-
ธนูทำประจวบจร

เสนาะโศตสนันศัพท
ประเทศไทยประเทียบเพียง

จะพิศพัคค์รพสกไทน
ถววยชัยพระทรงสังข์

พระยอดเออยพระยอดฟ้า
พระปกป็องประคองไทย

ผดุงลูกเผดิมรัก
พิทุกข์ยากพระสู້ยอม

พระเมตตาประชาชี
ตลอดชาติพิมาดหมาย

ก็ได้แต่ประนมกร
เผดียงเทพและทำนูล

พระชนม์ร้อยฉนนาน
เสวยสุขและธำรง

สถิตคู่พระจอมนาฏ
ตลอดกาละนานปี

พระเดชานุภาพผาย
พระนารัฐระเรื่องรอง

จนากิโยก”พระทรงสร
ประชาร้องชโยเสียง

ดุริย์ขับขจรเวียง
พิมานม้นฉนวนวัง

ก็สไตเพราะสมหวัง
มิสร้างสิ้นกระแสไต

พระบุญญาธิการไกร
ประคองเทพบิดาถนอม

มิพิกให้หทัยตรอม
เสด็จดับดำเค็ญคลาย

ก็สุดที่จะบรยาย
จะแทนทมิหมดสูญ

ถววยพร ๘ เพิ่มพูน
พระไตรรัตนสะพัดองค์

ดระการพรรณพระรูปทรง
พลึงเพียงพระยาสีห์

และหน่อราชพระจักรี
ประทับเหนือไพททอง

อรินทร์ฟ่ายมิอาจพอง
พิพัฒน์นามสยามไทย

โศตติเทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ประพันธ์)

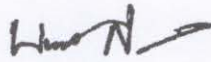
คำปรารภ

ในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงปกครองสยามรัฐสีมา อาณาจักร ถ้วนถึง ๕๐ พรรษา ในพุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นสิ่งประเสริฐสุดที่มีเคยปรากฏมา แต่กาลก่อน แสดงบุญญาธิการอันไพศาล ยิ่งความปลาบปลื้มปีติโสมนัสมาสู่ประชาชนชาวไทยทั้งชาติ รัฐบาลและเอกชนชาตินิกรชนต่างสโมสรสมานฉันท์จัดงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี เฉลิมพระเกียรติให้ปรากฏแผ่ไพศาล

นับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติตราบจนบัดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม ทรงอุทิศพระองค์บำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ ยัง ความร่มเย็นเป็นสุขแก่พสกนิกรทุกถ้วนทั่ว ทรงเป็นมิ่งขวัญและศูนย์รวมแห่งความสามัคคี ของปวงชนชาวไทย ตลอดระยะเวลาในรัชสมัย ประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและ มั่นคงเป็นปึกแผ่นตลอดมา พระมหากรุณาธิคุณนี้เป็นสิ่งที่คนไทยทั้งมวลจักน้อมรับใส่เกล้า ใส่กระหม่อมไว้ตลอดไป

เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุด มิได้ รัฐบาลและประชาชนทุกหมู่เหล่าได้พร้อมใจกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติถวายเป็น ราชสักการะ โดยการนี้คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการ อำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ได้พิจารณาเห็นชอบอนุมัติให้หน่วยราชการ องค์กร เอกชน จัดพิมพ์หนังสือเฉลิมพระเกียรติคุณในด้านต่างๆ เพื่อเผยแพร่พระมหา กรุณาธิคุณและพระปรีชาสามารถ ให้ปรากฏยั่งยืนอยู่ตราบกาลนาน

ในนามของรัฐบาล และคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ขออนุโมทนาในความอุตสาหะวิริยะของทุกหน่วยราชการ องค์กร เอกชน และ คณะกรรมการประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ตลอดจนคณะทำงานเฉพาะกิจทุกคณะ ที่ได้ริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ อันจะอำนวยคุณประโยชน์อย่างยิ่งแก่มหาชน น้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้สถิตอยู่ใน หทัยปวงประชาราษฎร์ตลอดกาลนิรันดร์

(นายบรรหาร ศิลปอาชา)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

คำนำ

เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี และทรงดำรงสิริราชสมบัติยืนนานกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย อาณาประชาราษฎร์ต่างมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงอุทิศพระองค์ในการประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ด้วยพระราชวิริยะอุตสาหะ นำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาติ ทำให้พสกนิกรชาวไทยมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้ากัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการวางแผนและกำหนดนโยบายทางการศึกษาของชาติ ได้ตระหนักดีว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการเป็นคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่การพัฒนาการศึกษาของไทย พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยในการศึกษาของชาติเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่อาณาประชาราษฎร์ตลอดมา ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้เสนอโครงการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติเรื่อง “ในหลวงกับการศึกษาไทย : ห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ”

การจัดพิมพ์หนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมการพัฒนาการศึกษาไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน พระราชปณิธานและพระราชดำริที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งพระราชกรณียกิจของพระองค์ในการสร้างคนและการพระราชทานทุนการศึกษา ซึ่งพสกนิกรได้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในพระปรีชาญาณและสายพระเนตรอันยาวไกลในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าสูงสุดในการพัฒนาประเทศ และส่งผลให้ปวงชนชาวไทยมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้ากันตลอดระยะเวลา ๕๐ ปี นับแต่พระองค์เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นต้นมา

การจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้รับความร่วมมือจากคณะอนุกรรมการโครงการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ ผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานหลายฝ่าย จึงขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้อุทิศเวลา และสติปัญญา ร่วมแสดงความจงรักภักดี และกตเวทิตาคุณ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชในวโรกาสอันเป็นมหามงคลนี้

(นายลิขิต เทอดสถิรศักดิ์)
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สารบัญ

บทที่ ๑

พระราชประวัติ

- ๓ พระราชประวัติ
ของพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดช

บทที่ ๒

พัฒนาการของการศึกษาไทยในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

: แนวโน้มของการจัดการศึกษา

- ๑๔ แผนและทิศทางการศึกษา
- ๒๔ โครงสร้างและองค์การบริหารการศึกษา
- ๒๘ ผลการจัดและพัฒนาการศึกษา
ในช่วงห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ

บทที่ ๓

การศึกษาที่เกี่ยวข้องเนื่องในพระราชดำริ

- ๕๕ การศึกษาในระบบโรงเรียน
- ๖๒ โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์
- ๘๘ การศึกษานอกระบบโรงเรียน

บทที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กับการสร้างคน

- ๑๐๘ พระราชปณิธาน
- ๑๑๗ ทูลพระราชทาน
- ๑๓๐ กรณีศึกษาผู้ได้รับทุนพระราชทาน

ภาคผนวก

- บรรณานุกรม
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
- รายชื่อคณะอนุกรรมการ
- รายชื่อคณะทำงาน

บทที่ ๕

พระราชดำริที่สำคัญ
เกี่ยวกับการศึกษา

- ๑๔๑ พระราชดำริที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษา

ปัจฉิมบท

- ๑๖๕ พระราชดำรัสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๓๙

บทที่ ๑
พระราชนิพนธ์

หน้าว่าง

พระราชประวัติ ของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชสมภพ ณ โรงพยาบาลเมาท์ออเบอร์น (Mount Auburn) เมืองเคมบริดจ์ (Cambridge) รัฐแมสซาชูเซตต์ (Massachusetts) สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่จันทร์ เดือนอ้าย ขึ้น ๑๒ ค่ำปีเถาะ นพศก จุลศักราช ๑๒๘๙ ตรงกับวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๐ มีพระนามเดิมว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระโอรสพระองค์เล็กในสมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ (พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี) และสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ซึ่งภายหลังทั้งสองพระองค์ได้รับการเฉลิมพระนามาภิไธย เป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระเชษฐภคินี และสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประสูติเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ กับพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ ณ เมืองไฮเดลแบร์ก ประเทศเยอรมนี

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๑ ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนก ซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา กลับประเทศไทย ประทับ ณ วัง

สระปทุม ต่อมาในวันที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๒ สมเด็จพระบรมราชชนกสวรรคต ขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรง เจริญพระชนมายุได้ไม่ถึง ๒ ปี และเมื่อมีพระ- ชนมายุได้ ๕ ปี ได้ทรงเข้ารับการศึกษาชั้นต้น ณ โรงเรียนมาแตร์เดอี กรุงเทพฯ จนถึงพุทธศักราช ๒๔๗๖ จึงเสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ เมือง โลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พร้อมด้วย สมเด็จพระบรมราชชนนี พระเชษฐภคินี และ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เพื่อทรงศึกษาต่อใน ชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนเมียร์มองต์ (Mieremont) ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และ ภาษาอังกฤษ จากนั้นทรงเข้าศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ณ เอกอล นูแวล เดอ ลา ซืออิส โรมองต์ (Ecole Nouvelle de la Suisse Romande) ตำบลแชลลี (Chailly) เมืองโลซานน์ เมื่อทรงรับประกาศนียบัตร ทางอักษรศาสตร์ จากยิมนาส กลาซีค กังโดนาล (Gymnase Classique Cantonal) แห่งเมืองโลซานน์ แล้ว ทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโลซานน์ โดย

ทรงเลือกศึกษาในแขนงวิชาวิศวกรรมศาสตร์

ในพุทธศักราช ๒๔๗๗ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันท- มหิดล เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๘ แห่งบรม- ราชจักรีวงศ์ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงทรงได้รับการ สถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๗๘ และได้โดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้า- อยู่หัวอานันทมหิดล นิวัตประเทศไทยเป็นครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๔๘๑ โดยประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เป็นการ ชั่วคราว แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับไปประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จนถึง พุทธศักราช ๒๔๘๘ จึงโดยเสด็จพระราชดำเนินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล นิวัตประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง คราวนี้ประทับ ณ พระที่นั่ง- บรมพิมาน ในพระบรมมหาราชวัง

ในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล เสด็จสวรรคตโดยกระทันหัน ณ พระที่นั่งบรมพิมาน ใน พระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช จึงเสด็จขึ้นครองราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ในวันเดียวกันนั้น แต่เนื่องจากยังมีพระราชกิจด้านการศึกษา จึงต้องทรงอำลาประชาชนชาวไทยเสด็จพระราชดำเนินกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์อีกครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ เพื่อทรงศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยแห่งเดิม ในครั้งนี้ทรงเลือกศึกษาวิชากฎหมายและวิชา รัฐศาสตร์ แทนวิชาวิศวกรรมศาสตร์ที่ทรงศึกษาอยู่เดิม

ระหว่างที่ประทับศึกษาอยู่ในต่างประเทศนั้น ทรงพบหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ธิดาในหม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร กับหม่อมหลวงบัว (สนิทวงศ์) กิติยากร (ภายหลังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพระอิสริยยศ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลฯ ขึ้นเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านักขัตรมงคล เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ และขึ้นเป็น พระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามว่า พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕) ต่อมาทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ในพุทธศักราช ๒๔๙๓ เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนครประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ตั้งการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ในเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ต่อมาในวันที่ ๒๘ เมษายน ปีเดียวกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ณ พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในวังสระปทุม ซึ่งในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสนี้ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์

ในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีขึ้น ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง เสด็จพระบรมนามาภิไธย ตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร พร้อม

ทั้งพระราชนัดดาพระปฐมบรมราชโองการว่า เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม และในโอกาสนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

หลังจากเสร็จการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงรักษาพระสุขภาพ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตามที่คณะแพทย์ได้ถวายคำแนะนำ และระหว่างที่ประทับในเมืองโลซานน์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชธิดาพระองค์แรกคือ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ซึ่งประสูติ ณ โรงพยาบาลมงซัวซีส์ เมืองโลซานน์ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๔ และเมื่อสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระองค์แรกเจริญพระชันษาได้ ๗ เดือน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินนิวัตพระนครประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จากนั้นทรงย้ายที่ประทับไปประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ปรับปรุงพระตำหนักจิตรลดารโหฐานสำหรับเป็นที่ประทับแทนการที่รัฐบาลจะจัด

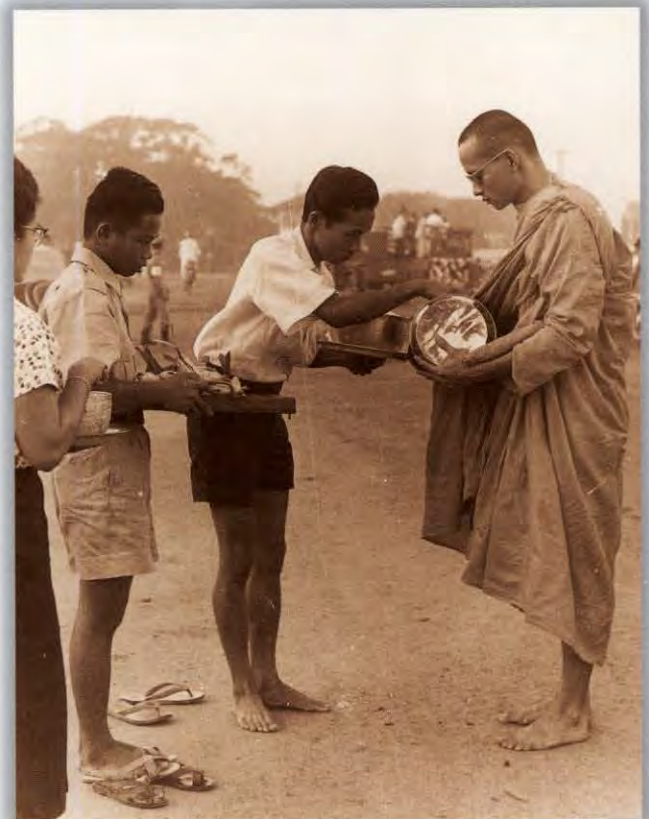
สร้างพระตำหนักขึ้นใหม่ และที่พระที่นั่งอัมพรสถานนี้เอง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลพระราชโอรสและพระราชธิดาอีกสามพระองค์ คือ

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณฯ ประสูติเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ในพุทธศักราช ๒๕๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาขึ้นเป็น **สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร**

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ประสูติเมื่อวันเสาร์ที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๘ ในพุทธศักราช ๒๕๒๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม สถาปนาขึ้นเป็น **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี**

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติเมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระผนวช เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง และประทับจำพรรษา ณ พระตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการทรงปฏิบัติราชการแผ่นดินแทนพระองค์ ตลอดเวลา ๑๕ วัน ที่ทรงพระผนวชอยู่ และจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ

แทนพระองค์ได้อย่างเรียบร้อยเป็นที่พอพระราชหฤทัย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาขึ้นเป็น **สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** ในปีเดียวกันนั่นเอง และในวันที่ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๐ หลังจากทรงประกอบพิธีเฉลิมพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งได้ต่อเติมขึ้นใหม่แล้ว ทรงย้ายที่ประทับจากพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต กลับไปประทับที่ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต จนถึงปัจจุบัน

บทที่ ๒

พัฒนาการ

ของการศึกษาไทยในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิพลอดุลยเดช: แนวโน้มของการ

จัดการศึกษา

หน้าว่าง

พัฒนาการของการศึกษาไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช : แนวโน้มของการ จัดการศึกษา

๑. แผนและทิศทางการศึกษา

- ๑.๑ แนวคิดและนโยบายในการจัดการศึกษาในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๐๓
- ๑.๒ แนวคิดและนโยบายในการจัดการศึกษาในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๓๙

๒. โครงสร้างและองค์กรการบริหารการศึกษา

- ๒.๑ องค์กรบริหารการศึกษากลาง
- ๒.๒ องค์กรบริหารการศึกษารัฐสภา
- ๒.๓ องค์กรบริหารการศึกษารัฐมนตรี

๓. ผลการจัดและพัฒนาการศึกษาในช่วงห้าทศวรรษ สิริราชสมบัติ

- ๓.๑ พัฒนาการในการจัดการศึกษา
 - ก. การศึกษาก่อนประถมศึกษา
 - ข. การประถมศึกษา
 - ค. การมัธยมศึกษา
 - ง. การอุดมศึกษา
 - จ. การอาชีวศึกษา
 - ฉ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ๓.๒ งบประมาณทางการศึกษา
- ๓.๓ ความร่วมมือทางการศึกษากับองค์กรระหว่างประเทศ

พัฒนาการของการศึกษาไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : แนวโน้มของการจัดการศึกษา

ในช่วงห้าทศวรรษแห่งการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๓๙ การดำเนินงานด้านการจัดและพัฒนาการศึกษาในประเทศไทยได้มีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ และเป็นช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยได้พัฒนาการศึกษาของชาติไปเป็นอันมากทั้งในด้านปรัชญาแนวคิด โครงสร้างระบบการศึกษา ระบบการบริหารการศึกษา หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน อันจะกล่าวโดยสรุปในเรื่องที่สำคัญได้ดังนี้

๑. แผนและทิศทางการศึกษา

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ การจัดการศึกษาในประเทศไทยได้ยึดถือ “โครงการศึกษา” ซึ่งประกาศเป็นพระบรมราชโองการและมีฐานะเป็นกฎหมายเป็นแนวทางการจัดการศึกษามาตั้งแต่

พ.ศ. ๒๔๔๑ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด จึงได้มีการจัดการศึกษาตามแนวรัฐธรรมนูญ โดยยึดถือ “แผนการศึกษาชาติ” หรือ “แผนการศึกษาแห่งชาติ” และกฎหมายการศึกษาเฉพาะเรื่องต่างๆ ตลอดจนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ดังจะแสดงให้เห็นพัฒนาการในด้านจุดมุ่งหมาย แนวคิด และนโยบายในการจัดการศึกษาในประเทศไทย โดยสรุปเป็น ๒ ช่วงคือ ช่วงแรก นับแต่เสด็จขึ้นครองราชย์จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๓ และช่วงต่อมา นับตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ จนถึงปัจจุบัน

๑.๑ แนวคิดและนโยบายในการจัดการศึกษาในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๐๓

ในระยะแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัตินั้น ประเทศไทยอยู่ในช่วงของการพัฒนาประเทศหลังสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ในระยะนั้นนานาประเทศได้พยายามหาวิธีป้องกันและระงับสงครามอันอาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ซึ่งประเทศไทยได้รับการลงมติให้เป็นสมาชิกองค์การนี้ในปีดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาที่มีการร่วมมือระหว่างประเทศ โดยได้มีการนำแนวคิดและแบบอย่างมาพัฒนาการศึกษาของไทย

ในช่วง ๕ ปีแรกของการครองราชย์ ประเทศไทยยังคงใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๗๙ ซึ่งกำหนดความมุ่งหมายไว้ว่า “ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อจะได้ทำหน้าที่พลเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญได้เต็มที่” และนับตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์จนถึงช่วงก่อนมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๐๓) ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาดังต่อไปนี้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดไว้ว่า “รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่อัตภาพ” กล่าวคือให้บุคคลได้รับการศึกษาตามควรแก่สติปัญญาและทุนทรัพย์ แผนการศึกษาชาติฉบับนี้กำหนดแต่เพียง “ให้พลเมืองได้รับการศึกษา” โดยมีได้เน้นคำว่า “ทุกคน” เนื่องจากเริ่มมีการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น ๗ ปี ซึ่งรัฐจะขยายไปพร้อมกันทีเดียวหมดไม่ได้ ต้องใช้วิธีค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นจึงไม่อาจเน้นจัดการศึกษา “ให้พลเมืองทุกคน” ได้เหมือนแผนการศึกษาชาติ ฉบับก่อนๆ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้กำหนดองค์แห่งการศึกษาเป็นแนวการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นเป็น ๔ ประการ คือ จริยศึกษา พลศึกษา พุทธิศึกษา และหัตถศึกษา และแบ่งการศึกษาออกเป็น ๕ ระดับ คือ การศึกษาขั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา เตรียมอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาขั้นสูงและอุดมศึกษา นอกจากนี้ ยังได้จัดการศึกษาพิเศษและการศึกษาผู้ใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ และมุ่งส่งเสริมอาชีพความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น จึงมีผลให้มีการขยายตัวด้านปริมาณการศึกษาในทุกระดับ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ หลังจากการปฏิวัติในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ คณะปฏิวัติได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการศึกษาเพื่อปรับปรุงแผนการศึกษาชาติให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้ ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ คณะปฏิวัติได้ประกาศตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ โดยออกเป็นพระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ และมอบหมายให้ปรับปรุงแผนการศึกษานำเสนอคณะรัฐบาล ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งเป็นแผนฉบับแรกที่ใช้คำว่า “แห่งชาติ” และจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคม โดยสอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองประเทศ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ กำหนดว่า “รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่อัตภาพ” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ เพราะแผนนี้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องหาทางสนับสนุนบุคคลที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้ได้เรียนสูงสุดตามควรแก่สติปัญญาความสามารถ สำหรับการจัดการศึกษาก็ได้

กลับมาเน้น “ให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษา” อีก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายของคณะปฏิวัติสมัยนั้นให้ความสำคัญด้านการศึกษามาก และต้องการขยายการศึกษาภาคบังคับ ๗ ปี ให้ทั่วถึงโดยเร็ว

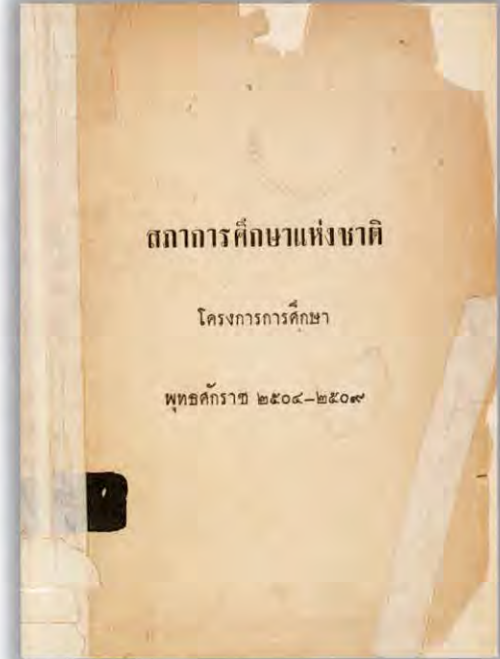
การจัดการศึกษาในแผนนี้กำหนดให้เมืองศรีศค้าย้ายคลึงกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๔ ระดับ คือ อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยมุ่งขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น ๗ ปี แต่มีได้บังคับทุกท้องที่ พยายามขยายการศึกษาด้านอาชีวศึกษาให้กว้างขวางเพื่อสนองตอบความต้องการกำลังคนระดับกลางสายอาชีพเพื่อพัฒนาประเทศ สนับสนุนให้ผู้มีความสามารถได้เรียนต่อในระดับสูง รวมทั้งมีการจัดการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ด้วย

๑.๒ แนวคิดและนโยบายในการจัดการศึกษาในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๓๙

ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙)

ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลได้ประกาศใช้ **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙)** โดยแบ่งเป็น ๒ ระยะ คือระยะแรกระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖ และระยะที่ ๒ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๙ ในระยะแรกนั้น แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและแผนพัฒนาการศึกษายังมีการประสานสัมพันธ์กันน้อยมาก เนื่องจากการพัฒนาการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของสภาการศึกษาแห่งชาติ ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจมีสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติรับผิดชอบโดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังได้รวมแผนพัฒนาสังคมในด้านสาธารณสุข การประมง สหกรณ์และสาธารณสุขไว้ด้วย แต่ไม่ได้กำหนดนโยบายและโครงการพัฒนาการศึกษาไว้ เพียงแต่กำหนดยอดวงเงินงบประมาณที่จะใช้ในการจัดการศึกษาเท่านั้น

สำหรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ได้ผนวกเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ระยะที่ ๒ เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่าการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจและสังคมจะไม่บรรลุผลสำเร็จด้วยดี ถ้าหากประชาชนขาดการศึกษา การ

วางแผนพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องประสานกันและมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในขณะที่เดียวกันการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในด้านกำลังคนก็เป็นสิ่งสำคัญ

ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔) มุ่งที่จะเพิ่มรายได้และยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมสาระสำคัญขึ้นใหม่ กล่าวคือ มุ่งเน้นความสำคัญของการพัฒนาสังคมเพื่อให้ระบบสังคมได้เจริญก้าวหน้าควบคู่กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญด้านพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคน

ส่วนแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔) ได้กำหนดนโยบายส่วนรวมในการพัฒนาการศึกษาไว้ โดยมีสาระสำคัญคือ จัดการศึกษาให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการด้านกำลังคน ตลอดจนความรู้และเทคนิคในการพัฒนาสาขาต่างๆ ขยายการศึกษาภาคบังคับ เน้นหนักในการผลิตกำลังคนระดับกลางทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙)

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) ได้ขยายขอบเขตของแผนให้ครอบคลุมไปถึงนโยบายในด้านการวางแผนครอบครัวและการมีงานทำ นอกจากนี้ ยังมีการประสานโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและโครงการพัฒนาสังคมให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ในส่วนของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) ได้เน้นหนักในด้านการเตรียมประเทศชาติให้พร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ยุควิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการแก้ปัญหาด้านคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง โดยได้

กำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาส่วนรวมไว้ คือ ปรับปรุงการศึกษาให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๗

แนวคิดในการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้มีการพัฒนาก้าวหน้ามาเป็นลำดับนับตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดช่วงเวลาดังกล่าว จนเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไปว่า การศึกษาของไทยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ แนวคิดดังกล่าวได้รับการกระตุ้นมากขึ้นหลังจากที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีบทบาทในการพัฒนาคน แก้ปัญหาสังคม เสริมสร้างและนำประเทศชาติไปสู่สังคมที่พึงประสงค์

ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๕๑๗ คณะรัฐมนตรีจึงได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา” ขึ้น โดยให้ทำหน้าที่พิจารณาเสนอแนวทางการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และลักษณะอื่นๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระบบประชาธิปไตย

ในการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้พิจารณาการศึกษาทั้งระบบ ทั้งกระบวนการโดยไม่ว่าการศึกษาดำรงอยู่ด้วยตัวเองตามลำพัง หากแต่วางอยู่บนพื้นฐานโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ และถือว่าการศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการแก้ปัญหาของชาติ และโน้มนำสังคมไทยไปในแนวทางอันพึงประสงค์ได้ การวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้ จึงนับได้ว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาที่ยังไม่เคยมีมาก่อนมาก่อนนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา

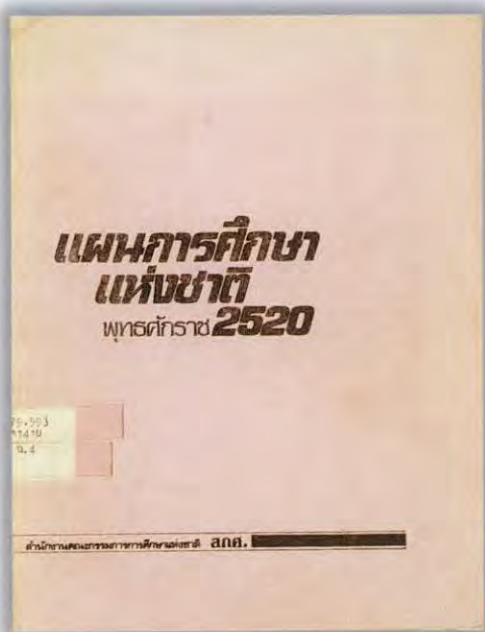
คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้เสนอแนวทางปฏิรูปการศึกษาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้นำเสนอคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา” เพื่อจัดทำรายละเอียดแนวทางปฏิบัติของหลักการและข้อเสนอของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาได้จัดทำรายละเอียดแนวทางปฏิบัติและแนวทางการเปลี่ยนแปลงตามหลักการและข้อเสนอของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา แล้วเสนอให้คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณา และนำเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับทราบผลการดำเนินงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาพร้อมทั้งมอบให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำไปพิจารณา เพื่อบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเร่งรัดให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการเสนอไปให้คณะรัฐมนตรีสนับสนุนต่อไป

ระยะที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐

จากแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. ๒๕๑๗ รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ หลังจากใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษามาเป็นเวลา ๑๗ ปี จึงได้มีพระบรมราชโองการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งได้กำหนดให้การศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต และถือว่าการศึกษานอกโรงเรียนมีความสำคัญเช่นเดียวกันเพราะคนส่วนใหญ่อยู่นอกระบบโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสได้รับการศึกษา และผู้ที่ศึกษานอกระบบโรงเรียนก็มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาต่อในระบบโรงเรียนได้อีก

ระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ แบ่งเป็น ๒ ระบบคือ การศึกษาในระบบโรงเรียน และการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษาในระบบแบ่งเป็น ๔ ระดับ คือ ก่อนประถม

ศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา การจัดการศึกษาในแต่ละระดับอาจจัดในลักษณะและประเภทต่างๆ เช่น การฝึกหัดครู การอาชีวศึกษา การศึกษาวิชาชีพพิเศษ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาพิเศษ เป็นต้น

โครงสร้างระบบการศึกษาที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ ที่สำคัญคือการเปลี่ยนประถมศึกษาจาก ๗ ปี เป็น ๖ ปี โดยจัดเป็นตอนเดียว และเปลี่ยนมัธยมศึกษาจาก ๕ ปี เป็น ๖ ปี โดยจัดเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ ปี หรือเรียกว่า ระบบ ๖-๓-๓ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย คำนึงถึงวัยและระดับพัฒนาการของผู้เรียน ให้การศึกษานอกโรงเรียนกับในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องและสนับสนุนซึ่งกันและกันมากขึ้น และที่สำคัญก็คือ เพื่อให้สามารถจัดประถมศึกษา ๖ ปี เป็นการศึกษาภาคบังคับให้แก่เด็กทุกคนที่เข้าเกณฑ์บังคับได้เรียนอย่างรวดเร็ว

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ นี้ เริ่มใช้พร้อมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔) สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ มีลักษณะเป็นแผนแม่บทที่วางกรอบ “นโยบายแห่งชาติ” ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีสาระสำคัญแตกต่างไปจากแผนฉบับก่อนๆ คือ เป็นแผนที่มุ่งสร้างความเป็นธรรมทางสังคม โดยเน้นการลดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลทางเศรษฐกิจและมุ่งที่จะเสริมสร้างสวัสดิภาพทางสังคมแก่คนส่วนใหญ่ในชาติ ส่วนแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ มีวัตถุประสงค์ที่จะเร่งพัฒนาการศึกษาทุกระดับและประเภทให้เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงของประเทศ และตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน โดยได้มีการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาเป็นส่วนใหญ่

ระยะที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙)

ในระยะต่อมา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) ได้กำหนดจุดประสงค์ในการพัฒนา

ประเทศ “แนวใหม่” โดยการปรับระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถ
รับกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ในขณะเดียวกันก็จะ
ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ให้มีการกระจายผลการพัฒนาให้ถึง
มือชาวชนบทที่ยากจนให้ทั่วถึง และประสานงานพัฒนาเศรษฐกิจให้
สอดคล้องกับการบริหารความมั่นคงของประเทศ

ในเวลาเดียวกัน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่
๕ มุ่งพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมุ่งให้การ
ศึกษาเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถ
ในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละนาถัย
สมบูรณ รักและร่ำองศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยไว้ ตลอดจน
ก่อให้เกิดความสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ตาม
วิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

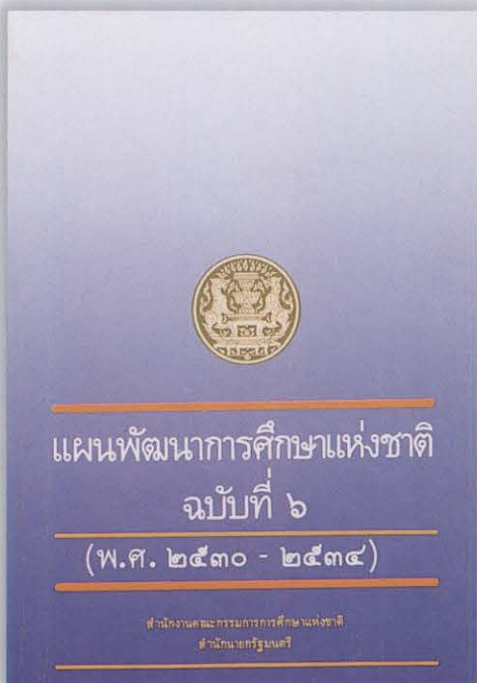
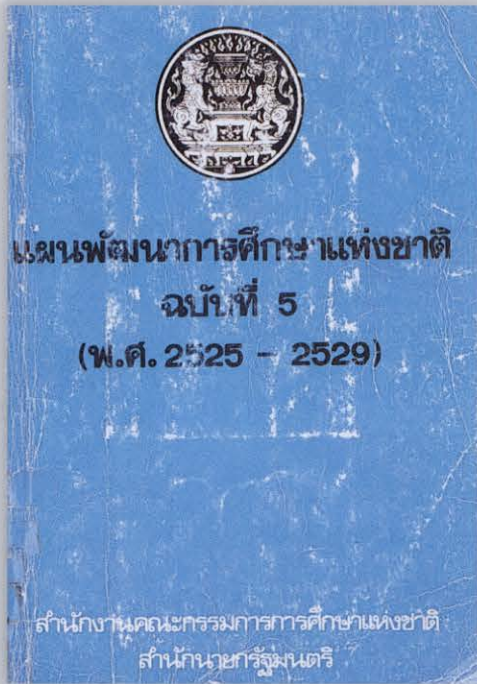
ระยะที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖
(พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาเป็น ๒ ด้าน คือ
ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ในด้านเศรษฐกิจมีเป้าหมายจะรักษา
ระดับการขยายตัวให้เพียงพอที่จะรองรับกำลังแรงงานใหม่ที่จะเข้าสู่
ตลาดแรงงานมากขึ้น ส่วนในด้านสังคมมีเป้าหมาย คือมุ่งพัฒนา
คุณภาพของคนเพื่อให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้ามีความสงบสุข
และเป็นธรรม สำหรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.
๒๕๓๐-๒๕๓๔) เป็นแผนที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความคิด
คุณธรรม พละนาถัยที่สมบูรณ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็น
สมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
ของประเทศ

ระยะที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

แม้ว่าการพัฒนาการศึกษาในช่วงที่ผ่านมาจะบรรลุผล
สำเร็จไปได้ระดับหนึ่ง แต่ผลการศึกษาายังพบว่า มีปัญหาอุปสรรคคือ
หลายประการที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากการจัด
การศึกษาที่เป็นอยู่ในขณะนี้ยังไม่สามารถสนองความต้องการในการ

พัฒนาบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้นได้ดีเท่าที่ควร จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งในแง่ของหลักการ ความมุ่งหมาย แนวนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้มีการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลใน ๔ ด้านอย่างสมดุลและกลมกลืนกัน คือ ด้านปัญญา ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสังคม โดยเริ่มมีผลใช้บังคับในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ซึ่งเป็นแผนที่มุ่งให้ความสมดุลแก่การพัฒนาในทุกๆ ด้าน กล่าวคือ มุ่งรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ในอัตราที่เหมาะสมและมีเสถียรภาพควบคู่ไปกับการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมสู่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ขณะเดียวกัน ก็มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้มิให้เสื่อมโทรมลงไป

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ก็มีแนวคิดที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ตลอดจนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

แนวความคิดที่ปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติในช่วงห้าทศวรรษแห่งการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชนี้ แม้เป็นพระบรมราชโองการก็เป็นเพียงแนวนโยบายการศึกษาของรัฐ แต่ไม่มีบทบังคับหรือบทลงโทษกำกับไว้ เนื่องจากมิได้ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเหมือนการตรากฎหมายตามปกติ ดังนั้น พระบรมราชโองการเรื่องแผนการศึกษาแห่งชาติจึงมิได้เป็นกฎหมาย ขณะนี้ประเทศไทยจึงไม่มีกฎหมายแม่บททางการศึกษา กฎหมายที่มีอยู่หลายฉบับก็เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง/เฉพาะกิจเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาบางระดับ บางประเภท หรือบางลักษณะเท่านั้น

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 — 2539)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ มีบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งได้บัญญัติให้ประชาชนมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมภายใต้เงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ พร้อมกันนี้ได้กำหนดเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐว่าเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะในการจัดระบบการศึกษาอบรมทุกระดับตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาอบรมว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาของรัฐจะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ส่วนในระดับอุดมศึกษาให้สถานศึกษาดำเนินกิจการได้โดยอิสระภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้และด้อยโอกาสให้ได้รับทุนและปัจจัยต่างๆ ในการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยไม่มีกฎหมายแม่บททางการศึกษา คงมีแต่แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นพระบรมราชโองการ ไม่มีฐานะเป็นกฎหมาย เป็นแต่เพียงแนวนโยบายในการจัดการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้เพื่อให้องค์กรของฝ่ายบริหารปฏิบัติและแสดงให้ประชาชนทราบถึงแนวนโยบายในการจัดการศึกษา หากไม่มีการปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าวก็ไม่มีผลบังคับในทางกฎหมายแต่ประการใด ขณะนี้จึงได้มีความพยายามของหน่วยงานและกลุ่มการเมืองต่างๆ ที่จะผลักดันให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้มีผลบังคับใช้อันจะทำให้การจัดการศึกษาซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานได้มีแนวปฏิบัติและเป้าหมายในการจัดรวมกันที่ชัดเจน เกิดเอกภาพในเชิงนโยบายและสร้างความเสมอภาคแก่ประชาชนในการที่จะได้รับโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งจะมีผลให้การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. โครงสร้างและองค์การบริหารการศึกษา

ระบบบริหารการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ที่มีการจัดแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยในปัจจุบันมีโครงสร้างและองค์การบริหารดังนี้

๒.๑ **องค์กรบริหารการศึกษากลาง** ได้แก่ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ทางด้านนโยบายและแผน คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำแผนทางด้านการศึกษาโดยตรง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำข้อเสนอแนวนโยบายและจัดทำแผนทางด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสำนักงบประมาณรับผิดชอบในการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนที่กำหนด ตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรงและหน่วยงานอื่นที่จัดการศึกษาตามความต้องการของกลุ่มบุคคลและของหน่วยงาน ได้แก่

(๑) **กระทรวงศึกษาธิการ** ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา ศาสนา และการวัฒนธรรม รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และเจ้าหน้าที่ทางศาสนาด้วย หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มี ๑๔ กรม

(๒) **ทบวงมหาวิทยาลัย** รับผิดชอบในการจัดและกำกับดูแล การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน

(๓) **กระทรวงมหาดไทย** มีสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครองเป็นหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่บริหารดูแลการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา ส่วนกรุงเทพมหานครมีสำนักการศึกษา จัดการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และสำนักพัฒนาชุมชน จัดการศึกษาในรูปของการศึกษานอกโรงเรียน และกรมการพัฒนาชุมชน จัดบริการการศึกษาในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่จัดการศึกษาเฉพาะกิจเฉพาะกลุ่ม เช่น

(๑) **กระทรวงกลาโหม** จัดการศึกษาในลักษณะเฉพาะ มีหน่วยงานของกองทัพ คือ กรมกำลังพลทหารเรือ กรมกำลังพลทหารอากาศ และกรมยุทธการทหาร เป็นกรมฝ่ายอำนวยการวางแผนประสานงาน กำกับเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาทั้งหมดของกองทัพ และ

มีหน่วยงานระดับกรม คือ กรมยุทธการทหารเรือ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ และกรมยุทธศึกษาทหารบก ทำหน้าที่เป็นหน่วยควบคุมดูแลด้านการฝึกและศึกษาแก่สถานศึกษาในสังกัด

(๒) **กระทรวงสาธารณสุข** มีสถาบันพระบรมราชชนก สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาด้านการพยาบาลและการสาธารณสุข

(๓) **กระทรวงคมนาคม** มีหลายหน่วยงานที่จัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถด้านต่างๆ เพื่อบรรจุเข้าปฏิบัติงานในหน่วยงานของตน

(๔) **กระทรวงเกษตรและสหกรณ์** จัดการศึกษาด้านการเกษตร การชลประทาน และการสหกรณ์

๒.๒ องค์การบริหารการศึกษาส่วนภูมิภาค

การบริหารการศึกษาในส่วนภูมิภาค เป็นการจัดส่วนราชการและการบริหารโดยอาศัยการแบ่งเขตพื้นที่จังหวัด มีการบริหารในลักษณะมอบอำนาจบางอย่างจากส่วนกลางให้แก่ส่วนภูมิภาค โดยมีหน่วยงานระดับจังหวัดและระดับอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งการบริหารงานในจังหวัดแบ่งเป็น ๒ ลักษณะคือ

๑) เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่

(๑) การบริหารการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมอบอำนาจให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอโดยตรง โดยสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดทำหน้าที่ดูแลกำกับการปฏิบัติราชการของหน่วยงานการศึกษาทั้งส่วนราชการสังกัดภูมิภาคและราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค รวมถึงการทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด

(๒) ส่วนที่กรมต่างๆ ในส่วนกลางมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือศึกษาธิการจังหวัดรับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาเอกชน งานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและพลศึกษา (ในส่วนที่ไม่มีวิทยาลัยพลศึกษา)

๒) เป็นลักษณะการจัดการศึกษา โดยหน่วยงานการศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัด แต่ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง ได้แก่

- หน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) ซึ่งในเขตจังหวัด ประกอบด้วย สปจ. สปอ. และกลุ่มโรงเรียน ในแต่ละหน่วยงานดังกล่าวมีคณะกรรมการรับผิดชอบจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาที่แตกต่างกันออกไป

- สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถึงระดับอุดมศึกษา และฝึกอบรมวิชาชีพสาขาต่างๆ ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัด

- หน่วยงานในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และโรงเรียนผู้ใหญ่ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนทั่วไป

๒.๓ องค์การบริหารการศึกษาส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารการศึกษาในส่วนท้องถิ่นที่สำคัญ คือ กรุงเทพมหานคร และเทศบาลเมืองพัทยา

๑) กรุงเทพมหานคร มีสำนักงานการศึกษา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษา ได้แก่ การจัดในระดับเด็กเล็ก ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และในการบริหารงานได้กำหนดให้สำนักงานเขต และสำนักงานเขตสาขาเป็นหน่วยงานดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา ควบคุม ดูแลโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานแพทย์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาล โดยมีวิทยาลัยการพยาบาลอยู่ในสังกัด

๒) เทศบาลเมืองพัทยา เป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบการจัดการศึกษาในชั้นเด็กเล็กและระดับประถมศึกษาให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่

๓. ผลการจัดและพัฒนาการศึกษาในช่วงห้าทศวรรษ สิริราชสมบัติ

ผลการจัดและพัฒนาการศึกษาของไทยโดยสรุปในช่วงห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๖๙ นี้ จะนำเสนอในประเด็นที่สำคัญ ๓ ประเด็น คือ พัฒนาการในการจัดการศึกษาระดับและประเภทต่างๆ งบประมาณทางการศึกษา และความร่วมมือทางการศึกษากับองค์กรระหว่างประเทศ

๓.๑ พัฒนาการในการจัดการศึกษา

ผลการจัดและพัฒนาการศึกษาระดับและประเภทต่างๆ นี้ เป็นการสรุปให้เห็นพัฒนาการด้านการบริหารการศึกษาและหลักสูตร รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนระดับและประเภทการศึกษาต่างๆ ในช่วงห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ โดยการค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีผลการพัฒนาการศึกษา สรุปได้ดังต่อไปนี้

ก. การจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา

การบริหารการศึกษา เมื่อมีการประกาศใช้ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.๒๕๙๔ รัฐได้ดำเนินการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) เด็กอายุต่ำกว่า ๔ ขวบ ๒) เด็กอายุ ๔-๗ ขวบ แผนการศึกษาฉบับนี้มีการกำหนดอายุผู้เรียน แต่ไม่ได้กำหนดจำนวนปีที่เรียน

ในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา ในแผนภูมิแสดงระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติไม่ได้กำหนดชั้นเรียนแน่นอนตายตัว เพียงกำหนดเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ขวบ ดังนั้น การจัดหลักสูตรและชั้นเรียนจึงสามารถจัดได้ตั้งแต่ ๑-๓ ปี ตามความเหมาะสม

การบริหารการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีทั้งที่ดำเนินงานโดยภาครัฐและเอกชน ในช่วงของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ ระบบการบริหารส่วนใหญ่ยังคงคล้ายกับแผนที่ผ่านมา คือ มีทั้งส่วนที่รัฐดำเนินงานเองและส่งเสริมให้คณะหรือเอกชนจัด โดยรัฐส่งเสริม อุดหนุน ควบคุม แนะนำและตรวจสอบ การศึกษาในสถานศึกษาตามระเบียบที่กำหนดไว้

ต่อมา ในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็ก ก่อนการศึกษาภาคบังคับ และการจัดระบบสถานศึกษาอาจจัดเป็นการ ศึกษาในระบบโรงเรียนหรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็ได้ ดังนั้นการ กำหนดอายุและชั้นเรียนจึงแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน โดยให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่น เอกชน และผู้ประกอบการ เพื่อให้มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ในช่วงของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ การ จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน ในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็กเพื่อรับ การศึกษาในระดับต่อไป และการจัดการศึกษาระดับนี้อาจจัดในรูปของ ชั้นเด็กเล็ก อนุบาลศึกษา หรือในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่างๆ

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร ที่ใช้ในช่วงต้นรัชกาลนี้คือ แนวการเตรียมการจัดอนุบาลศึกษา พ.ศ. ๒๔๘๕ ซึ่งกำหนดไว้ ๒ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๙๖ ใช้หลักสูตรที่ปรับปรุงจาก หลักสูตรฉบับแรก ต่อมา มีการปรับปรุงหลักสูตร ๒ ครั้ง คือ ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งจัดการเรียนการสอนโดยแยกเป็นรายวิชา ส่วนหลักสูตรที่ ปรับปรุงในปี ๒๕๑๘ มีส่วนที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือ วิธีการ วัดผล สำหรับการเรียนนั้น แบ่งเนื้อหาออกเป็นรายวิชาและเปลี่ยนมาใช้ คำว่า “ประสบการณ์และกิจกรรม” นำหน้าแต่ละวิชา ส่วนการวัดผล เป็นเรื่องของการวัดความพร้อมและสนองความมุ่งหมายที่วางไว้ เป็นการวัดพัฒนาการด้านต่างๆ คือร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ไม่ใช่วัดเพื่อตัดสินได้-ตก

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ เริ่มมีการกล่าว ถึง “ความพร้อม” อย่างชัดเจนในช่วงนี้มีการปรับปรุงหลักสูตรการจัดการ เรียนการสอนหลายครั้ง เริ่มจากปี ๒๕๒๑ ได้มีการปรับหลักสูตรเลี้ยงดู เด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ และในปีเดียวกันได้มีการปรับหลักสูตรซึ่ง ส่งผลให้มีการปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์ ฉบับปี ๒๕๑๘ เพื่อใช้ เป็นแนวทางเดียวกันสำหรับหลายหน่วยงาน นำไปใช้ได้ในระยะยาว

นอกจากรูปแบบอนุบาลดังกล่าวแล้วได้มีการจัดการ ศึกษาในรูปแบบชั้นเด็กเล็กอย่างเป็นทางการขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศใช้ระเบียบการจัดชั้นเด็กเล็กฉบับแรกและมีการปรับปรุงให้เหมาะสมใน พ.ศ. ๒๕๒๔ และ ๒๕๒๖ และล่าสุดใน พ.ศ. ๒๕๓๑

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ถือว่าเป็นยุคที่หลักสูตรการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมาก (เช่น สปช.ทำ “แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา ฉบับปรับปรุง” นำออกใช้ในปี ๒๕๓๗ กรมการศาสนาจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ๒ ฉบับ คือ ๑) ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พ.ศ. ๒๕๓๗ ๒) คู่มือการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ กรมประชาสงเคราะห์ได้มีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กปฐมวัย (๐-๖ ปี) เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กสามารถกลับไปปฏิบัติงานได้)

ข. การประถมศึกษา

การบริหารการศึกษา นับตั้งแต่มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งเปลี่ยนกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ใน พ.ศ. ๒๔๙๖ กรมสามัญศึกษาได้รับโอนการประถมศึกษาจากเทศบาล

ใน พ.ศ. ๒๔๙๔ การประถมศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษาเพียงหน่วยงานเดียว แต่การบริหารเป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางมากเกินไปทำให้เกิดแนวคิดที่จะกระจายอำนาจออกไปสู่ส่วนท้องถิ่นในเวลาต่อมา ซึ่งได้มีการโอนโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครหลวงกรุงเทพมหานครธนบุรี และทั้งหมดทั่วประเทศให้เทศบาลดำเนินการใน พ.ศ. ๒๕๐๔ และ พ.ศ. ๒๕๐๖ ตามลำดับ

ใน พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้มีการโอนโรงเรียนประถมศึกษานอกเขตเทศบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ยังคงมีโรงเรียนจำนวนหนึ่งอยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษาเพื่อเป็นโรงเรียนตัวอย่างทางวิชาการ การโอนการศึกษาเทศบาลไปขึ้นต่อหน่วยงานระดับท้องถิ่น

ตามแนวคิดการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา ทำให้มีโรงเรียนประถมศึกษาหลายประเภท ได้แก่ โรงเรียนประชาบาลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (กระทรวงมหาดไทย) โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาล โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สำหรับโรงเรียนประชาบาลนั้น มีกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบด้านการบริหารทั่วไป การธุรการ และงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบด้านวิชาการ หลักสูตร การนิเทศ วัสดุผล และประเมินผล

การโอนการศึกษาประชาบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีผลให้การจัดการประถมศึกษาประสบปัญหาหลายประการ ดังนั้นใน พ.ศ. ๒๕๒๓ จึงได้มีการโอนโรงเรียนประชาบาลสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปขึ้นอยู่กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากการกระจายอำนาจมาเป็นระบบมอบอำนาจ กล่าวคือ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อส่วนกลางและมอบอำนาจดำเนินงานเกือบทั้งหมดไปอยู่ส่วนท้องถิ่น

นับแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การประถมศึกษาได้มีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ ในปัจจุบันได้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็น ๙ ปีในบางพื้นที่ และกำลังมีความพยายามที่จะขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กจาก ๖ ปี เป็น ๙ ปี และจะเป็น ๑๒ ปี ในที่สุด

หลักสูตรและการจัด การเรียนการสอน การจัดการประถมศึกษาใน พ.ศ. ๒๔๘๙ ยังคงใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งเน้นองค์สาม คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา และพลศึกษา โดยใช้เวลาเรียน ๔ ปี เนื้อหาและวิธีสอนยังเน้นการท่องจำ ต่อมาได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๔๙๑ ซึ่งยังคงกำหนดเวลาเรียน ๔ ปีเช่นเดิม วิธีการจัดการศึกษาเน้นองค์ ๔ คือ จริยศึกษา พลศึกษา พุทธิศึกษา และหัตถศึกษา นอกจากนี้ ยังเป็นหลักสูตรประถมศึกษาที่นำแนวคิดจากต่างประเทศมาจัดหลักสูตรการเรียนให้เหมาะสม แต่ครูส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจวิธีการและหลักการสอนดีพอ จึงยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิมคือ การบอกความรู้ให้แก่เด็กโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๓ แบ่งเป็นหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น ๔ ปี และหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย ๓ ปี การจัดการศึกษาฯ ยังเน้นองค์สี่ แนวการจัดหลักสูตรมีลักษณะแตกต่างจากหลักสูตรฉบับก่อนๆ คือ เน้นขอบข่ายความรู้ระดับกว้าง มุ่งผสมผสานเนื้อหาวิชาเพื่อให้สามารถถ่ายโยงการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักคิดวิจารณ์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเน้นให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ระยะเวลาเรียนตลอดหลักสูตร ๖ ปี โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในช่วงนี้ใช้วิธีการสอนแบบใหม่ๆ เช่น การสอนแบบหน่วยด้วยการรวบรวมวิชาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมาสอนร่วมกัน

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) เป็นหลักสูตรที่มีการปรับปรุงเฉพาะเรื่องให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและกาลสมัย เพียงแต่ให้เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับสังคมธรรมชาติ และให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันเน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้มากกว่าหลักสูตรที่ผ่านมา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีทักษะกระบวนการ

ค. การมัธยมศึกษา

การบริหารการศึกษา ใน พ.ศ. ๒๔๙๐ กรมสามัญศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาตั้งแต่อนุบาลถึงมัธยมศึกษา ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้เปลี่ยนชื่อกรมสามัญศึกษาเป็นกรมวิชาสามัญศึกษา และใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้รวมกรมวิชาสามัญศึกษากับกรมวิสามัญศึกษาเข้าเป็นกรมสามัญศึกษา

ในปัจจุบันนอกจากจะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการมัธยมศึกษาแล้ว ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังมีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานเสริม รวมทั้งโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานอื่นๆ เช่น ทบวงมหาวิทยาลัย กรมการศาสนา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ

กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน ในกรณีที่โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่เดียวกันกับโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้พื้นที่บริการซ้ำซ้อน ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดมีอำนาจในการพิจารณาการเปิดสอนเป็นรายกรณี

ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การบริหารการศึกษาแบ่งเป็น ๒ สาย คือ สายวิชาการและวิชาชีพ สำหรับสายวิชาการมีโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก ส่วนสายวิชาชีพมีสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก ทั้งสองสายมีสถานศึกษาเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนร่วมรับผิดชอบจัดการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานอื่น เช่น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เช่นเดียวกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาใน พ.ศ. ๒๕๔๙ ยังคงใช้ประมวลศึกษาภาค ๒ : หลักสูตรชั้นมัธยมต้นและหลักสูตรมัธยมปลาย พ.ศ. ๒๕๔๐ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยประกาศใช้หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ แผนก คือ แผนกอักษรศาสตร์และแผนกวิทยาศาสตร์ อีก ๒ ปีต่อมาได้มีการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรกำหนดเป็นรายวิชา

หลังจากที่ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ แล้ว ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่นำวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันมารวมเป็นหมวดวิชา เน้นการผสมผสานระหว่างวิชามากกว่าหลักสูตรก่อนๆ และเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสำหรับบุคคลที่จะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ การเรียนการสอนเน้นการบรรยาย ส่วนการวัดและประเมินผลใช้วิธีการสอบไล่ปลายปี

ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลได้เริ่มทดลองจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสมซึ่งได้ผลดี ต่อมาจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรโรงเรียนมัธยมแบบประสม พ.ศ. ๒๕๑๐ โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วยวิชาบังคับและวิชาเลือก ให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความถนัดและมีการประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา

ต่อมาได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งมีการเรียนการสอนเป็นระบบหน่วยกิต โดยเปิดวิชาบังคับและวิชาเลือกและประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา เปลี่ยนระบบการปิดเรียนปีละ ๓ ภาคเรียน เป็นปีละ ๒ ภาคเรียน ยกเลิกการแบ่งสายสามัญและสายอาชีพ และยกเลิกการแบ่งแผนกวิทยาศาสตร์ ศิลปะและแผนกทั่วไป โดยเปลี่ยนมาใช้วิธีการจัดแผนหรือโปรแกรมการเรียน นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงการวัดและประเมินผล โดยนับจำนวนหน่วยกิตของวิชาบังคับและวิชาเลือกให้ครบตามโครงสร้างที่หลักสูตรกำหนดไว้

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยมุ่งวางพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง เน้นการส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น และต่อมาได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายให้สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และประกาศใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๒๔ โครงสร้างของหลักสูตรทั้ง ๒ ฉบับนี้ จัดวิชาให้เรียนทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก วิชาบังคับมีทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพเน้นความสำคัญของวิชาการงานและอาชีพ การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ

การเรียน ส่วนการวัดและประเมินผลใช้ระบบหน่วยการเรียนแทนระบบหน่วยกิตที่ใช้ตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๑๘

ใน พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้ง ๒ ระดับ คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายส่งเสริมให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการ ให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้สอดคล้องกับยุคสารสนเทศและเทคโนโลยี

ในโอกาสการจัดการจัดการมัธยมศึกษาจะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยเน้นความเสมอภาคทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังจะเห็นได้จากใน พ.ศ. ๒๕๓๐ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ดำเนินการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑- ม.๓) โดยไม่บังคับ และในปัจจุบันรัฐได้พยายามกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้น

ง. การอุดมศึกษา

การบริหารการศึกษา ในระยะแรกได้เริ่มมีความคิดเกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริหารการอุดมศึกษา ซึ่งต่อมารัฐบาลได้จัดตั้งสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๙ มีฐานะสำนักงานเป็นทบวงการเมืองเทียบเท่ากรม ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี จนกระทั่งเมื่อมีการจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ ขึ้น โดยให้มีส่วนราชการคือ สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหนึ่งในสำนักนายกรัฐมนตรี จึงได้โอนกิจการของสภามหาวิทยาลัยแห่งชาติมารวมไว้ด้วย

เนื่องจากมหาวิทยาลัยที่มีอยู่เดิมตั้งอยู่แต่เฉพาะในกรุงเทพมหานคร รัฐบาลจึงมีนโยบายขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ขึ้นในภาคเหนือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ และ พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ขึ้นในภาคใต้ และในปี ๒๕๐๙ ได้จัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒน-

บริหารศาสตร์ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ

ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ มีการเปิดมหา-
วิทยาลัยรามคำแหง เป็นมหาวิทยาลัยไม่จำกัดจำนวน
นักศึกษาและไม่ต้องสอบเข้า อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัย
รามคำแหงนี้ยังมีการสอนในชั้นเรียนด้วย นอกเหนือจาก
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในปี ๒๕๑๕ ได้มีการจัดตั้งทบวง-
มหาวิทยาลัยของรัฐขึ้น โดยโอนงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับ
มหาวิทยาลัยในส่วนของสภาการศึกษาแห่งชาติไปให้
ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งในระยะแรกยังสังกัดสำนัก
นายกรัฐมนตรี ต่อมาใน พ.ศ.๒๕๒๐ ได้มีการยกฐานะของทบวง
มหาวิทยาลัยของรัฐขึ้นเป็นทบวงอิสระ พร้อมกับเปลี่ยนชื่อเป็นทบวง
มหาวิทยาลัย เนื่องจากมีการโอนงานกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา
เอกชนจากกระทรวงศึกษาธิการ มาอยู่ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยด้วย

ใน พ.ศ. ๒๕๑๗ มีการยกฐานะวิทยาลัยวิชาการศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ
โอนไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และในปี ๒๕๑๘ ยกฐานะวิทยาลัย
เกษตรกรรมเชียงใหม่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการขึ้นเป็นสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้และโอนไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษา-
ธิการนั้น ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยครูเพิ่มขึ้น ๔ แห่ง ในปี ๒๕๑๕ ในปี
พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้จัดตั้งวิทยาลัยครูเพิ่มอีก ๗ แห่ง ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๕๑๘
มีประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครูให้วิทยาลัยครูเปิดสอนถึงระดับ
ปริญญาตรีทางการศึกษา

ต่อมาได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยของรัฐเพิ่มคือ จัด
ตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ และใน พ.ศ. ๒๕๒๘
ได้จัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และสถาบันเทคโนโลยีพระ-
จอมเกล้าพระนครเหนือ นอกจากนี้ใน พ.ศ. ๒๕๓๓ มีการจัดตั้ง

มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคอีก ๔ แห่ง คือ มหาวิทยาลัย
นเรศวร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น
ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ วิทยาลัยเอกชน
พ.ศ. ๒๕๑๒ และต่อมาได้มี พระราชบัญญัติสถาบัน
อุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๒ ขึ้นใช้ซึ่งสามารถ
แบ่งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็น ๓ ประเภท คือ ๑)
มหาวิทยาลัย ๒) สถาบัน และ ๓) วิทยาลัย

ทางด้านวิทยาลัยครูในสังกัดกระทรวง
ศึกษาธิการนั้นได้มีพัฒนาการเกิดขึ้นในช่วงนี้คือ ได้มี
ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ ให้
วิทยาลัยครูผลิตครูได้ถึงระดับปริญญาตรีและเปิดสอนวิชาการสาขาต่างๆ
ได้ตามความต้องการของท้องถิ่น

ใน พ.ศ. ๒๕๓๕ มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
เป็นนิติบุคคลและเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ และอยู่
ภายใต้กำกับของทบวงมหาวิทยาลัยเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี และใน พ.ศ. ๒๕๓๗ ยกฐานะของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคามขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็น
นิติบุคคลและมีฐานะเป็นกรมในทบวงมหาวิทยาลัย ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐
มิถุนายน ๒๕๓๘ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการให้มหาวิทยาลัย
ของรัฐ ๑๐ แห่ง ขยายวิทยาเขตไปจังหวัดต่างๆ ของส่วนภูมิภาค ๑๑
จังหวัด ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๓๘ เป็นต้นไป และได้มีการออก
พระราชบัญญัติ สถาบันราชภัฏ พ.ศ.๒๕๓๘ ขึ้นแทนวิทยาลัยครูให้
สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏเป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นกรมในกระทรวง
ศึกษาธิการ

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ในระยะแรก
มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ได้จัดให้มีการสอบเข้า ในขณะที่มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ยังคงเป็นมหาวิทยาลัยเปิดไม่มีการสอบเข้า และมหา-
วิทยาลัยแต่ละแห่งจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล
ในรูปแบบของเปอร์เซ็นต์หรือร้อยละ ซึ่งจากระบบการศึกษาแบบเก่านี้ นิสิต

นักศึกษาจะต้องสอบผ่านทุกวิชาที่กำหนดไว้ จึงจะสามารถศึกษาต่อระดับชั้นที่สูงขึ้นได้ ในระยะต่อมามหาวิทยาลัยหลายแห่งได้นำระบบหน่วยกิตมาใช้ ซึ่งก่อให้เกิดความยืดหยุ่นมากขึ้น เนื่องจากนิสิตนักศึกษามีเสรีภาพในการเลือกและเปลี่ยนวิชาหรือสาขาวิชาที่ศึกษาได้ และถ้าสอบไม่ผ่านก็สามารถสอบซ่อมเพียงวิชานั้นๆ นอกจากนี้ ยังมีผลดีในแง่ของการเป็นมาตรฐานเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มเปลี่ยนการรับเข้าโดยให้มีการสอบ และในปีถัดมามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดลได้มีการจัดสอบร่วมกัน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติทำหน้าที่ประสานงาน จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๕๐๕ มหาวิทยาลัย ๙ แห่ง ใช้การสอบร่วม โดยมี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่ประสานงาน (ยกเว้นปี ๒๕๐๙)

เมื่อมีการจัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๕ การประสานงานการสอบร่วมจึงได้โอนไปเป็นหน้าที่ของทบวงมหาวิทยาลัยตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๖ เป็นต้นมา และนอกเหนือจากการรับนิสิตนักศึกษาจากการสอบร่วมแล้ว มหาวิทยาลัยภูมิภาค ๓ แห่ง คือ เชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลานครินทร์ ได้มีการรับนักศึกษาโดยใช้ระบบโควต้าตามความสามารถด้วย จำนวนการรับเข้าด้วยระบบนี้เพิ่มมากขึ้นจนถึงประมาณร้อยละ ๕๐ ของการรับเข้าทั้งหมดในปัจจุบัน

ต่อมาทบวงมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ซึ่งยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน และใน พ.ศ. ๒๕๓๕ ทบวงมหาวิทยาลัยได้มอบอำนาจให้อธิการบดี โดยความเห็นชอบของสภามหาวิทยาลัยหรือสภาสถาบันของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีอำนาจในการให้ความเห็นชอบหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัยหรือสถาบันได้

ในส่วนของการสอบคัดเลือก ในปี ๒๕๓๙ มีสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เข้าร่วม ในการสอบคัดเลือกรวม ๕๐ สถาบัน จำแนก

เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ๑๘ แห่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย ๒๓ แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดหน่วยงานอื่นอีก ๙ แห่ง

นอกจากพัฒนาการด้านหลักสูตรและการสอบคัดเลือกดังกล่าวแล้ว ปัจจุบันมหาวิทยาลัยของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้เน้นการเปิดสอนทางด้านบัณฑิตศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้มีพัฒนาการจากการสอนระดับปริญญาตรี เปิดสอนระดับปริญญาโทมากขึ้นและกำลังเริ่มมีหลักสูตรปริญญาเอกเช่นกัน

จ. การอาชีวศึกษา

การบริหารการศึกษา ในช่วงต้นรัชกาลปัจจุบัน หน่วยงานที่รับผิดชอบการอาชีวศึกษาในภาครัฐบาลคือ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนภาคเอกชนดำเนินการโดยโรงเรียนราษฎร์ อาชีวศึกษาในความดูแลของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชนอยู่ในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้มีการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า โดยโอนสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา ๓ แห่ง มาจัดตั้งขึ้นมีฐานะเป็นกรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ใน พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้โอนไปสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา โดยโอนสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษา ๒๘ แห่งจัดตั้งเป็นวิทยาลัย ซึ่งต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนามใหม่ว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” นอกจากนี้ กรมวิสามัญศึกษายังได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๕ ดังนั้น ในปัจจุบัน จึงมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการอาชีวศึกษาในระบบโรงเรียน ได้แก่ กรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยี

ราชมณฑล กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ในช่วง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๐๒ หลักสูตรอาชีวศึกษายึดโครงสร้างและรูปแบบตาม หน่วยงานที่กำกับดูแล มีการสอนเป็นรายวิชา และมีการพัฒนาผู้สอน ให้มีความรู้สูงขึ้น มีการจัดหลักสูตรสำหรับผู้ที่จะมาสอนโดยตรง แต่ยังคง เป็นรายวิชา และยังใช้ระบบร้อยละในการวัดผล ส่วนในภาคเอกชน ก็ใช้หลักสูตรเดียวกับภาครัฐบาล โดยมีการนิเทศและตรวจสอบอย่าง ใกล้ชิด มีการเปิดสอนสาขาวิชามากขึ้น ซึ่งแต่เดิมมีเปิดสอนในหมวด พาณิชยกรรม เกษตรกรรม คหกรรม ได้มีการเพิ่มช่างอุตสาหกรรมและ ศิลปหัตถกรรม และในแต่ละหมวดวิชาที่จัดให้มีสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ มีการเปิดสอนหลักสูตรอาชีวศึกษา ๓ ระดับ คือ มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ มัธยมศึกษาตอนปลายสาย อาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ มีการเพิ่มหลักสูตรฝึกหัดครูอาชีวศึกษา ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ ได้มีการกำหนดนโยบายลดการอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นสายอาชีพ ปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรฝึกหัดครูอาชีว-ศึกษา และในปีการศึกษา ๒๕๑๙ ได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีใน วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ ได้ยกเลิกหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้นสายอาชีพ ใน พ.ศ. ๒๕๒๑ ปรับปรุงหลักสูตรมัธยม ศึกษาตอนปลายสายอาชีพ พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๒๔ ปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคใน พ.ศ. ๒๕๒๒ เมื่อถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้เปิด หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง ใน พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งเป็น หลักสูตร ๒ ปี เทียบเท่าปริญญาตรี

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรด้านอาชีวศึกษา ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมมา

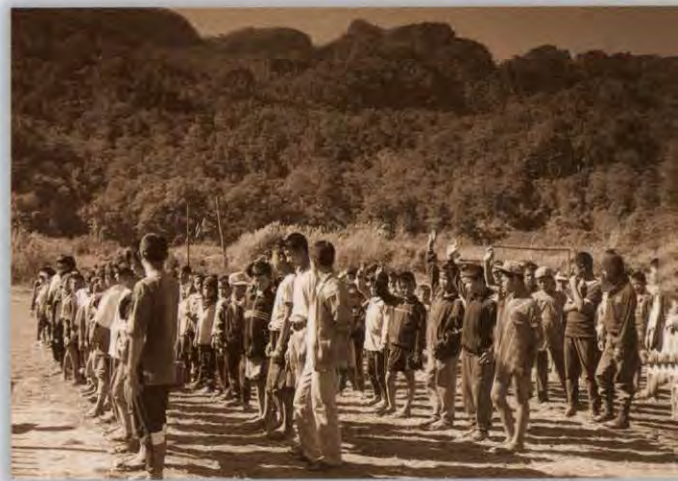

โดยลำดับ กล่าวคือ กรมอาชีวศึกษาได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๓๖ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. ๒๕๓๘ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลมีหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๓๖ ส่วนสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือได้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๓๑ มาจนถึงปัจจุบัน

จ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน

การบริหารการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ โดยรัฐบาล ได้จัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงธรรมการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้มีการโอนการศึกษาผู้ใหญ่ไปสังกัดกรมประชาศึกษา ซึ่งใน พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้เปลี่ยนเป็นกรมสามัญศึกษา ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีการโอนงานหน่วยฝึกอาชีพเคลื่อนที่ของกรมอาชีวศึกษาไปสังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่ และเนื่องจากการศึกษาผู้ใหญ่ประสบผลสำเร็จมาเป็นลำดับ จึงได้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ท้องถิ่น โดยมีการจัดตั้งฝ่ายพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนส่วนภูมิภาคขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๗

ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการศึกษานอกโรงเรียนครั้งสำคัญ กล่าวคือ ได้ยกฐานะกองการศึกษาผู้ใหญ่ ขึ้นเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยรวมงานกองการศึกษาผู้ใหญ่ และสำนักงานโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาและศูนย์บริภัณฑ์เพื่อการศึกษาในสังกัดกรมวิชาการมารวมอยู่ในสังกัด

ในปัจจุบัน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างกว้างขวาง โดยถือเป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้สำหรับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาตลอดชีวิต มีลักษณะยืดหยุ่นและเปิดกว้าง รูปแบบการดำเนินงานการ

ศึกษานอกระบบโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ มี ๓ ลักษณะ คือการให้ความรู้พื้นฐาน การให้ความรู้ด้านทักษะวิชาชีพ และการให้บริการข่าวสารข้อมูล

นอกจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนแล้ว ในปัจจุบัน ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่ให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนอีกมากมาย เช่น กรมอาชีวศึกษา และกรมการศาสนาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงอื่นๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่เป็นการศึกษาต่อเนื่องสายสามัญในความรับผิดชอบของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น แบ่งออกเป็น ๒ ระดับคือ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยมีการพัฒนาหลักสูตรมาโดยลำดับหลายครั้ง

จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๕๓๐ มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและวิธีเรียนจากหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จมาเป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตีฆาตอนตัน และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจัดการเรียนการสอน ๓ รูปแบบคือ รูปแบบมีชั้นเรียน รูปแบบทางไกลและรูปแบบการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีและนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลร่วมกัน นอกจากนี้ ยังสามารถโอนผลการเรียนระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ด้วย

สำหรับการศึกษาทางไกลในปัจจุบัน ได้พัฒนาเป็นศูนย์การเรียน มีคู่มือส่งเสริมการเรียนครบถ้วน สำหรับผู้ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียนและผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นชนบทห่างไกล สามารถศึกษาหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

ในด้านวิธีการจัดสอบสำหรับบุคคลภายนอกนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงวิธีการจัดสอบโดยผู้เรียนไม่ต้องเสียเวลาเรียนแบบชั้นเรียนเต็มเวลา แต่ผู้เรียนจะต้องเข้าไปร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม ๔๘ ชั่วโมง และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองไปด้วย

นอกจากนี้ ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๒ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปอ.) สำหรับผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่ไม่ได้เรียนต่อในระบบโรงเรียนและผู้ผ่านการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือให้ได้รับการศึกษาต่อเนื่องอีกหนึ่งปี เมื่อจบตามหลักสูตรนี้แล้ว จะได้รับวุฒิการศึกษาเทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับ ๔

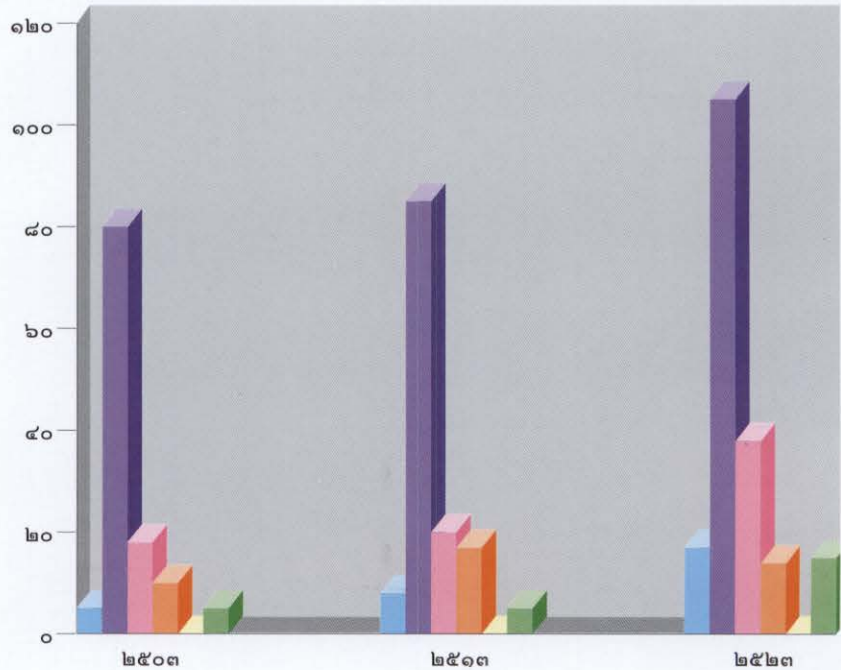
เมื่อพิจารณาในภาพรวม การจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช นับตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ ใน พ.ศ. ๒๔๘๙ จนถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาก้าวหน้าไปเป็นอันมาก ประชาชนได้รับการศึกษาทุกระดับและประเภทสูงขึ้นเป็นลำดับ โดยจะเห็นได้จากอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียน จำแนกตามกลุ่มอายุวัยเรียน ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ จนถึงปี ๒๕๓๗ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกระดับ

ในด้านอัตราการเพิ่มของนักเรียนจำแนกตามระดับการศึกษาตามข้อมูลที่ปรากฏ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๘ จะเห็นได้ว่า จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้นสูงมากที่สุด รองลงมาคือระดับอุดมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษามีอัตราการเพิ่มลดลง เนื่องจากจำนวนประชากรระดับประถมศึกษาลดลงและมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบการศึกษาระดับประถมศึกษาจาก ๗ ปี เป็น ๖ ปี ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๐

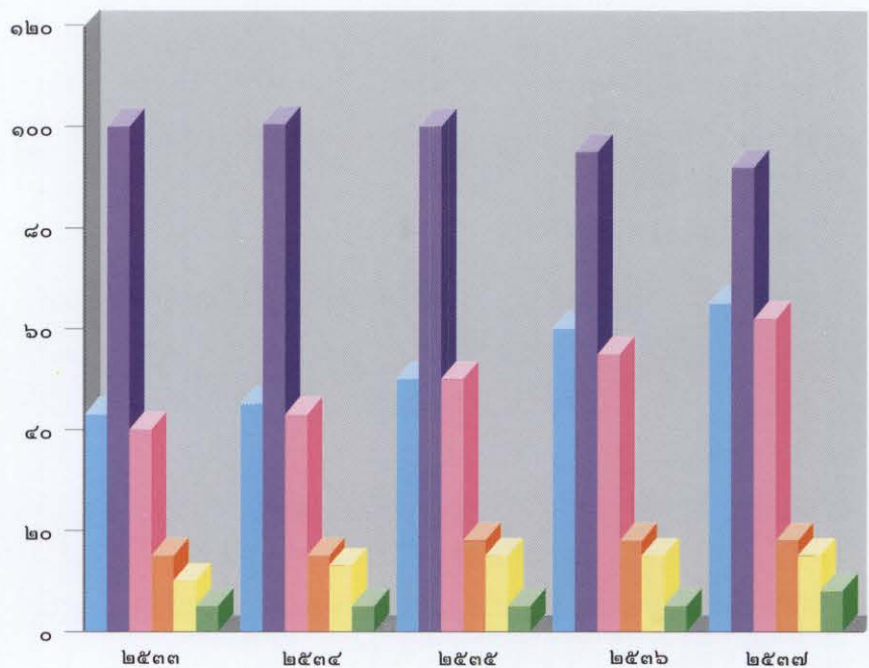

อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา

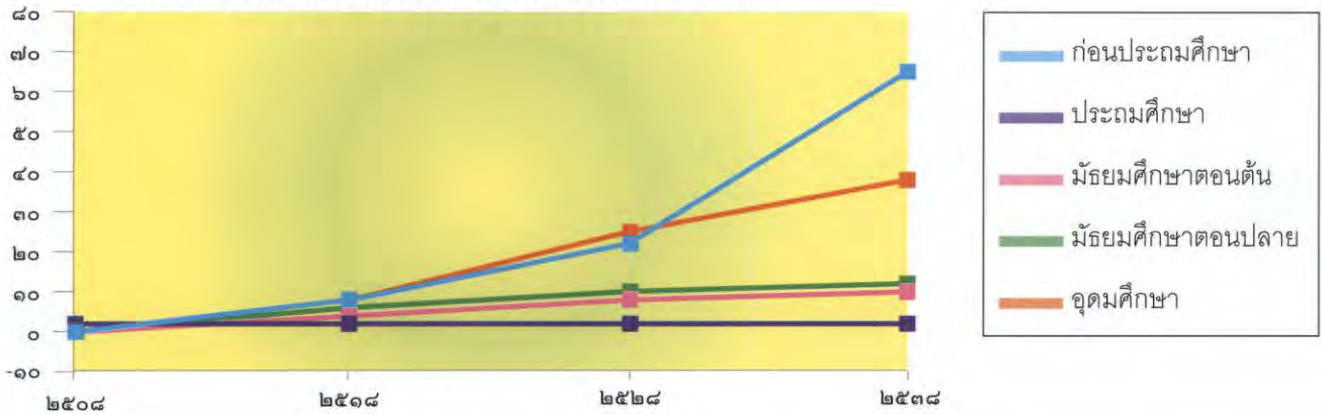

อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา

อัตราการเพิ่มของนักเรียน จำแนกตามระดับการศึกษา

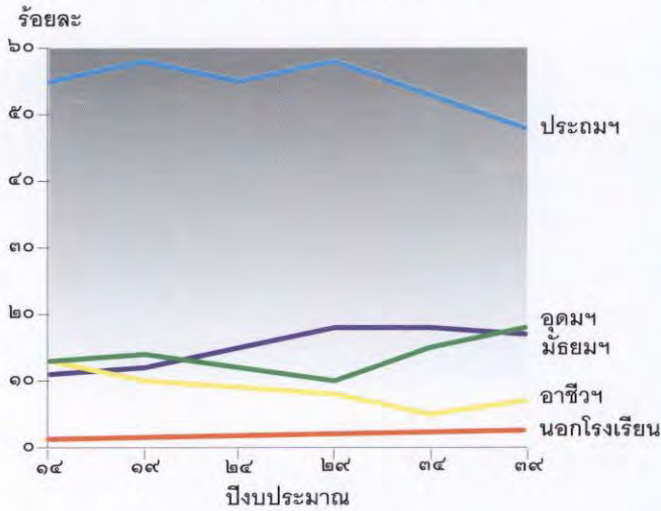
นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนทุกระดับนี้ รัฐมีนโยบายสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษามาโดยตลอด โดยใน พ.ศ. ๒๕๖๐ เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๓ ภาคเอกชนมีส่วนในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น ส่วนระดับอื่นๆ มีแนวโน้มลดลง นับตั้งแต่ช่วง พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นต้นมา จำนวนนักศึกษาภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้นในด้านอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูงและระดับปริญญาตรี เนื่องจากมีการจัดตั้งวิทยาลัยเอกชนและสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ส่วนจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษามีแนวโน้มลดลง โดยสาเหตุหนึ่ง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ทำให้ต้องมีการลงทุนเพิ่มขึ้น ประกอบกับรัฐบาลมีการขยายการรับนักเรียนและจำนวนโรงเรียนระดับนี้มากขึ้น เมื่อพิจารณาแนวโน้มจำนวนนักเรียนภาครัฐและเอกชนในช่วง ๕๐ ปีนี้ พบว่าภาคเอกชนมีส่วนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยมีจำนวนนักเรียนภาคเอกชนเพิ่มขึ้น ประมาณเกือบ ๑๘ เท่าตัว

๓.๒ งบประมาณการศึกษา

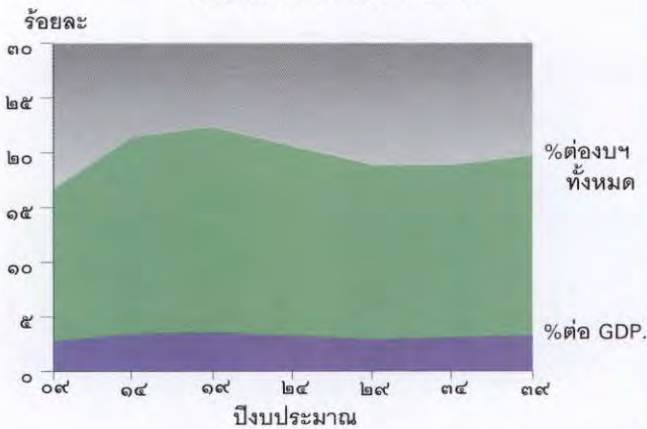
ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ ๑-๖ ระหว่างปี ๒๕๐๙-๒๕๓๔ สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาตามลักษณะงานด้านการศึกษารวมทุกกระทรวง ทบวง กรม โดย

งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษา
จำแนกตามลักษณะงาน ด้านการศึกษา
ปีงบประมาณ ๒๕๐๙-๒๕๓๙

ร้อยละของงบประมาณการศึกษาต่องบประมาณทั้งหมด
และต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
ปีงบประมาณ ๒๕๐๙-๒๕๓๙

จำแนกเป็น ๗ ด้าน คือ การบริหารการศึกษา งานระดับประถมศึกษา งานระดับมัธยมศึกษา งานเทคนิค/อาชีวศึกษา งานมหาวิทยาลัย/อุดมศึกษา งานการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาอื่นๆ จนกระทั่งในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ ๗ (๒๕๓๕-๒๕๓๙) จึงเปลี่ยนแปลงการแสดงงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาจำแนกตามระดับและประเภทการศึกษา เป็นระดับก่อนวัยเรียนและประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา การศึกษาไม่กำหนดระดับ การบริการสนับสนุนการศึกษาและการศึกษาอื่น

แนวโน้มของการจัดสรรงบประมาณ ตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ จนถึงปีสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ สรุปได้ดังนี้คือ ช่วงเวลาดังแต่ปี ๒๕๐๙-๒๕๓๔ งบประมาณ ๓๐ ปี ระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑-๖ สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษามากกว่าร้อยละ ๕๐ ให้แก่งานโรงเรียนประถมศึกษา/งานประถมศึกษา โดยในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ งบประมาณในระดับนี้สูงถึงร้อยละ ๕๗ ต่อปี และลดลงในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เหลือไม่ถึงร้อยละ ๕๐ แต่ก็ยังนับว่าสูงกว่างานด้านอื่นๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน ในขณะที่งานโรงเรียนมัธยมศึกษา/งานมัธยมศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณใน

อัตรารองลงมาคือ ร้อยละ ๘ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ และเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๙ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ จนกระทั่งเป็นร้อยละ ๒๗ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ๗ นอกจากงานประถมศึกษาและมัธยมศึกษาแล้ว งานมหาวิทยาลัยหรืองานอุดมศึกษา งานการศึกษาไม่กำหนดระดับหรือการศึกษานอกโรงเรียนก็ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ในอัตราที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก

เป็นที่น่าสังเกตว่าในการแสดงการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายทางการศึกษาใน ปี ๒๕๓๕ เป็นต้นมา การจัดสรรงบประมาณสำหรับระดับมัธยมศึกษา นั้น รวมการจัดสรรให้แก่การศึกษาประเภทอาชีวศึกษาไว้ด้วย แต่อย่างไรก็ตามอัตราส่วนของการจัดสรรค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้แก่งานมัธยมศึกษาและงานอาชีวศึกษานั้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่มีการใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เป็นต้นมา จนปัจจุบันนี้ระดับมัธยมศึกษาและระดับอาชีวศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณในอัตราร้อยละ ๑๙ และ ๘ ของงบประมาณด้านการศึกษาทั้งหมด ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบงบประมาณการศึกษา/งบประมาณรวมของประเทศ และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) จะพบว่า งบประมาณการศึกษาที่ได้รับจะคิดเป็นประมาณร้อยละ ๑๙-๒๐ ของงบประมาณรวมทั้งประเทศ และเมื่อเปรียบเทียบกับ GDP แล้ว งบประมาณการศึกษาจะคิดเป็นประมาณร้อยละ ๒-๔ ของ GDP โดยในปี ๒๕๑๙ เป็นปีที่สัดส่วนดังกล่าวสูงประมาณร้อยละ ๔ แล้วลดลง จนเหลือร้อยละ ๓.๖ โดยสัดส่วนดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐแต่ละยุคแต่ละสมัยว่าให้ความสำคัญแก่การศึกษามากน้อยเพียงใด

๓.๓ ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศด้านการศึกษา

UNDP

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program) ใช้ชื่อย่อว่า UNDP เป็นการรวมตัวของกองทุนพิเศษและโครงการความร่วมมือทางด้านวิชาการขององค์การสหประชาชาติไว้ด้วยกัน เพื่อนำเอาทรัพยากรด้านต่างๆ จากส่วนต่างๆ ของโลกมาช่วยประเทศด้อยพัฒนา สำหรับความช่วยเหลือที่ประเทศไทยได้รับจาก UNDP นั้น เป็นการสนับสนุนทางการเงินและผู้เชี่ยวชาญ ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ เป็นต้นมา และยังให้ความช่วยเหลือในรูปของการส่งผู้เชี่ยวชาญมาปฏิบัติงานในประเทศไทย และให้ทุนดูงานและทุนการศึกษาแก่คนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ

UNESCO

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) ใช้ชื่อย่อว่า UNESCO เป็นหน่วยงานานาญพิเศษหน่วยหนึ่งขององค์การสหประชาชาติ โดยความร่วมมือของ UNESCO กับประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือในรูปผู้เชี่ยวชาญ ทุนและอุปกรณ์ เช่น โครงการทดลองเกี่ยวกับการศึกษาที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โครงการของศูนย์อบรม การศึกษาผู้ใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี โครงการฝึกหัดครูชนบท โครงการวิทยาลัยเทคนิคธนบุรีและโครงการฝึกหัดครูเทคนิค นอกจากนี้ ยังเป็นการให้ความช่วยเหลืองานการศึกษาอื่นๆ ทางด้าน ทุนและอุปกรณ์การศึกษา การวางแผนการศึกษา ตลอดจนความร่วมมือในการจัดตั้งสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ได้ให้ความร่วมมือในการสำรวจการวิจัยทางการศึกษาให้แก่ UNESCO ด้วยเช่นเดียวกัน

USAID

สำนักงานเพื่อพัฒนาการระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Agency for International Development) ใช้ชื่อย่อว่า USAID เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศ ซึ่งสำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการลงนามในข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในเดือนกันยายน ๒๔๙๓ และได้เริ่มดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังตามข้อตกลง จนถึงปี ๒๕๑๙ และในปี ๒๕๓๗ ก็ได้ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวในโครงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้ประสานงานโครงการดังกล่าว

UNICEF

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund) ใช้ชื่อย่อว่า UNICEF เมื่อเริ่มก่อตั้งมีฐานะเป็นกองทุนฉุกเฉินช่วยเหลือเด็กที่ประสบเคราะห์กรรมจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ และต่อมาก็ได้ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของประเทศที่กำลังพัฒนา สำหรับความช่วยเหลือที่ประเทศไทยได้รับนับตั้งแต่ UNICEF มาจัดตั้งสำนักงานในประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นทางด้านการศึกษา สุขภาพเด็ก โภชนาการ การพัฒนาเด็กในชนบทและเขตเมือง โดยโครงการที่สำคัญได้แก่ การปรับปรุงคุณภาพการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา การปรับปรุงการฝึกหัดครู โดยได้ให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการฝึกอบรมและการให้อุปกรณ์การสอน นอกจากนี้ยังช่วยเหลือในการให้การศึกษาด้านสุขภาพอนามัยโภชนาการ และความรู้พื้นฐานทั่วไปแก่ชาวเขาและชาวชนบท และในปี ๒๕๓๘ ได้ให้ความช่วยเหลือในโครงการวิจัยและพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานและโครงการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวางแผนและพัฒนการศึกษา

ธนาคารโลก (The World Bank)

ธนาคารโลก (The World Bank) ประกอบด้วยสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ๓ สถาบัน คือ ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (IBRD) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ บริษัทเงินทุนระหว่างประเทศ (IFC) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ และสมาคมพัฒนาการระหว่างประเทศ (IDA) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยทั้ง ๓ สถาบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการในการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลกในการกู้ยืมเงินเพื่อพัฒนการศึกษา มาตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ ได้แก่

โครงการที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔) โครงการที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙) โครงการที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๐) โครงการที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๒๓) โครงการที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๒๗) และโครงการที่ ๖ (พ.ศ.

๒๕๒๕-๒๕๒๙) และในปี ๒๕๓๘ ประเทศไทย ได้จัดเตรียมโครงการกู้เงินจากธนาคารโลกเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการร่างและพิจารณาเงินเพื่อพัฒนาการศึกษา เห็นชอบในหลักการเพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ได้แก่ โครงการพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ในสถาบันราชภัฏของสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ โครงการพัฒนาการผลิตกำลังคนสาขาช่างอุตสาหกรรมของสถาบัน

เทคโนโลยีราชมงคล และโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ของทบวงมหาวิทยาลัย

นอกจากกู้ยืมเงินจากธนาคารโลกมาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว ประเทศไทยยังกู้เงินจากกองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเลแห่งญี่ปุ่น OECF (Overseas Economic and Cooperation Fund) ซึ่งเป็นองค์กรที่เน้นการพัฒนาศักยภาพคณาจารย์ และนักวิจัยให้สามารถคิดค้นเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพสูง โดยในปี ๒๕๒๘ ได้กู้เงินจาก OECF มาเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา และในระหว่างปี ๒๕๓๗-๒๕๔๑ กู้มาเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาเครื่องมืออุปกรณ์และบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาของไทยในช่วงห้าทศวรรษ สิริราชสมบัติ ได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ โดยสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในช่วงทศวรรษแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์นั้น อยู่ในช่วงของการพัฒนาประเทศหลังสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นระยะที่มีการฟื้นฟูการจัดการศึกษาโดยมีการร่วมมือระหว่างประเทศ และมีการนำแนวคิดจากต่างประเทศมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการศึกษาไทยให้เจริญก้าวหน้า และนับตั้งแต่ทศวรรษที่สองแห่งการครองราชย์เป็นต้นมา การศึกษาของไทยก็ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ จากการจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนให้ตอบสนองความต้องการด้านแรงงานในช่วงแผนพัฒนาการ

ศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ จนกระทั่งได้พัฒนามาสู่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมืองในปัจจุบันและในอนาคต เมื่อเข้าสู่ช่วงของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ในปี ๒๕๔๐ การพัฒนาการศึกษาของไทยจะมุ่งไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานเพื่อการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ เป็นการเตรียมและนำคนไทยให้ก้าวสู่สังคมยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้ทันโลกในทศวรรษต่อไป

หน้าว่าง

บทที่ ๓

การศึกษา

ที่เกี่ยวข้องในพระราชนิติ

หน้าว่าง

การศึกษาที่เกี่ยวข้องในพระราชดำริ

การศึกษาในระบบโรงเรียน

พระเจ้าอยู่หัวกับการศึกษาในระบบโรงเรียน

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่ผ่านมาถึง ๕๐ ปี นับจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ ชาวไทยทั้งปวงก็ได้ตระหนักดีว่า พระองค์มีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของราษฎรเสมือนหนึ่งเป็นความทุกข์ของพระองค์ มิได้ทรงเหน็ดเหนื่อยอ่อนล้าในการพระราชทานความช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรของพระองค์แต่อย่างใด ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่พร้อมด้วยทศพิธราชธรรม ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย ทรงปฏิบัติพระองค์เป็นเยี่ยงอย่างในการพัฒนา ในแต่ละปีทรงอุทิศเวลาในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารหมื่นเวียนไปทั่วทุกภาคของประเทศ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในโลกที่ทรงยอมตรากตรำพระวรกายเพื่อปวงประชาด้วยการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ อันยังประโยชน์สุขแก่ประเทศ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาโดยตลอด *

* สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “๕๐ ปี แห่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮ้าส์ จำกัด, ๒๕๓๘.

งานสำคัญประการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
สนพระราชหฤทัย และให้ความสำคัญเสมอมา ก็คืองานด้านการศึกษา
ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาคนโดยตรง ดัง
พระบรมราโชวาทที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๐
ความตอนหนึ่งว่า

“...งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุด
อย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความ
เสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็น
ข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว รัชนี
บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมือง
ของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติก
และจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็น
อยู่ต่อไป เราอาจจะเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์
เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุมาจากการ
จัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน เราต้องจัดงาน
ด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น...”

พระราชกรณียกิจในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาในระบบโรงเรียน
นั้น เริ่มจากใน พ.ศ. ๒๔๘๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระ-
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนขึ้นสำหรับพระราชโอรสและพระราชธิดา
บุตรข้าราชการบริพารในพระราชวัง ตลอดจนเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้
ร่วมเรียนด้วย และเมื่อพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและ
หน่วยปฏิบัติการทหารตำรวจตามบริเวณชายแดนทิวกันดารอยู่เนืองๆ
ทำให้ทรงทราบถึงปัญหาการขาดแคลนที่เรียนของเด็กและเยาวชน อัน
เนื่องมาจากการให้บริการของรัฐไม่ทั่วถึง และมีปัญหาเรื่องการแตกแยก
ในอุดมการณ์ทางการเมือง ทำให้เยาวชนบางส่วนขาดโอกาสทางการ
ศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงมีพระราชดำริให้ทหารช่วย
ก่อสร้างโรงเรียน เพื่อให้ทหารมีส่วนช่วยเหลือประชาชนด้านการศึกษา
ตามโอกาสอันควร โดยให้แม่ทัพภาคเป็นแกนนำในการก่อสร้างโรงเรียน
ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์

สนับสนุนการก่อสร้างโรงเรียน พระราชทานนามว่า “โรงเรียนร่มเกล้าฯ” นอกจากนั้นยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อร่วมสร้าง โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน สำหรับชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในดินแดน ทุรกันดารห่างไกลการคมนาคม ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “โรงเรียนเจ้าพ่อหลวง อุปลั้มภัก” อนึ่งพระองค์ยังทรงเล็งเห็นถึงปัญหาของเยาวชนที่ครอบครัว ประสบปัญหาเดือดร้อนจากสาธารณภัย ภัยธรรมชาติ จึงทรงพระเมตตารับอุปถัมภ์ ให้กำลังใจแก่เยาวชนเหล่านั้น โดยทรงสนับสนุนการ จัดตั้งโรงเรียน สำหรับเยาวชนที่ขาดแคลนเหล่านี้ อันได้แก่ โรงเรียน ราชประชานุเคราะห์และโรงเรียน สงเคราะห์เด็กยากจน

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับโรงเรียนไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยทรงให้การช่วยเหลือ อุปถัมภ์ พระราชทานพระราชทรัพย์หรือทรงให้คำแนะนำ พระราชทานพระบรมราโชวาทเพื่อสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ครูและนักเรียน โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์มีทั้งโรงเรียนรัฐบาล และเอกชน

ดังนั้น พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน อาจสรุปได้ดังนี้

โรงเรียนในพระราชสำนัก และโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียนจิตรลดา

โรงเรียนจิตรลดาตั้งอยู่ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เป็นโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นสำหรับพระราชโอรสและพระราชธิดา บุตรข้าราชการบริพารในพระราชวัง ตลอดจนเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้ร่วมเรียน ดังพระบรมราโชบายที่พระราชทานแก่ท่านผู้หญิงทัศนีย์ บุณยคุปต์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนจิตรลดา ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ความว่า

“...ครูทุกคนต้องนึกว่าตนเป็นครู ต้องมีความยุติธรรม ต้องหนักแน่น ขอให้ครูฝึกฝนอบรมเด็กให้เป็นนักเรียนที่ดี มีระเบียบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ รู้จักทำตนให้ตรงต่อเวลา ฝึกให้มีสมาธิในการทำงาน รู้จักรักษาสมบัติส่วนตัวและส่วนรวม รู้จักมีเมตตานึกถึงผู้อื่น รู้จักทำตัวให้เข้ากับส่วนรวม ครูจะต้องไม่ถวายเป็นสิทธิพิเศษแต่พระโอรสและพระธิดา...”

ในตอนต้นได้พิจารณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดสอนชั้นอนุบาลขึ้น ณ ห้องชั้นล่างของพระที่นั่งอุดร บริเวณพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๘ เนื่องด้วยมีพระราชประสงค์ให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญาได้ทรงเรียนร่วมกับเด็กอื่นๆ อีก ๗ คน นับเป็นนักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียนจิตรลดา ต่อมาเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอาคารเรียนชั้นเดียวในบริเวณสวนจิตรลดา และพระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนจิตรลดา” และได้จัดระเบียบเป็นโรงเรียนราชภัฏเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ เปิดสอนนักเรียน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลศึกษาถึงประถมศึกษาปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๐๗ ได้ขออนุญาตกระทรวงศึกษาธิการขยายชั้นเรียนจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และในปีการศึกษา ๒๕๑๑ ได้ขยายชั้นเรียนจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายมาจนถึง

ปัจจุบัน โดยรับนักเรียนทั่วไป ตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนแต่ละปีการศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนทั่วไปได้เข้ามาเรียนโดยมิได้เลือกชั้นวรรณะ ตามพระบรมราโชวาท “ให้โรงเรียนรับนักเรียนทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเชื้อพระวงศ์”

นักเรียนที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ามาเรียนในโรงเรียนจิตรลดา ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน เพราะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าใช้จ่าย

ของโรงเรียนจนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ยังได้พระราชทานอาหารว่างและอาหารกลางวันแก่คณะครูและนักเรียนด้วย ประการสำคัญที่สุด เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมด้านกำลังใจแก่นักเรียนที่ตั้งใจเรียนและมีความพยายาม คือ พระราชทานพระบรมราโชบายแก่โรงเรียนให้จัดรางวัลแก่นักเรียนทุกคนที่สอบได้คะแนนภาคเรียนที่สองสูงกว่าภาคเรียนที่หนึ่ง ๕ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป นอกเหนือจากการพระราชทานรางวัลสำหรับนักเรียนที่เรียนดีเด่นทั่วไป ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงกล่าวไว้ในบทพระอักษรเรื่อง “โรงเรียนจิตรลดา”

“...พระมหากษัตริย์คุณต่อโรงเรียนจิตรลดา นั้นมีมาก นอกจากจะทรงควบคุมนโยบายในการศึกษาด้วยพระองค์เอง นักเรียนไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน เมื่อก่อนนี้พระราชทานอาหารให้ทุกคนด้วย เมื่อถึงโอกาสสิ้นปีการศึกษาจะเสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการแสดงของนักเรียน พระราชทานรางวัลแก่นักเรียนที่มีผลการศึกษายอดเยี่ยม ทั้งคะแนนรวมและหมวดวิชาต่างๆ ยังมีรางวัลสำหรับผู้มีคะแนนดีขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ต้นปี เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้มีความพยายาม พระราชทานพระบรมราโชวาทที่เหมาะสมแก่สถานภาพ...”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้สนองพระมหากษัตริย์คุณดูแลโรงเรียนจิตรลดาตามพระราชประสงค์นับตั้งแต่

ทรงสำเร็จอุดมศึกษามาจนถึงปัจจุบัน โดยทรงดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการวางนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ เพื่อพัฒนาให้โรงเรียนจิตรลดา ก้าวหน้าทัดเทียมโรงเรียนอื่นๆ ทั้งในด้านวิชาการ ความประพฤติที่ดี ความคิดที่กว้างไกล การมีวินัย ความเสียสละ การรู้จักให้อภัย และภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของคนไทย ตลอดจนมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ประการสุดท้ายที่จะกล่าวถึงความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของนักเรียนจิตรลดา โดยยกตัวอย่างบางตอนของคำกราบบังคมทูลถวายบังคมลาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เนื่องในวาระสำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียน เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๒๑ ความว่า

“...เมื่อข้าพระพุทธเจ้ายังเป็นเด็กเล็ก ได้รับพระบรมราชานุญาตให้เข้ามาศึกษาในโรงเรียนนี้ สิ่งแรกที่กระทบความรู้สึกของข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายอย่างมากก็คือ พระกรุณาธิคุณในการที่ได้ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานทุกๆ

อย่าง ซึ่งรวมกันขึ้นเป็นโรงเรียนที่เพียบพร้อมไปด้วยปัจจัย ในการสร้างความเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ความเป็นศิษย์ที่ดีของครู-อาจารย์และความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติในอนาคต ในเวลาต่อมาคำว่า “น้ำพระราชทาน ไฟพระราชทาน อาหารพระราชทาน” จึงมีความหมายสำหรับข้าพระพุทธเจ้า ตลอดมาจนกระทั่งทุกวันนี้...”

“...ตามความเป็นจริงแล้ว สิ่งต่างๆ ที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพระราชทานแก่ข้าพระพุทธเจ้าตลอดเวลาของความเป็นนักเรียนจิตรลดา ถึงแม้ว่าจะมีค่ามากเพียงใด ในความรู้สึกของข้าพระพุทธเจ้าทุกคนก็ยังรู้สึกว่ามิได้มีค่ามากพอที่จะเปรียบเทียบกับค่าของน้ำพระราชหฤทัยของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทที่พระราชทานแก่นักเรียนจิตรลดาทุกคน...”

โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์หมายถึงโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้วยการพระราชทานพระราชทรัพย์ช่วยเหลือ และให้ความอุปถัมภ์ หรือทรงให้คำแนะนำ ทั้งยังได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนและพระราชทานพระบรมราโชวาทเพื่อสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ครูและนักเรียนเป็นประจำ จึงเรียกโรงเรียนประเภทนี้ว่า “โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์” โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์มีทั้งโรงเรียนของรัฐบาลและ โรงเรียนเอกชน ได้แก่ โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนวังไกลกังวล โรงเรียนราชประชาสมาสัย และโรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย

โรงเรียนราชวินิต

โรงเรียนราชวินิตจัดตั้งตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทรงให้สำนักพระราชวังจัดตั้งโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ ประเภทโรงเรียนราษฎร์ระดับประถมศึกษา รัฐบาลอุดหนุน

ของข้าราชการในราชสำนักโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน เปิดสอนชั้นเด็กเล็กถึงชั้นประถมปีที่ ๗ ขอครูจากกระทรวงศึกษาธิการมาช่วย ใช้งบประมาณจากเงินสวัสดิการ ของกองมหาดเล็ก สำนักพระราชวัง จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท สร้างอาคารเรียน ในที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ณ บริเวณสวนเพาะชำ วังสวนกุหลาบ โดยมีคุณหญิงพวงรัตน์ วิเวกานนท์ เป็นผู้บริหารคนแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดป้ายโรงเรียน เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อใช้ดอกผลเป็นทุนพระราชทานแก่นักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติเรียบร้อย ในวโรกาสนี้ได้มีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“...การศึกษาของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประถมศึกษาถือว่าอยู่ในขั้นสำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็กทุกคน ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชบัญญัติ ประถมศึกษาขึ้น เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเล่าเรียนตามหลักสูตรที่วางไว้ แต่ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัยความรู้ ความสามารถของครูที่เอาใจใส่ พยายามอบรม บ่มนิสัยให้เด็กมีความรู้ มีศีลธรรม เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปภายหน้าด้วย...”

พระราชดำรัสดังกล่าวจึงเป็นการเน้นพระราชประสงค์ในการจัดตั้งโรงเรียน ตลอดจนความหมายของชื่อโรงเรียนที่เป็นนามพระราชทาน “ราชวินิต” อันหมายถึง สถานที่อบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดา ให้เป็นคนดีแห่งพระบารมีปกเกล้าฯ

วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเปิดอาคารเรียนหลังที่ ๓ และพระราชทานทุนแก่นักเรียนที่เรียนดี ในปีต่อมา ก็โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ เสด็จแทนพระองค์เพื่อทรงประกอบพิธีต่างๆ อาทิ เปิดอาคารเรียน สระว่ายน้ำ ห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติตลอดจนงาน “ราชวินิตร่วมใจ”

ในปีการศึกษา ๒๕๒๐ โรงเรียนราชวินิตได้รับอนุมัติให้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา แต่เนื่องจากสถานที่คับแคบต้องหาสถานที่ตั้งใหม่ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้พระราชทานที่ดิน ซึ่งเป็นที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์บริเวณราชตฤณมัยสมาคมจำนวน ๖ ไร่เศษ เพื่อสร้างโรงเรียนราชวินิตมัธยมศึกษาขึ้นใหม่ ดังนั้นในปีการศึกษา ๒๕๒๓ จึงได้โอนโรงเรียนราชวินิตระดับมัธยมมาอยู่ในสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนจึงได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน และอาคารประกอบการเรียนการสอนจากทางราชการ ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียน ครู-อาจารย์ของโรงเรียนทั้งสองแห่งดังนี้

การเรียนการสอนจากทางราชการ ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียน ครู-อาจารย์ของโรงเรียนทั้งสองแห่งดังนี้

	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู
โรงเรียนราชวินิต (ประถม)	๓,๐๖๑ คน	๑๓๕ คน
โรงเรียนราชวินิต (มัธยม)	๒,๘๖๖ คน	๑๕๖ คน

นอกจากนี้ ได้มีโรงเรียนราชวินิตอีกแห่งหนึ่งซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา โดยได้มีผู้บริจาคที่ดินจำนวน ๓๐ ไร่ น้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อดำเนินการสร้างอาคารเรียนและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ด้วยเงินงบประมาณของกระทรวง ในปี ๒๕๑๓ และได้รับพระราชทานนามว่า “โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว” และโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย

โรงเรียนวังไกลกังวล

โรงเรียนวังไกลกังวล ตั้งอยู่ที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นโรงเรียนที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลมีพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรหลานของเจ้าหน้าที่ผู้รักษา

วังไกลกังวล ซึ่งมีอยู่จำนวนมากแต่ไม่มีสถานที่
เล่าเรียน มีฐานะเป็นโรงเรียนราษฎรที่ได้พระราช-
อุปการะค่าใช้จ่ายจากเงินพระราชกุศลเป็นรายปี

โรงเรียนวังไกลกังวล เปิดสอนนักเรียน
ตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กขึ้นไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
และเปิดสอนหลักสูตรวิชาสี่พระยะสั้นเพิ่มเติมด้วย
โรงเรียนวังไกลกังวลได้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
และได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาเป็นลำดับ อาทิ พ.ศ.
๒๔๙๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

อาคารที่พักกองรักษาการณ์วังไกลกังวลให้เป็น
อาคารเรียนแทนอาคารไม้เก่าที่ชำรุดทรุดโทรมมาก อาณาบริเวณนี้มี
เนื้อที่ ๑๔ ไร่ ๒ งาน ๗ ตารางวา ต่อมาได้สร้างอาคารเรียนเพิ่มขึ้นอีก ใน
พ.ศ. ๒๕๒๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงการบริหารโรงเรียน
วังไกลกังวล จากการบริหารโดยมีครูใหญ่เป็นผู้บริหารด้านวิชาการ
หัวหน้าแผนกวังไกลกังวล ปัจจุบันเรียกหัวหน้าส่วนวังไกลกังวลเป็นทั้ง
เจ้าของและผู้จัดการควบคุมดูแลทั่วไป เปลี่ยนมาเป็นการบริหารโดย
คณะกรรมการเรียกว่า “กรรมการบริหารโรงเรียนวังไกลกังวล” ประกอบ
ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารโรงเรียน และทางด้านวิชาการ
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายกระทรวงศึกษาธิการและฝ่ายบ้านเมือง
ตลอดจนเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของสำนักพระราชวังและของโรงเรียน
นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองเป็นกรรมการด้วย
ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนวังไกลกังวลเป็นโรงเรียนที่มีสมรรถภาพ สามารถ
ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการแก่นักเรียนได้ดีขึ้น ใน พ.ศ. ๒๕๒๖ คณะ
กรรมการบริหารโรงเรียนได้จัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อให้
การศึกษาอบรมเลี้ยงดูแก่เด็กก่อนวัยเรียน ใน พ.ศ. ๒๕๒๗ คณะ
กรรมการบริหารโรงเรียนได้ประสานงานกับกรมอาชีวศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการจัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเรียนสภารพตช่วงวังไกลกังวล
เพื่อเปิดสอนหลักสูตรวิชาสี่พระยะสั้น (๒๒๕ ชั่วโมง) หลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างฝีมือ (ปชม.) และหลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาชีพ (วช.๑ หรือ วช.๒) วิชาที่เปิดสอนจะคำนึงถึงอาชีพของท้องถิ่น

เป็นสิ่งสำคัญ มีจำนวนถึง ๑๗ แผนกวิชา อันเป็นการสนองโครงการตามพระราชดำริเกี่ยวกับศิลปาชีพพิเศษด้วย และในขณะเดียวกันนักเรียนของโรงเรียนวังไกลกังวลสามารถใช้ห้องฝึกงานของโรงเรียนสารพัดช่างเป็นที่ฝึกงานในชั่วโมงเรียนวิชาการงานพื้นฐานอาชีพได้อีกด้วย

นอกจากนี้ในปีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี กระทรวงศึกษาธิการโดยการประสานงานจากนายขวัญแก้ว วัชโรทัย รองเลขาธิการพระราชวังเสนอให้กรมสามัญศึกษาจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อเฉลิมพระเกียรติในปีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี และถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งมีพระมหากรุณาธิคุณใหญ่หลวงต่อการเสริมสร้าง ยกกระตือรือร้นการศึกษาและคุณภาพชีวิตของปวงประชาราษฎร์อย่างทั่วถึงตลอดมา การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการทำให้

นักเรียนในสวนภูมิภาคหรือชนบทห่างไกล ได้มีโอกาสรับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพไม่ด้อยกว่าโรงเรียนที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานแล้วยังจะใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย โดยได้ติดตั้งสถานีส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม เพื่อออกอากาศการเรียนการสอนและรายการทางการศึกษา ณ โรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้ทดลองออกอากาศตั้งแต่วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นมา ดำเนินการออกอากาศรายการสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญ (ม.๑ - ม.๖) ตลอดจนรายการทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และติดตั้งสถานีรับสัญญาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๓๙ จำนวนไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ โรงเรียน และจะขยายสถานีรับในสวนของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ปีละ ๔๐๐ แห่ง จนครบ ๒๕๐๐ โรงเรียน ในสิ้นปี ๒๕๔๔*

* กรมสามัญศึกษา. “แนวดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ระดับมัธยมศึกษา” โครงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม บริษัทเซ็นทรัลมีเดีย แอนด์ แอดเวอร์ไทซิง จำกัด จังหวัดสุพรรณบุรี

โรงเรียนวังไกลกังวลแม้จะมีนักเรียนจำนวนมาก แต่โรงเรียนเก็บค่าเล่าเรียนในอัตราต่ำ รายได้ของโรงเรียนจึงไม่พอกับรายจ่าย ต้องขอพระราชทานพระราชทรัพย์จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นประจำ เมื่อแรกตั้งได้รับพระราชทานเงินงบประมาณอุดหนุนปีละ ๓๐๐ บาท ต่อมาได้รับพระราชทานเพิ่มขึ้นตามจำนวนครูและนักเรียนที่ทวีขึ้น ในปัจจุบันโรงเรียนวังไกลกังวล ได้รับพระราชทานเงินเพื่อใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียน จากงบเงินใช้สอยตามพระราชอภัยยศปีละ ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งมากกว่าโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์อื่นใดทั้งสิ้น

โรงเรียนราชประชาสมาสัย

โรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ ๕๑ หมู่ที่ ๑ ถนนสุขสวัสดิ์ ตำบลบางจาก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

โรงเรียนนี้ถือกำเนิดมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยท่านผู้หญิงดุษฎีมาลา มาลากุล ณ อยุธยา ผู้เป็นรองประธานกรรมการบริหารมูลนิธิราชประชาสมาสัยในขณะนั้น เป็นผู้อำนวยการจัดสร้างโรงเรียนสำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนที่เลี้ยงแยกจากบิดามารดาแต่แรกเกิด เพราะเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับเชื้อโรคเรื้อน แต่มีพระราชบัญญัติควบคุมโรคติดต่อ บังคับมิให้โรงเรียนใดรับเข้าเป็นนักเรียน ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่าเพื่อความเป็นธรรม เด็กเหล่านี้ควรมีสติธิเสรีภาพเช่นเดียวกับเด็กอื่นๆ และได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้สร้างอาคารในวงเงิน ๕ แสนบาท บนที่ดินราชพัสดุจำนวน ๓๒ ไร่ อีก ๕ แสนบาทให้ใช้สำหรับเลี้ยงโรงเรียนต่อไป พ.ศ. ๒๕๐๖ จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ พระราชทานชื่อ “โรงเรียนราชประชาสมาสัย” โดยมูลนิธิราชประชาสมาสัยในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นเจ้าของ

และท่านผู้หญิงดุขฎิมาลา มาลากุล ณ อยุธยา เป็นผู้จัดการเปิดรับนักเรียนรุ่นแรก ๔๐ คน มีครู ๓ คน ทรงรับนักเรียนเหล่านี้ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์อยู่ประจำที่โรงเรียน เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๐๗ และพระราชทานเงินส่วนพระองค์อีก ๑ ล้านบาท เพื่อสร้างอาคารหลังที่ ๒ และมีพระราชดำรัสสั่งให้รับเด็กทั่วไปเข้าเรียนได้ตามความสมัครใจ ดังนั้น ในปีการศึกษา ๒๕๐๘ โรงเรียนจึงได้รับนักเรียนไป-กลับในท้องถิ่นเข้ามาเรียนด้วยตามพระราชกระแสดำรัสสั่ง

ใน พ.ศ. ๒๕๑๓ โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้เปิดสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ ต่อมาท่านผู้หญิงดุขฎิมาลา มาลากุล ณ อยุธยา ประธานกรรมการจัดโรงเรียนราชประชาสมาสัยและคณะกรรมการได้ติดต่อกรมวิสามัญ กระทรวงศึกษาธิการให้ก่อสร้างโรงเรียนรัฐบาลระดับชั้นมัธยมศึกษาในนามมูลนิธิราชประชาสมาสัย เพื่อโดยเสด็จพระราชกุศลขยายงานของโรงเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และกรมสามัญศึกษา ได้ส่งครูมาช่วยสอนในระดับประถมศึกษา

พ.ศ. ๒๕๑๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพิธีเปิดอาคารเรียนนามว่า “อาคาร ๑๐ ปี” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้สร้างถวายโดยเสด็จพระราชกุศล และได้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า

“...การทำงานสำคัญๆ จำเป็นจะต้องอาศัยความตั้งใจจริง และความเพียรพยายามอย่างสม่ำเสมอ ไม่ย่อท้อ ยิ่งเป็นงานอบรมสั่งสอนเด็กที่ต้องกระทำต่อเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย ยิ่งจำเป็นที่ท่านจะต้องรักษาความตั้งใจ ความอดุทน พากเพียรไว้ให้มั่นคงที่สุด จึงจะสามารถก้าวไปถึงจุดมุ่งหมายโดยสมบูรณ์บริบูรณ์ได้...” *

ต่อมากกระทรวงศึกษาธิการได้ขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรีให้งบประมาณสำหรับฉลองรัชดาภิเษก ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จัดสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนกลาง โดยขอแลกที่ดินกับกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงสาธารณสุขได้สละที่ดินโดยเสด็จพระราชกุศลเพิ่มเติม ทำให้เนื้อที่ของโรงเรียนมีทั้งหมด ๔๓ ไร่ จัดสร้างอาคารเรียนหลังแรก (อาคารรัชดาภิเษก) พร้อมบ้านพักครู และห้องน้ำห้องส้วม ปีการศึกษา ๒๕๑๗ ท่านผู้หญิงดุขฎิมาลา มาลากุล ณ อยุธยา ขอยืมตัวนายกิตติ พวงเกษม มาช่วยราชการที่ โรงเรียนราชประชาสมาสัย ทำหน้าที่ผู้ช่วยครูใหญ่ พร้อมกันนี้ได้ขออนุญาตอธิบดีกรมสามัญศึกษาให้ คุณหญิงสุชาดา ธิระวัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชานุเคราะห์ อีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งท่านได้บริหารโรงเรียนและติดต่อประสานงานแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทำให้กิจการของโรงเรียน การก่อสร้างอาคารเรียน และอื่นๆ เป็นผลสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี พร้อมทั้งจะเปิดสอนได้ในปีการศึกษา ๒๕๑๘ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๒๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารเรียนหลังที่ ๒ หอประชุม โรงฝึกงานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จแทนพระองค์มาประกอบพิธีเปิดสนามกีฬาพร้อมของโรงเรียน เมื่อวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗

* มุลินีราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ “ฝ่ายการศึกษาของมูลนิธิการชประชาสมาสัย” วีระการพิมพ์, ๒๕๒๑ หน้าพิเศษ.

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๒๘ ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชานุเคราะห์ เป็นโรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ เช่นเดียวกับโรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามพระราชดำริ ในด้านการบริหารโรงเรียน ในทางพฤตินัยถือว่าโรงเรียนทั้งสองเป็นโรงเรียนเดียวกัน แต่ในทางนิตินัย โรงเรียนราชประชาสมาสัยฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก เป็นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ดำเนินการบริหารเช่นเดียวกับโรงเรียนรัฐบาลทั่วไป แต่มีคณะกรรมการจัดโรงเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นชุดเดียวกับคณะกรรมการจัดโรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ส่วนโรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินกิจการในฐานะโรงเรียนราษฎร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

	ปีการศึกษา ๒๕๑๔	ปีการศึกษา ๒๕๑๗	ปีการศึกษา ๒๕๓๙	ปีการศึกษา ๒๕๓๙
	ระดับ ม.ต้น	ระดับ ม.ปลาย	ระดับ ม.ต้น	ระดับ ม.ปลาย
จำนวนห้องเรียน	๑ ห้อง	๑ ห้อง	๕๑ ห้อง	๑๕ ห้อง
จำนวนนักเรียน	๓๐ คน	๓๐ คน	๒,๑๓๙ คน	๔๔๑ คน
จำนวนนักเรียนที่จบหลักสูตร ม.ต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๖-๒๕๓๙				๗,๗๓๖ คน
จำนวนนักเรียนที่จบหลักสูตร ม.ปลาย ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๘-๒๕๓๙				๒,๑๙๓ คน

โดยสรุป โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และโรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ดำเนินและดำรงอยู่ได้ด้วยพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปกเกล้าปกกระหม่อม กระทรวงศึกษาธิการ จัดครูมาสอนในชั้นประถมศึกษา เป็นการโดยเสด็จพระราชกุศล และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตอำนวยการฝ่ายมัธยมศึกษา ด้วยการเก็บเงินค่าเล่าเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา จัดอาคารสถานที่ จัดครูสอนชั้นมัธยมศึกษา ส่วนนักเรียนที่เป็นบุตรผู้ปวยนั้นมูลนิธิโรงเรียนราชประชาสมาสัยได้จ่ายค่าอาหาร ค่าอุปกรณ์การเรียน ความเป็นอยู่ และอื่นๆ เป็นเงินคนละหนึ่งหมื่นบาทต่อปี รวมเป็นเงินปีละ ๕ หมื่นบาท

กรมประชาสงเคราะห์จ่ายงบประมาณอุดหนุนช่วยเหลืออีกปีละ ๒ หมื่นบาท นับได้ว่า โรงเรียนดำรงอยู่ได้ด้วยดีเพราะบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมตลอดมา

โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เดิมคือโรงเรียนราชวิทยาลัยตั้งขึ้นตามพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ ณ ตำบลบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา ธนบุรี เป็นโรงเรียนรับนักเรียนประจำกินนอน ด้วยมีวัตถุประสงค์จะฝึกอบรมนักเรียนให้มีความรู้เต็มบริบูรณ์ที่จะใช้เป็นประโยชน์ในการเตรียมตัวไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยในยุโรป ต่อมาในปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โอนมาสังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาให้นักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาได้ศึกษาวิชากฎหมายในชั้นอุดมศึกษา พร้อมทั้งได้มีพระบรมราชโองการให้โรงเรียนนี้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้ย้ายมาเปิดสอนที่อาคารใหม่ ตำบลบางขวาง จังหวัดนนทบุรี

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีประกาศให้โรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นต่อสภากรรมการโรงเรียนขนาดเล็กหลวง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โรงเรียนราชวิทยาลัยรวมกับโรงเรียนขนาดเล็กหลวงเป็นโรงเรียนเดียวกันอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ พระราชทานนามว่า “โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย”

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช คณะครูและศิษย์เก่าได้ร่วมกันจัดตั้งและดำเนินกิจการโรงเรียนราชวิทยาลัยขึ้นใหม่ โดยได้รับความช่วยเหลือจากกระทรวงศึกษาธิการ ใช้สถานที่ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาสามพรานเดิม พร้อมทั้งได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อตั้งโรงเรียน และขอพระราชทานอักษรย่อพระปรมาภิไธย “ภ.ป.ร.” นำหน้าชื่อโรงเรียน จึงได้รับพระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียน

ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่วันที่ ๒๕๐๗ เป็นต้นมา ตลอดจนเสด็จพระราชดำเนินประกอบ พิธีเปิดป้ายโรงเรียน เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๐๗

โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็น โรงเรียนประจำกึ่งนอน รับนักเรียนชายเปิดสอนสายสามัญศึกษา ตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โดยมีความมุ่งหมายให้ นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ฝึกอบรมให้นักเรียนมีศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม รู้จักการเคารพ ตนเองและผู้อื่น ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการกีฬาเพื่อช่วยให้มีพลานามัย สมบูรณ์ จิตใจเป็นสุข ได้รับการส่งเสริมศิลปศึกษาและหัตถศึกษา ตลอดจนการฝึกฝนวิธีการปกครองกันเองในระหว่างนักเรียน ทั้งนี้เพื่อ ให้มีการเคารพต่อระเบียบวินัย เคารพผู้ใหญ่ มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และให้รู้จักการพึ่งตนเองและช่วยตนเองได้

โดยสรุปแล้ว โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญยิ่ง ดังคำกราบบังคมทูลของพลตรีพระเจ้า วรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ประธานกรรมการราชวิทยาลัย มูลนิธิเพื่อการศึกษา และนายกสมาคมราชวิทยาลัย เนื่องในพิธีเปิด โรงเรียน เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๐๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย ได้ฟื้นคืน สภาพขั้นนี้ นับเป็นศุภมิตรมิ่งมงคล อันมหัศจรรย์ โดยมีได้เลือกกำเนิดด้วยพระบุญญาบารมีแห่งสาม

พระมหากษัตริย์ของไทย คือ สมเด็จพระปิยมหาราช ทรงเป็นองค์ก่อตั้ง สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ทรงเป็นองค์เสริมสร้าง และได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระภัทรมหากษัตริย์ ทรงเป็นองค์พระราชทานกำเนิดใหม่...”

โรงเรียนเพื่อลูกหลานชนบท

นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานโรงเรียนสำหรับพระราชโอรสและพระราชธิดา บุตรข้าราชการบริหารและเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้ร่วมเรียนด้วยแล้ว พระองค์ยังมีพระเมตตาต่อเยาวชน พสกนิกรของพระองค์อย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยภูเขาหรือประชาชนที่อยู่ในท้องถื่นชายแดนห่างไกลการคมนาคม โดยการพระราชทานพระราชทรัพย์ร่วมสร้างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเพื่อสอนหนังสือให้แก่ชาวเขาและประชาชนไกลคมนาคม พระราชทานนามว่า “โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์” เป็นอาคารเรียนถาวรสำหรับเด็กนักเรียนชาวเขา เป็นโรงเรียนในระดับก่อนประถมและประถมศึกษา ตั้งอยู่บริเวณชายแดนภาคเหนือ ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ทำให้เยาวชนชาวไทยภูเขาเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้หนังสือไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย เป็นการสร้างสำนึกของความเป็นคนไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของชาติ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน มีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๐ โรงเรียน ต่อมาเมื่อท้องถื่นนั้นมีความเจริญขึ้น หน่วยราชการที่รับผิดชอบโดยตรงสามารถเข้าไปดำเนินการได้ ก็จะโอนให้กับส่วนราชการนั้นๆ รับผิดชอบดำเนินการต่อไป ปัจจุบันโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ที่อยู่ในความดูแลของตำรวจตระเวนชายแดน มีจำนวน ๓ โรงเรียน เช่นโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๒ จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมและประถมศึกษาแล้ว ยังมีโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนเหล่านี้ ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

โครงการส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษา โครงการฝึกอาชีพนักเรียน
โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์
โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและโครงการสหกรณ์ในโรงเรียน ตชด.

โรงเรียนร่มเกล้า

โรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรก คือ โรงเรียนร่มเกล้า บ้านหนองแคน ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เดิมชื่อโรงเรียนบ้านหนองแคน เปิดทำการสอนครั้งแรกในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เพียงชั้นเดียวเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๔๙๖ โดยใช้ศาลาวัดบ้านหนองแคนเป็นสถานที่เรียน ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๔ คณะครูและผู้ปกครองได้ร่วมมือกันก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว ๑ หลัง ในที่ดินซึ่งประชาชนได้บริจาคให้จำนวน ๑๐ ไร่ เป็นกระดือบยาว มุงด้วยหญ้าแฝก พื้นห้องเป็นดินเหนียวอัด และด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๙๒,๐๖๓ บาท ให้ก่อสร้างอาคารเรียนถาวรหลังแรก ขนาด ๕ ห้องเรียน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินเปิดอาคารเรียน เมื่อ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ และได้พระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนร่มเกล้า” เปิดทำการสอนตั้งแต่นั้นมา

การก่อสร้างโรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรก พลเอกพิศิษฐ์ เหมะบุตร อดีตรองผู้บัญชาการทหารบก และแม่ทัพภาคที่ ๒ ซึ่งมีส่วนร่วมในการก่อสร้างโรงเรียนและได้ปฏิบัติงานสนองพระราชดำริพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นเวลากว่า ๒๓ ปี ได้เล่าว่า ตำบลบ้านหนองแคน อำเภอดงหลวง เป็นพื้นที่สีแดงเข้มที่มีผู้มีความอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกับรัฐบาลมารวมกลุ่มกัน ในขณะนั้น ในตำบลหนองแคนนี้มีโรงเรียนตั้งอยู่หลายโรง เช่น โรงเรียนบ้านก้านเหลืองดง โรงเรียนบ้านมะนาว ฯลฯ โรงเรียนบางโรงต้องปิดไป เยาวชนส่วนใหญ่จะถูกชักจูงให้เข้าป่าไป พันเอกอาทิตย์ กำลังเอก (ยศขณะนั้น) เป็นผู้บังคับการกรมผสมที่ ๒๓ ปฏิบัติการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอสร้างโรงเรียนที่บ้านหนองแคน เพื่อให้การศึกษาและป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนถูกชักจูงเข้าป่าไปด้วยบ้านหนองแคนเป็นทางผ่านที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ใช้ขึ้นลงจากภูเขา (ภูพาน) อันเป็นแหล่งของ ผกค. มายังหมู่บ้านซึ่งชาวไทยภูเขาเผ่ากระโซ่และเผ่าภูไทส่วนใหญ่อาศัยอยู่

การก่อสร้างโรงเรียนร่มเกล้าเป็นไปอย่างยากลำบาก ระหว่างการก่อสร้างได้รับการขัดขวางจาก ผกค. ทำลายทางลำเลียงสิ่งของและเครื่องมือที่ใช้ในการก่อสร้าง และมีการลอบยิงผู้เข้าไปสร้างโรงเรียนเป็นเวลา ๓-๔ เดือน ตลอดการก่อสร้างโรงเรียน ด้วยพระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โรงเรียนได้ก่อสร้างจนเสร็จ ชาวบ้านได้หันกลับมาให้ความร่วมมือ เมื่อทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการก่อสร้างโรงเรียน ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานก่อสร้างโรงเรียน ได้พระราชทานกำลังใจมิให้ย่อท้อให้ทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดอาคารเรียนในทันทีที่สร้างแล้วเสร็จเพียง ๒ วัน ซึ่งในพื้นที่นั้นนอกจากทหารแล้ว ยังไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปนับเป็นสิบปี

วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นวันกำหนดพิธีเปิดอาคารเรียน ร่มเกล้า ก่อนเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จฯ ถึงโรงเรียน

ร่วมเกล้า ยังมีเหตุการณ์ยิ่งกันเป็นที่หวั่นวิตกแก่ทุกคนที่มาเฝ้ารอรับเสด็จ โดยมีทหาร ลูกเสือชาวบ้าน และประชาชนที่มาร่วมกันรักษาความปลอดภัยหลายพันคน นอกจากพระองค์ได้เสด็จมาเปิดอาคารเรียนแล้วยังได้ทรงเยี่ยมราษฎรและพระราชทานเสื้อผ้า ผ้าห่ม ของใช้แก่ราษฎร และธงแก่ลูกเสือชาวบ้าน โดยไม่มีเหตุการณ์ใดๆ เกิดขึ้น กล่าวได้ว่า **พระองค์เสด็จไปที่ไหน ความร่มเย็นบังเกิดขึ้นที่นั่น** เป็นที่ประจักษ์มานับครั้งไม่ถ้วน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบายที่ล้ำลึก ที่ทรงให้สร้างโรงเรียนในดินแดนผู้มีอุดมการณ์ที่แตกต่างทางการเมือง เพื่อให้

ให้ลูกหลานในพื้นที่นั้นได้รับการศึกษา ขณะเดียวกันทรงนำการพัฒนาแบบครบวงจรมาใช้ขจัดความยากไร้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควบคู่กันไป โดยมีสายพระเนตรที่ยาวไกลอย่างคาดไม่ถึงที่ทรงนำการศึกษาและการพัฒนามาใช้แทนการต่อสู้ด้วยวิธีการรุนแรง เป็นผลให้สถานการณ์การก่อการร้ายลดน้อยลงตามลำดับ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยการศึกษาของเยาวชนของชาติที่ขาดโอกาสทางการศึกษา พลตรี เรวดี บุญทัບ รองแม่ทัพภาค ๒ เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้ปฏิบัติงานสนองพระราชดำริ และพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นเวลากว่า ๒๐ ปี ได้เล่าว่าเมื่อก่อตั้งโรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรกไปแล้ว มีพระราชดำริโปรดให้สร้างโรงเรียนร่มเกล้าในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารและในพื้นที่เป็นของปฏิบัติการของผู้มีอุดมการณ์ที่แตกต่างทางการเมืองในอีกหลายจังหวัด เพื่อให้ลูกหลานราษฎรในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับในเมืองทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษา โดยไม่ต้องลำบากในการเดินทางไปโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลหมู่บ้านมาก และได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจนไม่สามารถส่งลูกหลานไปเรียนในเมืองได้ ทรงห่วงใยประชาชนเปรียบได้ด้วยควมห่วงใยที่มีต่อลูกหลาน ดังมีพระราชกระแสรับสั่งกับพลตรี เรวดี บุญทับ ความตอนหนึ่งว่า **ขอให้นึกถึงประชาชนเหมือนลูก ขอให้ทหารช่วย**

ดูแลประชาชน นอกเหนือจากหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในการป้องกันประเทศ

นับถึงปัจจุบัน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทางกองทัพภาคที่ ๒ และภาคที่ ๓ สร้างโรงเรียนร่วมเกล้าขึ้นหลายแห่ง แห่งแรกที่อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ต่อมามีการดำเนินการตามพระราชดำริก่อสร้างโรงเรียนร่วมเกล้าที่อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอปากชม จังหวัดเลย ในระยะแรกโรงเรียนเปิดสอนในระดับประถมศึกษา และต่อมาได้ขยายถึงระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย

นอกจากนี้ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยความสนับสนุนของกองทัพบก ได้จัดตั้งโรงเรียนร่วมเกล้าขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริที่จะส่งเสริมการศึกษาและความมั่นคงของประเทศไทย และการก่อสร้างโรงเรียนร่วมเกล้าเพื่อเทิดพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสมีพระชนมายุ ๖๐ พรรษา ในอีกหลายจังหวัด ได้แก่ โรงเรียนร่วมเกล้า จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดนครราชสีมา

การดำเนินการโรงเรียนร่วมเกล้า นอกจากจะเน้นทางด้านวิชาการแล้ว ยังเน้นทางด้านคุณธรรม จริยธรรม การใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ทักษะการทำงาน โดยเฉพาะด้านวิชาชีพ โรงเรียนร่วมเกล้าส่วนใหญ่จะมีโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน และในโรงเรียนร่วมเกล้าบางแห่งจะมีการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เรียนอยู่ในโรงเรียน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา และถ้าหากมีความประพฤติดี มีผลการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี อาจจะได้รับทุนการศึกษาจนกระทั่งจบระดับอุดมศึกษา เช่น โรงเรียนร่วมเกล้าอำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ปัจจุบันมีมูลนิธิดินสุลานนท์ ซึ่งก่อตั้งโดย ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณ-

สุลานนท์ องคมนตรีและรัฐมนตรี
เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กนักเรียน
ที่ยากจน โดยพิจารณาผลการเรียน
ความประพฤติ และการมีส่วนร่วม
ร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมประกอบ
กัน นักเรียนที่จบการศึกษาจาก
โรงเรียนร่วมเกล้าออกไปสามารถ
นำความรู้ความสามารถและ
ทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพ
ในการพัฒนาความเป็นอยู่ใน
ชุมชนของตนเอง นักเรียนส่วน
หนึ่งได้รับการศึกษาต่อในระดับ

ที่สูงขึ้น และประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ดัง
ตัวอย่างเช่น

เรืออากาศเอกวงษ์ ชาลีพร ผู้บังคับหมวดช่าง
ประจำเครื่องบิน ผูกบินที่ ๑๐๓ กองบิน ๑ จังหวัดนคร-
ราชสีมา เป็นผู้หนึ่งที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนร่วมเกล้า
บ้านตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร ขณะ
ที่เรียนได้รับทุนการศึกษาทุกปี ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖
และเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนได้เข้าเรียนต่อที่โรงเรียน
นายเรืออากาศ ก็ยังได้รับทุนการศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการ
ศึกษา ได้กล่าวถึงความรู้สึกที่ตนได้รับโอกาสทางการศึกษา

ว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริ
ให้ก่อสร้างโรงเรียนเพื่อให้เกิดการศึกษา ถ้าพระองค์ท่านไม่พระราชทาน
ตรงนี้ให้ ชีวิตของตนก็คงเป็นอีกแบบหนึ่ง ไม่มีโอกาสในชีวิตอย่างนี้
แรงจูงใจเกิดจากการได้รับการศึกษาจะทำให้พิจารณาตนเองต่อไป แม้
ว่าจะไม่มีโอกาสได้รับใช้เบื้องพระยุคลบาทโดยตรง แต่ก็ยังได้รับราชการ
ทหารรับใช้ประเทศชาติสนองพระราชดำริราชประสงค์ของพระองค์ท่าน

โรงเรียนร่วมเกล้าได้พัฒนาทั้งในด้านการจัดการศึกษา และ
ในการจัดกิจกรรมสนองตามพระราชดำริ และกระแสพระราชดำรัสที่
พระราชทานไว้เป็นสำคัญตลอดมาจนปัจจุบัน

โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาสงเคราะห์เด็กยากจนชาติที่พม่าและเด็กในถิ่นกันดาร ให้ได้รับการศึกษาตามควรแก่อัธยาศัย เพื่อจักได้เป็นพลเมืองดีมีศีลธรรมและวัฒนธรรม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งคณะกรรมการดำเนินการ มีสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณณสิริ) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แต่ยังคงดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัตเป็นประธาน เพื่อดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในวัด เป็นประเภทโรงเรียนราษฎร์ สมเด็จพระวันรัตเป็นเจ้าของในนามคณะกรรมการ และมีพระราชประสงค์ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจังหวัดนั้นเป็นผู้จัดการโรงเรียน ขอความร่วมมือจากคณะสงฆ์ช่วยอุปถัมภ์ และอาราธนาพระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสอนในโรงเรียน สำหรับทุนทรัพย์ในการจัดตั้งและดำเนินกิจการโรงเรียนเป็นทุนทรัพย์พระราชทานส่วนหนึ่ง และทุนที่ได้รับบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล โดยทางราชการ องค์การรัฐวิสาหกิจ และพ่อค้าประชาชน ปัจจุบันมี ๓ โรงเรียน

โรงเรียนมัธยมวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ เป็นโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนในพระบรมราชานุเคราะห์แห่งแรก จัดตั้งขึ้นโดยสืบเนื่องมาจากวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๐๙ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งชื่อ “เศษกระดาน” เลียบชายฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามาถึงหมู่บ้านคลองคอต้อ ตำบลบางปูใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ ทอดพระเนตรเห็นเรือประมงแล่นเข้าคลอง จึงเสด็จฯ ตามมาจนสุดคลองพบถนนสุขุมวิท สองฟากคลองมีหมู่บ้านชาวประมงตั้งอยู่ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจนพากันไปเฝ้า ทูลเกล้าฯ ถวายสิ่งของที่พอจะหาได้ เช่น กุ้ง ปู ปลา หอย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ถามถึงสภาพความเป็นอยู่และการศึกษาของเด็กในหมู่บ้านนี้ ชาวบ้านกราบบังคมทูลขอให้พระองค์ทรงสร้างโรงเรียนมัธยมขึ้นในหมู่บ้าน ทรงรับว่าจะกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอพระราชทาน

โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงเรียนมัธยมขึ้นเพื่อสงเคราะห์เด็กขาดส่นในหมู่บ้านให้มีที่เรียนต่อจากชั้นประถมศึกษา

หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดสร้างโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน มีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถร) แต่ยังคงดำรงสมณศักดิ์เป็นที่สมเด็จพระวันรัต เป็นประธานกรรมการพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนสร้างโรงเรียนเริ่มแรก ๔๐๐,๐๐๐ บาท และมีผู้บริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล อีกส่วนหนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินวางศิลาฤกษ์อาคารเรียน เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๑๒ อาคารเป็นทรงไทย ๒ ชั้น มี ๘ ห้องเรียน ชื่อตึก ภ.ป.ร. ราคา ๑,๓๐๐,๐๐๐ บาท เปิดสอนเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๑๓ ปัจจุบันสอนตั้งแต่ ชั้น ม.๑-ม.๓ เก็บค่าบำรุงการศึกษา ปีละ ๑,๐๒๐ บาท ผู้ใดขาดส่นก็ยื่นเรื่องราวขอทุนโดยเสนอลตามความเป็นจริง และมีคณะกรรมการรับรอง

พ.ศ. ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้คณะกรรมการรับโรงเรียนนันทบุรีวิทยายำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน และโรงเรียนวัดบึงเหล็ก อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม เข้าอยู่ในโครงการโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนสำหรับโรงเรียนนันทบุรีวิทยานัน ยกเว้นไม่เก็บค่าเล่าเรียน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ของนักเรียนทั้งหมด แจกชุดนักเรียนให้นักเรียนที่ยากจน และจัดหนังสือให้นักเรียนยืมเรียน รวมทั้งมอบทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียนยากจนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้ว และสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ จำนวน ๑๖ คน ส่วนโรงเรียนวัดบึงเหล็ก จัดการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายให้เปล่าทั้งหมด

โรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือตามความจำเป็นเร่งด่วน

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ มีกำเนิดเนื่องมาจากมหาวาตภัยภาคใต้ ที่แหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๐๕ พายุไซนร็อน ชื่อ “แฮเรียต” พัดผ่านทางตอนใต้ของประเทศไทย ยังความเสียหายแก่จังหวัดภาคใต้ ถึง ๑๒ จังหวัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นห่วงผู้ประสบภัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถานีวิทยุ อ.ส.พระราชวังดุสิต ประกาศโฆษณาเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคทรัพย์ และสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยเสด็จพระราชกุศล โดยทรงรับสั่งของบริจาคเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ความช่วยเหลือได้หลังไหลเข้าสู่สถานีวิทยุ อ.ส. ชั่วระยะเวลา ๑ เดือน มีผู้บริจาคทรัพย์ถึง ๑๑ ล้านบาท และสิ่งของประมาณห้าล้านบาท เป็นกองทุนสำหรับช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทั้งด้านอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่พักอาศัย นอกจากนี้ได้มีพระมหากษัตริย์คุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเงินให้กระทรวงศึกษาธิการสร้างโรงเรียนประชาบาลที่ถูกพายุพัดพัง รวม ๑๒ โรงเรียนใน ๖ จังหวัดภาคใต้ และพระราชทานชื่อว่า “โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ถึง ๑๒” ตามลำดับ*

เมื่อได้ช่วยเหลือประชาชนในระยะแรกแล้ว ยังเหลือเงินอีกสามล้านบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า เงินสามล้านบาทนี้ ควรตั้งเป็นทุนเพื่อหาดอกผลสำหรับสงเคราะห์เด็กซึ่งครอบครัวต้องประสบวาตภัยภาคใต้ และขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูประการหนึ่ง และสำหรับสงเคราะห์ช่วยเหลือราษฎรผู้ประสบสาธารณภัยทั่วประเทศอีกประการหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงพระราชทานเงินสามล้านบาท ให้เป็นทุนประเดิมก่อตั้งมูลนิธิ และพระราชทานนามว่า “มูลนิธิราชประชานุเคราะห์” การดำเนินงานของมูลนิธิ ยึดมั่นในพระบรมราชาบาย

* มูลนิธิราชประชานุเคราะห์. “ตราสารมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์.” ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๓๕. กรุงเทพฯ : อุษากการพิมพ์, หน้า ๓-๕.

“...ให้ไปให้ความอบอุ่นไปช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากโดยจับพละน ทำให้ผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือ มีกำลังใจที่จะปฏิบัติงานต่อไป...”

“...การช่วยเหลือผู้ประสบภัยนั้น จะต้องช่วยในระยะสั้นหมายความว่า เป็นเวลาที่ฉุกเฉินต้องช่วยโดยเร็ว และต่อไปก็ต้องช่วยเหลือต่อเนื่อง... ส่วนเรื่องการช่วยเหลือในระยะยาวก็มีความจำเป็นเหมือนกัน...เป็นผลว่าเขาได้รับการดูแลช่วยเหลือแลมาจนกระทั่งได้รับการศึกษาที่สามารถทำมาหากินได้โดยสุจริตและโดยมีประสิทธิภาพเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ...”

จากพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะกรรมการและคณะกรรมการมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ประจำจังหวัดต่างๆ พร้อมด้วยคณะบุคคลต่างๆ เป้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายเงินกับน้อมเกล้าฯ ถวายรถยนต์ โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุนมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ณ ศาลาดุสิดาลัย วันอังคารที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ ตอนหนึ่งความว่า

“...ผู้ประสบภัยโดยเฉพาะพวกเด็กๆ ได้สูญเสียทั้งโรงเรียนทั้งผู้อุปการะ ฉะนั้นได้ตั้งนโยบายที่จะช่วยเหลือเด็กที่เป็นกำพร้าจากภัยธรรมชาติเหล่านั้น เลยตั้งโรงเรียนและได้อุปการะเด็กให้มีที่เรียน และมีผู้ปกครองก็คือมูลนิธิ ให้สามารถที่จะเรียนตั้งแต่ชั้นเล็กๆ จนกระทั่งจบโรงเรียนชั้นมัธยม มีบางรายก็ได้สนับสนุนจนกระทั่งถึงชั้นอุดมศึกษาและเลยไปก็ได้...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระบรมราชูปถัมภก มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างอาคารเรียนของโรงเรียนซึ่งได้รับความเสียหาย เนื่องจากอุทกภัยและवादภัย และพระราชทานนามโรงเรียนเหล่านี้ว่า โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เรียงตามลำดับตามการก่อสร้างก่อนหลัง คุณหญิงอัมพร มีสุข เป็นผู้หนึ่งที่มีโอกาสได้ปฏิบัติงานสนองพระราชดำริในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมูลนิธิ เมื่อปี ๒๕๐๖ เป็น

เวลา ๓๐ กว่าปีมาแล้วได้เล่าว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้ตั้งเป็นมูลนิธิ เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชน เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน ทรงมีสายพระเนตรยาวไกล ทรงรอบรู้ทุกอย่าง พระราชดำรัสพระบรมราชาโวาทที่พระราชทาน จะเห็นได้ว่า **“ทรงมีความเป็นครูและนักปราชญ์”** ทำให้คนที่ได้ฟังต้องนำไปคิด และปฏิบัติตาม โดยทรงเป็นผู้ปฏิบัตินำก่อนเสมอ*

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นโรงเรียนรุ่นแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเงินจากมูลนิธิราชประชานุเคราะห์สร้างและบูรณะซ่อมแซมโรงเรียนที่ได้รับความกระทบกระเทือนจากภัยครั้งใหญ่ที่ภาคใต้ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จำนวน ๑๒ โรงเรียน กระจายอยู่ใน ๖ จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑, ๒ ตั้งอยู่ที่จังหวัดกระบี่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓ ตั้งอยู่ในจังหวัดชุมพร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔, ๕, ๖, ๗, ๘ ตั้งอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๙, ๑๐ ตั้งอยู่ในจังหวัดนราธิวาส โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๑ ตั้งอยู่ในจังหวัดสงขลา และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๒ ตั้งอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี การสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างนั้น มีทั้งการซ่อมแซมอาคารเรียนเดิม สร้างใหม่ สร้างถึงเก็บน้ำฝน ห้องสุขา ทำรั้ว เป็นต้น

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๓ เกิดน้ำป่าไหลท่วมบ้านเรือนราษฎรตำบลท่าแฝก อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรโรงเรียนบ้านงอมศักดิ์ เมื่อวันที่ ๒๒ ก.ย. ๒๕๑๓ ทรงเห็นว่าสภาพทรุดโทรมมาก จึงได้พระราชทานเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันบาท) ให้ครูใหญ่ซ่อมอาคารเรียน แต่ราษฎรได้พร้อมใจกันโดยเสด็จพระราชกุศลช่วยสร้างโรงเรียนหลังใหม่ โดยย้ายไปอยู่บนเนินในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังได้พระราชทานเงินปีละ

* เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์ คุณหญิงอัมพร มีสุข

๒๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ทางโรงเรียนเพื่อโครงการอาหารกลางวันเด็กนักเรียนตามแผนพัฒนาโรงเรียนราชประชานุเคราะห์อีกส่วนหนึ่งด้วย โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๓

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินจากมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ร่วมกับจังหวัดที่ประสบภัยจัดสร้างโรงเรียนประชาบาลที่ถูกพายุพัดพัง และอุทกภัยเพิ่มขึ้นอีก ๓ จังหวัด รวม ๕ โรงเรียน ได้แก่

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๑๔ จังหวัดหนองคาย และราชประชานุเคราะห์ ๑๕ จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้รับความเสียหาย เนื่องจากประสบอุทกภัย ในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ราชประชานุเคราะห์ ๑๖, ๑๗, ๑๘ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้รับความเสียหายจากวาตภัย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔

สำหรับโรงเรียนบ้านปลายแหลม ตำบลตะลุงพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินจากมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ จัดสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติมใน พ.ศ. ๒๕๒๙ และพระราชทานชื่อโรงเรียนนี้ใหม่ว่า “โรงเรียนราชประชานุเคราะห์” ไม่มีหมายเลขกำกับ เนื่องจากถือว่าเป็นสถานที่ต้นเหตุพระราชทานกำเนิดมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ

ในการสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์เพื่อให้นักศึกษาแก่เด็กคุณหญิงอัมพร มีสุข ได้เล่าว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่งความว่า **กระบวนการศึกษาต้องหาวิธีให้คนพึ่งตนเองได้ ไม่ใช่ให้เพียงวิชาชีพ ต้องรวมไปถึงคุณธรรม จริยธรรม และหลายครั้งที่มีการรับสั่งกับผู้ที่เกี่ยวข้องความว่า ต้องสอนเด็กให้เป็นคนดี มีเมตตา***

ปัจจุบันโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีจำนวน ๑๙ โรง เปิดสอนชั้นเด็กเล็กถึง ป.๖ จำนวน ๑๔ โรง และชั้นเด็กเล็ก ถึง ม.๓ จำนวน ๕ โรง

* เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์ คุณหญิงอัมพร มีสุข

ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น ๖,๖๐๑ คน
ครู ๒๙๒ คน**

ต่อมาในช่วง พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๗ กรม
สามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศ
จัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ประเภทศึกษา
สงเคราะห์ ให้เป็นโรงเรียนแบบสหศึกษาอยู่ประจำ
ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
โดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายเรื่องอาหาร ที่อยู่
เสื้อผ้า และอุปกรณ์การเรียน ความมุ่งหวังของรัฐ
เพื่อให้เด็กได้พัฒนาตนเองสามารถประกอบอาชีพที่สามารถดำรงชีวิต
ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามสมควรแก่ศักยภาพ โรงเรียนราชประชา
นุเคราะห์ที่ ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒ ถึง ๒๙ รวม ๑๑ แห่ง เป็นโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์แบบประจำ การรับเด็กที่เรียนในโรงเรียนราชประชา
นุเคราะห์แต่ละแห่ง มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โรงเรียน
ราชประชานุเคราะห์ ๑๙ จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดตั้งใน พ.ศ. ๒๕๓๒
และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๐ จังหวัดชุมพร จัดตั้งใน พ.ศ. ๒๕๓๓
เป็นโรงเรียนที่กรมสามัญศึกษา ร่วมกับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์
จัดตั้งขึ้นเพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่นบุตรของผู้ประสบอุทกภัย วาตภัย
และขาดโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดภาคใต้*

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๑, ๒๒ ตั้งอยู่ที่ อำเภอแม่ลาน้อย
และอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นโรงเรียนที่กรมสามัญศึกษา
มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ และกองทัพภาคที่ ๓ ร่วมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อ
รับเด็กชาวไทยภูเขาที่อยู่ตามแนวชายแดน* เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ จังหวัดพิษณุโลก และ
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๔ จังหวัดพะเยา จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ.
๒๕๓๖ เป็นโรงเรียนที่กรมสามัญศึกษาจัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี

* เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์คุณหญิงอัมพร มีสุข

** กระทรวงศึกษาธิการ. “แนวทางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ”. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๙. หน้า ๘๘-๘๙.

เพื่อเด็กยากจน* เด็กที่มาจากครอบครัวประสบปัญหาทางสังคม ครอบครัวแตกแยก ครอบครัวที่พ่อแม่ติดยาเสพติด เด็กที่มาจากครอบครัวประกอบอาชีพที่ไม่พึงประสงค์ การคัดเลือกเด็กเข้าเรียนกระทำด้วยความรอบคอบ กลั่นกรองด้วยครู ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้ทราบสภาพแท้จริงของครอบครัวเด็กเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ในปี ๒๕๓๙ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ ได้รับนักเรียนในโครงการ “เสมาพัฒนาชีวิต” ตามนโยบายกรมสามัญศึกษา จากจังหวัดพะเยา จำนวน ๑๑๒ คน ซึ่งโรงเรียนให้การดูแลอย่างใกล้ชิด และจัดทำกิจกรรมต่างๆ ให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความรู้ และมีคุณภาพต่อไป

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙ ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดแพร่ ลำพูน หนองคาย ยโสธร และศรีสะเกษ ตามลำดับ เป็นโรงเรียนที่กรมสามัญศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในมหามิ่งมงคลวโรกาสที่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๕๐ ปี** บางส่วนเพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้า

ชาวอีสานที่พ่อแม่ไปรับจ้างทำงานในจังหวัดภาคใต้ และเสียชีวิตลงเนื่องจากพายุเกย์ ที่จังหวัดชุมพร และบางส่วนเด็กยากจนในพื้นที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ สนับสนุน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการตั้งงบประมาณก่อสร้าง โดยขอให้กองทัพภาคที่ ๓ เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๕ และ ๒๖ และกองทัพภาคที่ ๒ ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๗, ๒๘ และ ๒๙ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ทั้ง ๕ แห่งนี้ ได้จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยจะเริ่มรับนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๘

* เรียบเรียงจากการสัมภาษณ์คุณหญิงอัมพร มีสุข

** กระทรวงศึกษาธิการ. “แนวทางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๓๙ หน้า ๘๘-๘๙.

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ประเภทศึกษาสงเคราะห์
สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน ๑๑ โรงเรียน เปิดสอนตั้งแต่ชั้น ป.๑ ถึง
มัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น ๖,๕๔๙
คน ครู ๒๕๙ คน *

เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นที่มีพระราชดำริ
โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนในพื้นที่ต่างๆ ที่ห่างไกลและทุรกันดาร
พื้นที่เสี่ยงอันตราย พื้นที่ประสบภัยธรรมชาติ และในพื้นที่หลายๆ
แหล่ง เพื่อส่งเสริมการศึกษา และเพื่อให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนที่
ขาดโอกาสทางการศึกษาได้รับการศึกษา และพัฒนาต่อไปให้มีชีวิต
ที่ดีขึ้น พระมหากรุณาธิคุณนี้เป็นที่ประจักษ์ และเป็นแรงกระตุ้นก่อ
ให้เกิดความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ ทั้งรัฐ เอกชน และประชาชนในการ
พัฒนาการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อไปในอนาคต
อย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยมีพระราชดำริเป็นหลักชัยสำคัญ

“พระทรงเป็นยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์”

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระเจ้าอยู่หัวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๙ นั้น สภาพบ้านเมืองและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยยังอยู่ในสภาพล้าหลัง ประชาชนส่วนใหญ่ยังอัตคัดขาดแคลนในทุกด้าน

เหตุที่พระองค์ทรงห่วงใยในความทุกข์ยากของอาณาประชาราษฎร์ จึงตัดสินใจพระราชทานทรัพย์ที่จะเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทยากจน ห่างไกล และทุรกันดารเสียก่อน การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในระยะต้นรัชกาลระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๔-๒๔๙๖ มีลักษณะเป็นการส่วนพระองค์ โดยทรงเยี่ยมราษฎรเพื่อทรงได้ถามถึงความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของราษฎรอย่างใกล้ชิด

ต่อมาการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนพสกนิกรทั่วทุกภูมิภาคเปรียบประดุจดังการสร้าง “พระคลังข้อมูลด้านการพัฒนา” ด้วยพระองค์เอง เพราะทำให้ทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนนานาประการที่มวลพสกนิกรของพระองค์ประสบอยู่จนมีอาจช่วยเหลือตนเองได้

โครงการพระราชดำรินี้ นับได้ว่าเป็นโครงการพัฒนาชนบทโครงการแรกเกิดขึ้น ใน พ.ศ. ๒๔๙๕ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรถบัสโตเซอร์ให้หน่วยตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวรสร้างถนนเข้าไปยังบ้านห้วยมกงคล ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้ราษฎรสามารถสัญจรไปมาและนำผลผลิตออกมาจำหน่ายยังชุมชนภายนอกได้สะดวกขึ้น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในระยะเริ่มแรกนั้นจึงเป็นโครงการที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาของราษฎรเพื่อส่งเสริมให้เกิดการอยู่ดีกินดีทั้งสิ้น และโดยที่ประชาชนของพระองค์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จึงทรงเน้นการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ทรงเริ่มศึกษาเรื่องพืช โดยการปลูกพืชบนดาดฟ้าพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน และภายในสวนจิตรลดาราชวังดุสิต ซึ่งก็ยังทรงศึกษาต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

สำหรับการศึกษาของประชาชนชาวไทยที่อยู่นอกระบบโรงเรียน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของการศึกษาสำหรับประชาชนที่อยู่ในชนบทเป็นอย่างมาก ทรงริเริ่มตั้ง “ศาลารวมใจ” ตามหมู่บ้านชนบทเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นที่พักผ่อน โดยพระราชทานหนังสือประเภทต่างๆ แก่ห้องสมุด “ศาลารวมใจ” นอกจากนี้ยังมีพระราชดำริ จัดทำโครงการพระดาบส เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙

“อาศรมของพระดาบส” เป็นพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงห่วงใยประชาชนนอกระบบโรงเรียนที่พลาดโอกาสในการศึกษา เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานแก่ประชาชนที่มีความรักวิชาการใฝ่หาความรู้ใส่ตนเองแต่ไม่สามารถหาที่เรียนได้เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์ จึงมีพระราชดำริให้การศึกษาแก่ประชาชนประเภทนี้ ให้มีลักษณะเดียวกับการศึกษาในสมัยโบราณ ที่ผู้ต้องการหาวิชาต้องเดินดั้นไปหาพระอาจารย์ ซึ่งเป็นพระดาบสมีสำนักอยู่ในป่า แล้วฝากฝังตัวเป็นศิษย์ สำหรับอาศรมของพระดาบสหรือส่วนใหญ่เรียก “โรงเรียน

พระดาบส” ใช้สถานที่ของสำนักพระราชวัง ณ ๓๘๔-๓๘๖ ถนนสามเสน รับสมัครผู้เรียนไม่จำกัดเพศ วัย วุฒิ ความรู้หรือฐานะ เปิดสอนครั้งแรก เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๑๙ มีผู้เข้าศึกษาจำนวน ๖ คน หลักสูตรการเรียนใช้เวลา ๑ ปี แต่เมื่อปฏิบัติจริงๆ ใช้เวลาเพียง ๙ เดือน นักศึกษาที่เรียนสำเร็จจากโรงเรียนพระดาบส มีความรู้ความสามารถประกอบอาชีพได้ตามวิชาที่ต้องการ ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาในโรงเรียนพระดาบสมีทั้ง ตำรวจ ทหาร พลเรือน และทหารผ่านศึกที่ทุพพลภาพ ครูผู้สอนส่วนมากเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ อาสาสมัคร โดยถือว่าการสอนวิชาความรู้ให้ศิษย์ เป็นวิทยาทาน ไม่คิดค่าตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น โรงเรียนนี้มีองค์มนตรีและผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ เป็นผู้ดำเนินการ วิชาที่โรงเรียนเปิดสอนครั้งแรก ได้แก่ วิชาซ่อมเครื่องไฟฟ้า วิทยุติดตั้งไฟฟ้า พร้อมกับการเรียนการสอนนี้ ผู้เรียนสามารถหารายได้ในรูปสหกรณ์ด้วย

สำหรับการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนนั้นได้แก่ ในขณะที่พระองค์เสด็จแปรพระราชฐานไปยังต่างจังหวัดทุกภาค เฉลี่ยภาคละ ๑ เดือนครึ่ง ระหว่างที่ทรงเยี่ยมเยียนราษฎร ได้ถามถึงทุกข์สุข และปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีพ แนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้คือ พระราชทานพระราชดำริในลักษณะของการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในพื้นที่ที่ประสบกับปัญหานั้นๆ ในขณะเดียวกันก็ใช้พื้นที่นั้นๆ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า และให้ความรู้แก่ประชาชนผู้สนใจทุกหมู่เหล่า ไม่ว่าจะ เป็นในลักษณะทั้งในระบบ นอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากพระราชประสงค์ที่ทรงมุ่งหวังพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎร ให้

สามารถช่วยเหลือพึ่งตนเองได้ ทรงพิจารณาเห็นว่า การได้เรียนรู้และพบเห็นด้วยประสบการณ์ของตนเองนั้นเป็นวิธีการหนึ่งของการสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาชนบท ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยให้ทำหน้าที่เสมือน “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อเป็นศูนย์รวมของการศึกษาค้นคว้า ทดลองวิจัยและแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา ด้านต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิประเทศนั้นๆ

และเมื่อค้นพบพิสูจน์ได้ผลแล้วก็จะนำผลที่ได้ไป “พัฒนา” ราษฎรในหมู่บ้านใกล้เคียงจนกระทั่ง ขยายผลแก่กระจายวงกว้างออกไปตามลำดับ

แนวทางและวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการ พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑. การแก้ไขปัญหาตามสภาพความเป็นจริงที่แตกต่างกัน การพัฒนาจะต้องเริ่มต้นจากสภาพความเป็นจริง ศึกษาว่าปัญหาของพื้นที่นั้นคืออะไร และเลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ แปรเปลี่ยนไปตามสภาพพื้นที่ และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

๒. การแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน การศึกษาค้นคว้าทดลองวิจัยต่างๆ ที่ได้ผลแล้ว ควรจะนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่จริงได้ ศูนย์ศึกษาฯ จึงควรเป็นแหล่งผสมผสานวิชาการและการปฏิบัติ เป็นแหล่งความรู้ของราษฎร เป็นแหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างคน ๓ กลุ่ม คือ ราษฎร เจ้าหน้าที่ ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาส่งเสริม และนักวิชาการ

๓. การพัฒนาแบบผสมผสาน ศูนย์ศึกษาฯ แต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองของพื้นที่และรูปแบบการพัฒนาที่ควรจะเป็น ในพื้นที่ลักษณะหนึ่งๆ นั้นจะสามารถใช้ประโยชน์ อย่างเต็มที่ได้อย่างไรบ้าง มิใช่การพัฒนาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง แต่พยายามใช้ความหลากหลายสาขาที่สุด โดยให้แต่ละสาขาเป็นประโยชน์เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาสาขาอื่นๆ ด้วย

๔. การประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ แนวทางการดำเนินงาน ของศูนย์ศึกษาพัฒนาฯ ทุกแห่งเน้นการประสานงาน การประสานแผนและการจัดการระหว่าง กรม กอง และส่วนราชการต่างๆ ให้เกิดเป็นจริงขึ้น

๕. เป็นศูนย์รวมในการให้บริการประชาชนเพื่อให้ได้รับความสะดวก และประสิทธิภาพในการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์สูงสุด

ในปัจจุบันศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีอยู่ทั้งหมด ๖ ศูนย์ กระจายอยู่ในภาคต่างๆ ทั้ง ๔ ภาค ดังนี้คือ

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เป็นศูนย์ที่มีเป้าหมายในด้านการศึกษาวิชาชีพดินพรุในภาคใต้ ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านเกษตรกรรมให้ได้มากที่สุด

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นศูนย์ที่มีเป้าหมายในด้านพัฒนาอาชีพต่างๆ ทั้งทางเกษตร อุตสาหกรรมในครัวเรือนและการพัฒนาหมู่บ้านตัวอย่าง

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นศูนย์ที่มีเป้าหมายในการศึกษา ค้นคว้าเพื่อพัฒนา ปรับปรุง สภาพแวดล้อมด้านประมงชายฝั่ง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตเพื่อการพึ่งตนเองในระยะยาว

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ งานหลักของ

ศูนย์คือการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาต่างๆ ที่ทำให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อม

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ศูนย์นี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวทาง วิธีการที่จะพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม โดยพยายามหาวิธีการจะให้เกษตรกรมีส่วนในการปลูก ปรับปรุง และรักษาสภาพป่าพร้อมๆ กับมีรายได้และผลประโยชน์จากป่าด้วยในขณะเดียวกัน

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตั้งอยู่ที่อำเภอนมสรวง จังหัดฉะเชิงเทรา งานหลักคือ การค้นคว้า ทดลอง สาธิตเกี่ยวกับการพัฒนาที่ทำกินของราษฎรให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของพืชหลายชนิด

ลักษณะงานของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาทั้ง ๖ ศูนย์ จะมีแนวดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ

ลักษณะงานจะเป็นในเรื่องของการศึกษาทดลอง และทดสอบตามสภาพของภูมิภาค เพราะที่ศูนย์พัฒนาทั้ง ๖ ศูนย์นั้น ต่างก็มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป งานของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์นั้นจะไม่ทำการวิจัย เพราะว่างานวิจัยต่างๆ จะเป็นของนักวิชาการประจำห้องทดลอง ซึ่งวิจัยค้นคว้าจนได้ผลแล้วจึงนำไปทดลองปลูกตามศูนย์ต่างๆ เช่น กรณีศึกษาในเรื่องของข้าว ซึ่งทางศูนย์จะไม่ศึกษาว่าข้าวชนิดไหนมีโปรตีนเท่าไร รากยาวแค่ไหน แต่จะศึกษาแต่เพียงว่าข้าวชนิดนี้เหมาะแก่ประเทศไทยในภูมิภาคไหน และก็นำข้าวชนิดนั้นไปทดลองปลูกตามศูนย์ต่างๆ ว่าดินชนิดที่วิจัยมาเหมาะกับข้าวชนิดใด และทดสอบได้เป็นผลดีแล้วจึงนำความรู้นั้นไปเผยแพร่ให้เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้น เพื่อจะได้นำประโยชน์ที่ได้ไปพัฒนาการประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี

พระราชกระแสรับสั่งว่า จะให้ศูนย์ทั้ง ๖ เป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เป็นศูนย์รวมซึ่งพัฒนาทุกอย่าง และเป็นທີ່ที่เกษตรกรจะเข้าไปดูงานทุกอย่างได้โดยไม่ต้องไปไหนอีก ซึ่งสมัยก่อนนั้นเวลาจะดูงานทางด้านการประมง เกษตรกรก็ต้องไปสถานีประมง ถ้าจะดูเรื่องข้าวก็ต้องไปถึงที่แปลงข้าว แต่ในปัจจุบันเกษตรกรสามารถไปดูได้ที่ศูนย์ทันที ตัวอย่างเช่น ศูนย์พิกุลทอง ที่จังหวัดนราธิวาส ใครประสงค์จะดูงานด้านการเกษตรไม่ว่าด้านใดไปที่ศูนย์นี้ได้ทันที โดยศูนย์พร้อมจะให้บริการในทุกๆ ด้าน

ลักษณะการให้ความรู้แก่ประชาชน
ศูนย์จะนำงานวิจัยมาทดลองและทดสอบในการทำจริงๆ ให้ได้ผลตามที่วิจัยก่อนจะนำเผยแพร่แก่เกษตรกร เมื่อทุกอย่างเป็นไปได้ด้วยดีทางศูนย์จะจัดอบรมแก่เกษตรกรในบริเวณนั้น เป็นหลักสูตรต่างๆ โดยกำหนดเป็นเวลา ๓ หรือ ๕ วันตามแต่เรื่องที่ต้องการจะเผยแพร่

ทุกศูนย์พัฒนาจะมี “หมู่บ้านรอบศูนย์” หรือ “หมู่บ้านบริวาร” ซึ่งหมู่บ้านเหล่านี้จะเป็นผู้ทดลองการศึกษาก่อน เมื่อผลการศึกษาเป็นที่น่าพอใจแล้วก็จะกระจายความรู้ไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ในบริเวณนั้น จะเห็นได้ว่า “โรงเรียนพระดาบส” และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยแท้จริง แม้ว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะมีวัตถุประสงค์ในเบื้องต้นเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยทดลององค์ความรู้และนำผลที่ค้นพบไปเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม พระราชประสงค์ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” นั่นคือ แนวพระราชดำริที่ทรงนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาผสมผสานกับการพัฒนา จึงเป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาสำหรับประชาชนโดยแท้จริง

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เข้าร่วมดำเนินการในโครงการตามพระราชดำริต่างๆ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๔ เป็นต้นมาดังนี้

โครงการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ยังอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๒ ได้ทรงเยี่ยมราษฎรชาวเขาเผ่าแม้ว บ้านขุนกลาง และชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านอังก้าน้อย บ้านผาหมอน ตำบลบ้านหลวง

อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีพระราชกระแสรับสั่งกับหน่วยงานต่างๆ ในการที่จะเร่งพัฒนาและช่วยเหลือราษฎรในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่งให้ตั้งคณะกรรมการอำนวยการโครงการและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนชาวเขาในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ขึ้น โดยมอบให้จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการในเรื่องการศึกษา สาธารณสุขและกิจกรรมอื่น ๆ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มอบหมายให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ กลุ่มสนใจการศึกษาสายอาชีพ ๑๕๐ ชั่วโมง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ตู้หนังสือเคลื่อนที่ อบรมเสริมความรู้ไต่ตักตนศึกษาแก่ราษฎรชาวเขาในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๔ เป็นต้นมา

โครงการพัฒนาชุมชนตำบลบ้านจันทร์ ราษฎรตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่รู้หนังสือถึงร้อยละ ๘๗ ทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างลำบาก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้เข้าร่วมดำเนินการในโครงการตามพระราชดำริ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๔ เป็นต้นมา โดยจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานปีละ ๑๒ ห้องเรียน จัดหนังสือหมุนเวียนทุกหมู่บ้าน จัดการศึกษาผู้ใหญ่ ระดับ ๓-๔ และทางวิทยุและไปรษณีย์ จัดอบรมกลุ่มแม่บ้านและจัดโครงการวิชาชีพเคลื่อนที่สู่ชนบท

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำห้วยแม่เพรียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เยี่ยมราษฎรบริเวณลุ่มน้ำห้วยแม่เพรียง อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี เมื่อเดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ ได้ทรงทราบสภาพปัญหาของท้องที่ส่วนที่เป็นต้นน้ำลำธารนี้ จึงมีพระราชดำริให้กองฝึกอบรมพิเศษ ๑ กองทัพบกที่ ๑ จัดทำโครงการ

ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ โดยเน้นให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งทำกินของตนให้มากที่สุด กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเพชรบุรี ได้เข้าร่วมดำเนินงาน จัดสอนวิชาชีพพระยะสัน จัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จัดกลุ่มสนใจ จัดโสตทัศนศึกษา และจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ เป็นต้นมา

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน เสด็จฯ ที่อำเภอนมสารคาม

จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ มีผู้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดิน ๒๖๔ ไร่ เพื่อใช้ปลูกสร้างพระตำหนักที่ประทับเมื่อเสด็จฯ เยี่ยมโครงการต่างๆ พระองค์ทรงรับไว้และมีพระราชดำริให้พัฒนาที่แห่งนี้เป็นศูนย์สาธิตตัวอย่าง รวมเข้ากับการพัฒนาทางด้านเกษตรที่ทันสมัยไว้ด้วย จึงเกิดโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนขึ้น มีผู้บริจาคที่ดินสมทบเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๒๒๗ ไร่เศษ กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เข้าไปจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โครงการอบรมวิชาชีพในการให้การศึกษานอกโรงเรียนในชนบท และดำเนินตามโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติให้แก่ราษฎรในเขตพื้นที่โครงการตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๒๗

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ เยี่ยมราษฎรในเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ได้ทอดพระเนตรสภาพพื้นที่

และความเป็นอยู่ของราษฎร มีพระราชกระแสรับสั่งให้เจ้าหน้าที่และผู้ติดตามเสด็จฯ ดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่พยุหะประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ไร่ ให้ราษฎรใช้เป็นที่ทำกินและพัฒนาขึ้นได้ จึงได้เกิดโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาขึ้นที่บ้านพิบูลทอง หมู่ที่ ๖ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ เป็นต้นมา

ในการเสด็จฯ เยี่ยมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิบูลทอง เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖ ได้มีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิบูลทอง เป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรมกองทั้งในด้านการเกษตร ด้านสังคม การส่งเสริมการศึกษา รวมอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่า ประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลาย ก็สามารถที่จะมาดูแลและศึกษาได้ ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชน ก็จะอยู่พร้อมกันในที่เดียวกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่า ที่สำคัญปลายทางคือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และต้นทุนคือผู้ที่ เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์”

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เข้าไปดำเนินการ จัดสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน สอนวิชาชีพต่างๆ จัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน บริการหนังสือเคลื่อนที่ จัดกลุ่มสนใจ จัดบริการโสตทัศนศึกษา จัดหีบหนังสือเคลื่อนที่ และโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ในพื้นที่ของโครงการตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ เป็นต้นมา

โครงการศิลปาชีพจังหวัดสกลนคร ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์

เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดสกลนคร ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎร แล้วจึงมีพระราชดำริพระราชทานให้จังหวัดสกลนคร จัดโครงการศิลปาชีพขึ้น เพื่อพัฒนาอาชีพของประชาชนในด้านศิลปกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมทั้งการดูแลสุขภาพอนามัย การศึกษา และการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน กรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสกลนคร ได้เข้าร่วมในโครงการนี้ในด้านการสอนวิชาชีพพระยะสัน แก่ประชาชน จัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กลุ่มสนใจ โสדתทัศนศึกษา และการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ทั้งประเภทชั้นเรียนและครูอาสาสมัครเดินสอน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๖ เป็นต้นมา

โครงการพัฒนาที่ราบเชิงเขาจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากที่ราบเชิงเขาที่ติดกับวนอุทยานแห่งชาติในเขตพื้นที่อำเภอนาดี สระแก้ว ประจันตคาม วัฒนานคร และกิ่งอำเภอลองหาด จังหวัดปราจีนบุรี ยังไม่ได้พัฒนาให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯ สัมรวจทางอากาศแล้ว มีพระราชดำริให้มีการพัฒนาในทางเกษตรกรรม เพาะปลูกพืชไร่ ทำนา สงวนบำรุงป่าไม้ ปรับปรุงคุณภาพดินและจัดหาแหล่งน้ำ และให้พัฒนาประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ อย่างเร่งด่วน ส่วนราชการต่างๆ จึงได้เร่งดำเนินการตามพระราชดำริ กรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดปราจีนบุรี ได้เข้าเริ่มดำเนินการสอนวิชาชีพพระยะสัน จัดกลุ่มสนใจ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และโสדתทัศนศึกษา ให้แก่ประชาชนในพื้นที่นี้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ เป็นต้นมา

โครงการสวนป่าเปิดเขาเขียว เป็นโครงการตามพระราชดำริเพื่อสร้างและส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติในบริเวณเขาเขียว อำเภอมะนัง ชัยภูมิ อำเภอนองบัวแดง อำเภอกอนสาร อำเภอกุฉีชุม และอำเภอกษัตริย์สมุทร จังหวัดชัยภูมิ กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดได้เข้าไปดำเนินการสอนวิชาชีพพระยะสัน จัดกลุ่มสนใจที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โสדתทัศนศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน หีบหนังสือสู่ประตูบ้านและการอบรมผู้ใหญ่

ในชนบทให้กับราษฎรในเขตสวนป่าเปิดเขาเขียวดังกล่าว ตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๒๗

โครงการเพื่อความมั่นคงบริเวณห้วยปลาตุก เป็นโครงการปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกให้ราษฎรในบริเวณห้วยปลาตุก ตั้งแต่อำเภอปากชม ถึงอำเภอนาดูน จังหวัดเลย และมีการพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วย กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเลย ได้เข้าไปจัดอบรมวิชาชีพระยะสั้น กลุ่มสนใจ โสวัตทัศนศึกษา และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านให้ราษฎรในโครงการนี้

โครงการศิลปาชีพเพื่อความมั่นคงจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการพัฒนาชาวเขาเผ่ามูเซอ ม้ง กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามเชิงเขาและบนภูเขาในท้องที่อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้อยู่เป็นที่ รู้จักทำมาหากินเป็นหลักแหล่ง กรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้เข้าไปสอนวิชาชีพระยะสั้น และการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานประเภทอาสาสมัครเดินสอนให้

โครงการอาสาสมัครวัดญาณสังวราราม ตั้งขึ้นตามพระราชดำริ ให้ราษฎรบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมารับการฝึกอบรมความชำนาญ ด้านการเกษตร ด้านคุณธรรม จริยธรรม การรู้หนังสือที่วัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยกองปฏิบัติการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี และศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี ได้ร่วมกันจัดสอนวิชาชีพระยะสั้น กลุ่มสนใจ และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ให้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๙ เป็นต้นมา

โครงการตามพระราชดำรินับเนื่องในพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียนที่สำคัญ โครงการหนึ่งคือ **โครงการสารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน** ซึ่งได้เริ่มโครงการมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๑๑ ดังพระราชปรารภและพระราชดำรินตอนต้นของหนังสือสารานุกรมแต่ละเล่มต่อไปนี้

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราช-
ปรารภว่า การเรียนรู้ในเรื่องราวและวิชาการสาขาต่างๆ
โดยกว้างขวาง เป็นเหตุให้เกิดความรู้ ความคิด และ
ความฉลาด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับชีวิต ช่วย
ให้บุคคลสามารถสร้างประโยชน์สุข สร้างความเจริญ
มั่นคงให้แก่ตนเองทั้งแก่สังคม และบ้านเมืองอันเป็นที่
พึงอาศัยได้ ทุกคนจึงควรมีโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้
ได้ตามความประสงค์และกำลังความสามารถโดยทั่วกัน

ทรงพระราชดำริว่า หนังสือประเภทสารานุกรม
นั้น บรรจุสรรพวิชาการอันเป็นสาระไว้ครบทุกแขนง
เมื่อมีความต้องการหรือพอใจจะเรียนรู้เรื่องใดก็สามารถ
ค้นหาอ่านทราบโดยสะดวก นับว่าเป็นหนังสือที่มี
ประโยชน์เกื้อกูลการศึกษา เพิ่มพูนปัญญาด้วยตนเอง
ของประชาชนอย่างสำคัญ โดยเฉพาะในยามที่มีปัญหา
การขาดแคลนครูและที่เล่าเรียนเช่นขณะนี้ หนังสือ
สารานุกรมจะช่วยคลี่คลายให้บรรเทาเบาบางลงได้เป็น
อย่างดี จึงมีพระราชดำรัสให้ตั้งโครงการสารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชนฯ ซึ่งดำเนินการสร้างหนังสือสารานุกรม
ฉบับใหม่อีกชุดหนึ่ง มีความมุ่งหมายที่จะนำวิชาการ
แขนงต่างๆ ที่ควรศึกษา ออกเผยแพร่แก่เยาวชนให้
แพร่หลายทั่วถึงเพื่อเยาวชนจักได้หาความรู้ช่วยตัวเอง
ได้จากการอ่านหนังสือ และเพื่อให้ได้ประโยชน์อัน
กว้างขวางยิ่งขึ้น ทรงกำหนดหลักการทำคำอธิบาย
เรื่องต่างๆ แต่ละเรื่องเป็นสามตอนหรือสามระดับ
สำหรับให้เด็กรุ่นเล็กอ่านเข้าใจได้ระดับหนึ่ง สำหรับ
เด็กรุ่นกลางอ่านเข้าใจได้ระดับหนึ่งและสำหรับเด็ก
รุ่นใหญ่รวมถึงผู้ใหญ่สนใจอ่านได้อีกระดับหนึ่ง เพื่อ
อำนวยโอกาสให้บิดามารดาสามารถใช้หนังสือนั้นเป็น
เครื่องมือแนะนำวิชาแก่บุตรธิดาและให้พี่แนะนำวิชา
แก่น้องเป็นลำดับกันลงไป นอกจากนั้น เมื่อเรื่องหนึ่ง
เรื่องใดมีความเกี่ยวพันต่อเนื่องถึงเรื่องอื่นๆ ก็ให้อ้างอิง

ถึงเรื่องนั้นๆ ด้วยทุกเรื่องไป ด้วยประสงค์จะให้ผู้ศึกษา
ทราบตระหนักว่าวิชาการแต่ละสาขามีความสัมพันธ์
เกี่ยวเนื่องถึงกัน พึงจะศึกษาให้ครบถ้วนทั่วถึง”

โดยพระราชดำริดังกล่าว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง
โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนขึ้นดำเนินการโดยคณะกรรมการ
ซึ่งได้วางแผนและดำเนินงานเป็นขั้นตอน แต่เนื่องจากพระราชดำริของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับสารานุกรมในรูปลักษณะเช่นนี้
เป็นแนวความคิดใหม่ไม่ปรากฏว่ามีประเทศใดกระทำเป็นตัวอย่งมาก่อน
ดังนั้นการดำเนินงานต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษา มีการทดลอง และ
กระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วยความรอบคอบ โดยได้มีการจัดแบ่ง
วิทยาการของสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนออกเป็น ๔ สาขาวิชา คือ
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ พร้อมกับ
กำหนดหัวข้อเรื่อง และวิทยาการผู้เขียนเรื่องต่างๆ ของแต่ละสาขาวิชา

ในปัจจุบันได้มีการจัดพิมพ์สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนแล้ว
รวม ๒๑ เล่ม ดังต่อไปนี้

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๖ มีเรื่อง ๙ เรื่อง
คือดวงอาทิตย์ อุปราคา ท้องฟ้ากลางคืน นก ปลา เครื่องจักรกล พลังงาน
อากาศยาน ดนตรีไทย

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๒ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๑๘ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง
คือ การจำแนกและจัดลำดับหมวดหมู่ของสัตว์ เวลา บรรยากาศ การ
ตรวจอากาศ อุตสาหกรรม อุปกรณ์ขยายขอบเขตของสัมผัส มหาราชใน
ประวัติศาสตร์ไทย การศึกษา กรุงเทพมหานคร ตราไปรษณียากรไทย

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๓ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๐ มีเรื่อง ๑๐
เรื่อง คือ ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย ยางพารา ทรัพยากรป่าไม้และผลิตผลป่าไม้
การทำไม้ วัชพืช วัช ควาย ช้าง

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๔ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๑ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง
คือ การเรืองแสงของสิ่งมีชีวิต การหายใจ ความสมดุลของของเหลวใน
ร่างกาย ไวรัส ปรากฏการณ์ของอากาศ ภูมิอากาศ รถไฟ การศาสนา
การต่างประเทศสมัยรัตนโกสินทร์ ลำดับพระมหากษัตริย์ไทย

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๕ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๓ มีเรื่อง ๘ เรื่อง คือ ผัก ไม้ผล อ้อย มันสำปะหลัง พืชหัว การขยายพันธุ์พืช เปิดไถ่ พันธุ์ ไม้ป่า

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๖ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีเรื่อง ๑๕ เรื่อง คือ คณิตศาสตร์เบื้องต้น ประวัติและพัฒนาการเกี่ยวกับจำนวน เซต ตรรกวิทยา ฟังก์ชัน สมการและอสมการ จุด เส้น และผิวโค้ง ระยะทาง พื้นที่ ปริมาตร สถิติ ความน่าจะเป็น เมตริกซ์ กราฟ และคณิตศาสตร์ ธรรมชาติ และศิลปะ

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๗ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๕ มีเรื่อง ๙ เรื่อง คือ กล้วยไม้ ฝิ่นในในประเทศไทย การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โรคพืช ครั้ง การเลี้ยงปลา การชลประทาน บ้านเรือนของเรา โทรคมนาคมภาค แรก

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๘ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๖ มีเรื่อง ๗ เรื่อง คือ ประวัติการแพทย์และเภสัชกรรมไทย กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา การกำเนิดของโรค การบริหารทารกและโรคทางกุมารเวชศาสตร์ ศัลยศาสตร์และวิสัญญีวิทยา เลือดและธนาคารเลือดในประเทศไทย อุบัติเหตุและการปฐมพยาบาล

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๙ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๘ มีเรื่อง ๑๓ เรื่อง คือ เรื่องของยา สุนัขศาสตร์และนรีเวชวิทยา วิธีการทางการแพทย์ ในการควบคุมการเจริญพันธุ์ การทำแท้ง การสาธารณสุข โรคมะเร็ง รังสีวิทยา ฟันและเหงือกของเรา เวชศาสตร์ชั้นสูง เวชศาสตร์ฟื้นฟู นิติเวชศาสตร์ โภชนาการ ยาเสพติดให้โทษและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิต-ประสาท

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๐ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๐ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง คือ โรคทางอายุรศาสตร์ โรคติดต่อและโรคเขตร้อน โรคภูมิแพ้ โรคผิวหนังที่พบบ่อยในประเทศไทย โรคตา โรคหู คอ จมูก จิตเวช-ศาสตร์และสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อ สุขภาพ การปลูกกระดูกข้ามคน

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๑ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๑ มีเรื่อง ๙ เรื่อง คือ วิวัฒนาการของคอมพิวเตอร์ ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์

ระบบการสั่งงานคอมพิวเตอร์ การประยุกต์คอมพิวเตอร์ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบ สิ่งประดิษฐ์จากพัฒนาการด้านคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์อุตสาหกรรม ผลของการใช้คอมพิวเตอร์ การพัฒนาอักษรไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์

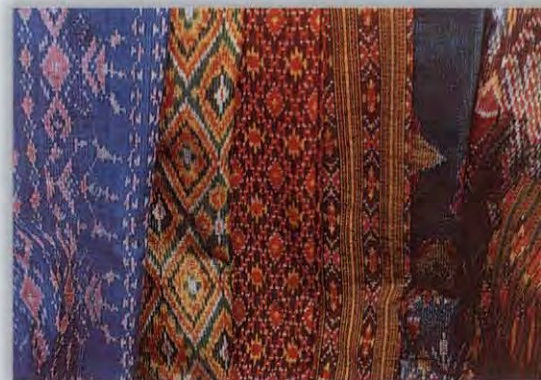
สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๒ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๑ มีเรื่อง ๒๓ เรื่อง คือ การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในชนบท การบริการตอบแทนผู้ทำหน้าที่ป้องกันประเทศ ทูตการศึกษา การศึกษาต่อเนื่อง ห้องสมุด สารานุกรม การสังคมนาฬิกา เครื่องสำอางและมูลนิธิเพื่อการกุศล การประกันสังคม โครงการหลวงกับการพัฒนาที่สูง การเกษตรที่สูงในประเทศไทย การเลี้ยงปศุสัตว์ การบริโภคและอุตสาหกรรมนม ฝนหลวง การพัฒนาชนบท การพัฒนาเกษตรกรรมสำหรับพื้นที่เฉพาะ การสหกรณ์ การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การป้องกันและบรรเทาน้ำท่วม ธนาคาร การพัฒนาฝีมือแรงงานและอุปกรณ์การผลิต แผนที่

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๓ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๒ มีเรื่อง ๑๑ เรื่อง คือ เรือนไทยชีวิตชนบทไทย หัตถกรรมพื้นบ้าน จิตรกรรมไทย นาฏศิลป์ไทย ตุ๊กตาไทย การละเล่นของไทย อาหารไทย การประดิษฐ์ผักและผลไม้ การเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ธนาคาร

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๔ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๓ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง คือ พระราชวังในกรุงเทพมหานคร พระราชวังในส่วนภูมิภาค ประติมากรรมไทย อาหารสัตว์ พืชอาหารสัตว์ การปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ข้าวฟ่าง เทคโนโลยีชีวภาพ สารพิษและสิ่งปนเปื้อนอาหาร สมุนไพร

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๕ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๔ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง คือ ผึ้ง การเลี้ยงผึ้งโพรงไทย ยาสูบ ไม้สัก ผ้าไทย ชุมชนโบราณในเมืองไทยจากหลักฐานภาพถ่ายทางอากาศ น้ำเสีย ขยะมูลฝอย มลพิษทางอากาศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับสากล

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๖ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๕ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง คือ การบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระไตรปิฎกและการชำระพระไตรปิฎก การอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ศิลปจารึก และการอ่านจารึก สังคมและวัฒนธรรมไทย การผลิตหนังสือ การดนตรี

สำหรับเยาวชน การช่างและหมู่บ้านช่าง ดาวเทียมเพื่อการเกษตร การฟื้นฟูสมรรถภาพเยาวชนผู้พิการทางการศึกษา

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๗ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๖ มีเรื่อง ๑๐ เรื่องคือ ช่างเผือก ฉันทลักษณ์ไทย ระบบนิเวศและความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต โรคตับอักเสบจากไวรัส ของเสียที่เป็นอันตราย การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ปอแก้ว ปอกระเจา พืชเส้นใย การปรับปรุงพันธุ์พืช ข้าวสาลี

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๘ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๗ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง คือ สภาพแวดล้อมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในประเทศไทย ประเพณีหลวงและประเพณีราษฎร์ การแต่งกายของคนไทย กฎหมายกับสังคมไทย ประวัติการพิมพ์ไทย ภาษาและอักษรไทย ยาฆ่าแมลง ดินและปุ๋ย การเลี้ยงไหม ระบบการค้าผลิตผลการเกษตร

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๑๙ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๘ มีเรื่อง ๙ เรื่อง คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พืชน้ำมัน การถนอมผลิตผลการเกษตร ม้า แมลง เครื่องมือทางการแพทย์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ศิลปกรรมนับเบื้องต้น ภูมิปัญญาชาวบ้าน สารกึ่งตัวนำ

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๒๐ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๙ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง คือ ศาสนาและระบบความเชื่อในประเทศไทย ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับต่างประเทศ จิตรกรรมไทยแบบประเพณี เสียงและมลภาวะทางเสียง เลเซอร์ เซลล์แสงอาทิตย์ อัญมณี เวชศาสตร์การบิน กลุ่มอาการภูมิคุ้มกันเสื่อมหรือโรคเอดส์ การปลูกถ่ายอวัยวะ

สารานุกรมฯ เล่มที่ ๒๑ ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๙ มีเรื่อง ๑๐ เรื่อง คือ ขบวนการพายุหยาตรา วีรสตรีไทย ศิลปการทอ เครื่องถม เครื่องจักสาน เครื่องปั้น การตลาดและการส่งออกศิลปหัตถกรรม พฤษศาสตร์พื้นบ้าน การอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ องค์การสหประชาชาติ

บทที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กับการสร้างคน

หน้าว่าง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กับ
การสร้างคน

พระราชปณิธาน

ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ เป็นต้นมา พระองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงพระราชปณิธานด้านการศึกษาที่เด่นชัด ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัส พระบรมราโชวาทซึ่งได้พระราชทานไว้ในวโรกาสต่างๆ และพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงปฏิบัติไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งในที่นี่จะนำเสนอเพียงพระราชปณิธานที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

- **พระราชปณิธานที่จะพระราชทานการศึกษา เพื่อพัฒนาชีวิตราษฎร** ทรงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพ ด้วยการให้การศึกษา เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้และมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและประเทศชาติ ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทด้านการศึกษาบางตอนที่ได้พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัยเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ว่า

“...การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด...”

- **พระราชปณิธานที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ** จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินให้แก่กระทรวงศึกษาธิการสร้างโรงเรียนราชวินิตขึ้น ทรงอุปถัมภ์โรงเรียนวังไกลกังวล ซึ่งจัดตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๘ ทรงส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน พระราชทานพระราชดำริและพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน โรงเรียนร่มเกล้า

โรงเรียนชาวเขาและประชาชนที่อยู่ห่างไกลการคมนาคม ให้จัดสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เสด็จฯ เยี่ยมโรงเรียนประถมศึกษาในท้องถิ่นห่างไกลและทูลกันดาร พระราชทานเครื่องเขียนแบบเรียน เสื้อผ้าแก่เด็กนักเรียน เครื่องอุปโภคบริโภคแก่ครูและพระราชทานพระราชทรัพย์ประเดิมตั้งมูลนิธิต่างๆ

• พระราชปณิธานที่จะให้เด็กได้เล่าเรียนต่อเนื่องกันไปตั้งแต่ก่อนระดับประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ทุกแห่งก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนในลักษณะเดียวกัน พร้อมด้วยห้องสมุดที่ทันสมัย เพื่อบุตรหลานของประชาชนในศูนย์พัฒนาที่ดินฯ นั้นๆ จะได้เข้าศึกษาเล่าเรียนทุกแห่ง และเพื่อให้การศึกษาของเด็กในชั้นประถมศึกษาเป็นไปด้วยดี ผู้ปกครองเด็กได้มีเวลาในการประกอบอาชีพเต็มที่ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นในโรงเรียนวังไกลกังวลและในศูนย์พัฒนาที่ดินอื่นๆ ตลอดจนตำบลต่างๆ ใกล้เคียง พระราชฐาน สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรัชสมัยได้เจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ มีโรงเรียนเพิ่มขึ้นทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆ ไปถึงระดับอำเภอและระดับตำบล โรงเรียนมีขนาดใหญ่ขึ้น บางโรงเรียนมีนักเรียนในโรงเรียนถึงสามพันคน มีครูอาจารย์เป็นร้อยคน หลักสูตรการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะมีการสอนวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมเพิ่มขึ้น และพระราชกรณียกิจที่สนับสนุนพระราชปณิธานของพระองค์ในส่วนที่

เกี่ยวกับการมัธยมศึกษา ได้แก่ การพระราชทานที่ดินสร้างโรงเรียน การเสด็จ เยี่ยมโรงเรียน และพระราชทานพระราชดำริในการดำเนินกิจการของโรงเรียน เป็นต้น

• พระราชปณิธานในการส่งเสริมการพัฒนาการฝึกหัดครู ครู และผู้บริหารการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใย การฝึกหัดครูเป็นอันมาก ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่คณะข้าราชการที่รับผิดชอบต่อการฝึกหัดครูและคณะข้าราชการกรมการฝึกหัดครูที่เข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๓ ตอนหนึ่งว่า

“...โดยที่ครูต่างที่ทำตัวให้เป็นครูที่น่าเคารพ แม้จะผิดเคืองก็ยิ่งกตพินสอนและแจกจ่ายความรู้ ออกไป ดั่งนี้ก็จะได้รับความเคารพจากศิษย์และการ สอนก็จะง่ายขึ้น แต่ว่าต้องวางตัวให้เป็นครูที่แท้ การฝึกหัดครูจะต้องย้ำในข้อนี้ว่า ถ้าครูทำตัว เป็นครูจะทำให้ลูกศิษย์นับถือเป็นทุน แต่ถ้าถ้า ทิ้งความเป็นครูโดยที่ท้อใจ โดยที่ยอมแพ้สถานการณ์ก็ทำให้ลูกศิษย์มีความเคารพไม่ได้และสอน ไม่ได้... ขอให้ทุกคนพยายามรักษาความศักดิ์สิทธิ์ ของการเป็นครูแล้วถ่ายทอดให้แก่ครูที่ฝึกหัดอยู่

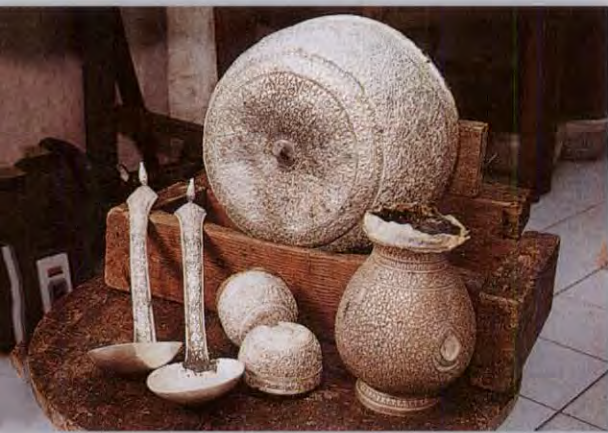
เท่าที่จะทำได้ เพื่อให้บ้านเมืองเป็นบ้านเมือง ให้ประชาชนพลเมืองเป็นคน คือมีความรู้และมีจิตใจที่สูง ไม่เบียดเบียนกัน จะทำให้ส่วนรวมอยู่ได้เป็นปึกแผ่น ทั้งครูทั้งหลายก็จะนับว่าได้ทำหน้าที่อย่างกล้าหาญ อย่างฉลาดและจะเป็นความดีเป็นส่วนรวมของคนละครู... หน้าที่ที่ไม่ใช่หน้าที่ราชการหรือหน้าที่ที่ได้รับเงินเดือนตอบแทน แต่หน้าที่ในฐานะมนุษย์ชน เมื่อทำแล้วจะมีความพอใจได้ใช้ชีวิตในทางที่ถูก ก็การใช้ชีวิตที่ถูกนั้นอาจไม่รวย แต่จิตใจรวย...”

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในความ เป็นอยู่ และการปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จาก การให้มีพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช ๒๔๘๘ ได้บัญญัติให้มีสภาในกระทรวงศึกษาธิการ เรียกว่า ครูสภา มีฐานะเป็นนิติบุคคล กำหนดให้ครูทุกคนเป็นสมาชิกของครูสภา ให้ครูสภามีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นแก่กระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ควบคุมและสอดส่องจรรยา มารยาท และวินัยของครู พิทักษ์สิทธิครู รักษาผลประโยชน์และส่งเสริมให้ครูได้รับสวัสดิการต่างๆ และพัฒนาความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของครู และยังได้กำหนดให้การ บริหารบุคคลของข้าราชการครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) เป็นต้น

• **พระราชปณิธานที่จะส่งเสริมการอาชีวศึกษาให้แพร่หลาย**
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยการอาชีวศึกษาเป็น อย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท ที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ได้ทรงกล่าวถึงความสำคัญ ความจำเป็น ของการอาชีวศึกษา ให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาชีวศึกษาและ ส่งเสริมให้การอาชีวศึกษาแพร่หลายให้ได้รับความนิยมนิยมจากประชาชน เท่าเทียมกับสามัญศึกษา ได้เสด็จฯ เปิดงานและทอดพระเนตรการจัด แสดงนิทรรศการต่างๆ ของนักเรียนเกือบทุกปีที่มีการจัดในกรุงเทพฯ- มหานคร นอกจากนี้ในด้านการสนับสนุนส่งเสริมวิชาช่างฝีมือ มี พระราชดำรัสแนะนำไว้ ๓ ประการ คือ

“ประการแรก... ต้องให้ความรู้ทางหลักวิชาการและความรู้ทางการออกแบบ เพราะสิ่งนี้เป็นหัวใจของงานฝีมือในอันที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะใหม่ๆ ขึ้น ศิลปินและนักออกแบบจะเป็นผู้ให้ความคิด จากนั้นจึงใช้ความรู้ทางหลักวิชาทำความคิดนั้นมาประดิษฐ์ผลงานต่อไป ประการที่สอง จะต้องปรับปรุงฝีมือให้มีความประณีตและมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานจริงๆ ในยามที่ประชาชาติต่างๆ ในโลกกำลังชวนขวายยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของตน มนุษย์เจริญขึ้นก็ไผ่หาสินค้าและบริการได้มาตรฐานสูงขึ้นด้วย ประการที่สาม จะต้องมีการจ้างงานและหาตลาดเพื่อช่วยให้ช่างฝีมือได้มีงานทำ มีตลาดที่จะส่งสินค้าไปจำหน่าย การทำงานของช่างฝีมือขึ้นอยู่กับความต้องการของผลิตภัณฑ์และบริการในตลาด เมื่อปรับปรุงรูปแบบคุณภาพและฝีมือดีขึ้น ย่อมทำให้เกิดความต้องการตามมาอันจะเป็นผลให้เผยแพร่ได้สะดวกยิ่งขึ้น เพราะสินค้าดีใครๆ ก็ย่อมนิยมใช้ แต่ถ้าราคาและคุณภาพไม่ได้มาตรฐานแล้ว ก็ยากที่ประชาชนจะนิยมตาม...”

• พระราชปณิธานในการขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วทั้งประเทศ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ได้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณเกี่ยวกับการขยายการศึกษาภาคบังคับ ไว้ตอนหนึ่งว่า

“...มีข้อสังเกตในเรื่องนี้ คือ โรงเรียนเพิ่มขึ้น ตลอดจนในท้องที่ไกลคมนาคม เช่น โรงเรียนชายแดนของตำรวจชายแดน เป็นต้น อยู่ห่างไกลมากจนแม้ผู้ตรวจการศึกษาก็ไปไม่ถึง ผู้ที่เยี่ยมโรงเรียนเหล่านี้บ่อยครั้ง คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมราชชนนี พระราชกรณียกิจเช่นนี้ นับว่าเป็นการส่งเสริมการศึกษา ณ ที่ที่ต้องการมากที่สุด นอกจากที่ได้ทรงเยี่ยมเยียนทำให้ครูนักเรียน ตลอดจนผู้ปกครองปลื้มปิติแล้ว ยังได้พระราชทานอุปกรณ์การศึกษา เสื้อผ้า และอาหารด้วย เป็นพระมหากษัตริย์คุณ

อย่างล้นพ้น นอกเหนือไปจากนี้ เมื่อท้องที่แห่งใดแห่งหนึ่งประสบภัยธรรมชาติ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ส่งเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมเยียนด้วยความห่วงใย ในกรณีจังหวัดในภาคใต้ประสบวาทภัยครั้งร้ายแรง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ โรงเรียนพังทลาย ยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์ไปสร้างโรงเรียนกว่า ๑๐ หลัง จากเงินซึ่งเป็นพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และเงินซึ่งประชาชนโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบเป็นจำนวนมาก...วิธีการเพิ่มโรงเรียนที่ใช้วิธีหนึ่ง คือ ได้รับความช่วยเหลือจากประชาชนในท้องที่ ถ้าผู้ใดบริจาคเงินเพื่อสร้างโรงเรียนจำนวนเท่าใด รัฐบาลจะออกเงินสมทบอีกจำนวนหนึ่ง มากบ้าง น้อยบ้าง ตามความจำเป็นและกำลังงบประมาณ ในทำนองเดียวกันนี้ แต่ไม่เหมือนกันทีเดียว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินแปลงหนึ่งทางทิศใต้ของพระราชวังดุสิต และพระราชทานทรัพย์จำนวนหนึ่ง เพื่อจัดสร้างและดำเนินการโรงเรียนประถมศึกษา พระราชทานชื่อว่า โรงเรียนราชวินิต เสด็จฯ ไปทรงเปิดโรงเรียนนี้เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๐”

และในพุทธศักราช ๒๕๓๐ อันเป็นปีที่มีการเฉลิมฉลองวโรกาสมหามงคลพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มดำเนินการเพื่อขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น ๙ ปี คือ จะขยายไปในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยให้นักเรียนในท้องที่ชนบทยากจน ๓๘ จังหวัด ได้เล่าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยไม่ต้องเสียเงินบำรุงการศึกษา หรือ ค่าเล่าเรียน และยังจะได้รับ

บริการจากรัฐในด้านแบบเรียนและอุปกรณ์การศึกษาอื่นๆ ตามกำลังงบประมาณด้วย

- พระราชปณิธานที่จะให้วัดและพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยเหลือการศึกษาของชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์ที่จะตั้งโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนและกำพร้าอนาถาขึ้นในวัด โดยอาราธนาพระสงฆ์มาเป็นครูบรมศีลธรรมและช่วยสอนวิชาสามัญที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเพื่อให้วัดและพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยเหลือการศึกษาของประเทศชาติ โรงเรียนวัดที่ตั้งขึ้นในช่วงแรก ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ โรงเรียนวัดสันติการาม โรงเรียนวัดป่าไถ่ และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา เป็นต้น

- พระราชปณิธานในการให้การศึกษาแก่เด็กที่ประสบภัยธรรมชาติ และประชาชนที่ยากไร้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้จัดตั้งกองทุนสำหรับสงเคราะห์เด็กยากจนอนาถาขาดบิดามารดาเนื่องจากการประสบภัยธรรมชาติ โดยโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งชื่อว่า “มูลนิธิราชประชานุเคราะห์” นอกจากผู้ประสบภัยแล้วในท้องที่บางจังหวัดในภาคใต้ที่มีประชาชนยากจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้รายได้จากดอกผลของมูลนิธิฯ ไปก่อสร้างโรงเรียนประถมศึกษาขึ้น และพระราชทานชื่อใหม่ว่า “โรงเรียนราชประชานุเคราะห์”

• พระราชปณิธานที่จะให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส สามารถพูดภาษาไทยได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสในคราวเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรจังหวัดยะลา ณ ศูนย์สัมมนาการภาคศึกษา ๒ (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๒ ในปัจจุบัน) เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ ตอนหนึ่งว่า

“...การศึกษาที่นี่สำคัญมาก ให้พยายามจัดให้ดี ให้พลเมืองสามารถพูดภาษาไทยได้ แม้จะพูดได้ไม่มากนักเพียงแต่พอรู้เรื่องกันก็ยังมีดี เท่าที่ผ่านมามีคนที่นี่ไม่รู้ภาษาไทย ต้องใช้ล่ามแปลควรให้พูดเข้าใจกันได้ เพื่อสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน...”

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามะลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ ในการติดต่อกับทางราชการหรือทางราชการจะให้ข่าวสารไปถึงประชาชน ก็ต้องใช้การแปลกันเป็นเรื่องสำคัญ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ถือพระราชดำรัสที่ได้เชิญมาเป็นเป้าหมายในการจัดและพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือในท้องที่ที่ได้จัดเป็นเขตการศึกษา ๒ ซึ่งได้แก่ท้องที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๒ เป็นต้นมา

• พระราชปณิธานในการจัดการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้รับการศึกษาโดยทั่วถึง โดยเฉพาะเด็กพิการต่างๆ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับคนปกติ มีชีวิตที่เป็นสุข ช่วยตัวเองได้ และสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้ จากพระราชปณิธานจึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับคนหูหนวก คนตาบอด ขึ้น นอกจากนี้ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนกึ่งนอนสำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนขึ้นที่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๗

• พระราชปณิธานที่จะให้ความรู้ในด้านต่างๆ แก่เยาวชนให้กว้างขวาง นอกเหนือจากการเรียนรู้ในชั้นเรียน จากพระราชปณิธานนี้ จึงทำให้เกิดโครงการสารานุกรมสำหรับเยาวชนขึ้น โดยได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องนี้ตอนหนึ่งว่า

“...สารานุกรมนี้จุดประสงค์อันแรก อันสำคัญที่สุดคือ ให้ผู้ใช้สารานุกรมนี้ได้เกิดความรู้สึกว่าโลกนี้มันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โลกหมายถึงโลกความรู้ โลกกลม โลกของวิทยาศาสตร์และโลกของวิชาการต่างๆ อันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน แล้วก็ในเวลาเดียวกัน ทำให้เห็นว่าในชาติบ้านเมืองหรือในเมืองอื่นๆ ก็ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าได้ความคิดอันนี้อย่างหนึ่ง ก็จะเกิดความรู้สึกว่า ชีวิตของคนจะต้องอยู่ในส่วนรวมและจะต้องพยายามปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ศิลปดนตรีก็ต้องรวมกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งคนทั่วไปไม่เข้าใจ แต่ว่าถ้าสารานุกรมแล้วก็จะเข้าใจก็เกิดความเชื่อถือ...”

ทูลพระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะทรงถือว่า “การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตมนุษย์” ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ และเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๘ รวมทั้งที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๙ มีความตามลำดับดังนี้

“...การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล...”

“ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของทั้งชีวิตและส่วนรวม คือ การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานส่งเสริมความเจริญมั่นคงเกือบทุกอย่างในบุคคลและประเทศชาติ...”

“...การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ ให้เป็นทรัพยากรทางปัญญาที่มีค่าของชาติ...”

พระบรมราโชวาทที่เชิญมานี้แสดงให้เห็นถึงพระราชดำริที่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ทั้งยังพระราชทานพระราชดำริให้เห็นว่าประเทศชาติจะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้ ก็ด้วยการพัฒนาบุคคลของชาติให้มีคุณภาพโดยการให้การศึกษา ดังพระบรมราโชวาทที่นำมาเน้นเป็นตัวอย่างอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

“...งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความ

เสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมือง เป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ระยะเวลาที่บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้น ด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมโทรมลงไปในความ ประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้า หากยังคงเป็นอยู่ต่อไปเราอาจจะเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้วต้องมี เหตุมาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน... เราต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น...”*

อย่างไรก็ตาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้ให้เห็นว่า การให้การศึกษากลับเป็นงานใหญ่และกว้างขวางที่ไม่ใช่จะทำสำเร็จได้โดยใคร แต่ลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนส่วนใหญ่ในทุกๆ ด้าน การจัดการศึกษาของประเทศ จึงจะเป็นผลสำเร็จได้ ดังพระบรมราโชวาทที่ พระราชทานแก่คณะกรรมการบริหารมูลนิธิช่วยนักเรียนที่ขาดแคลนในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ และพระราชดำรัสแก่สมาชิกสโมสรรโลออนส์ แห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓ มีความตามลำดับดังนี้

“...ในประเทศไทยนี้ถ้าดูจากสถิติก็มีพลเมืองเพิ่มขึ้นทุกๆ วัน จึงสันนิษฐานได้ว่าพลเมืองของประเทศไทยนี้อยู่ในวัยเรียนอยู่เป็นส่วนมากทุกๆ ปี การที่ส่วนรวมคือ ประชาชนทั้งประเทศเล็งเห็น ความสำคัญของการศึกษาเป็นสิ่งที่ดีแล้ว จึงต้องช่วยกันจัดการให้เยาวชน ให้ประชาชนที่เกิดขึ้นมาใหม่นี้ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดี เราจะไป

* พระบรมราโชวาทที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัย วิชาการศึกษาประสานมิตร เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

อาศัยรัฐบาลหรืออาศัยทางราชการที่จะช่วยให้บ้านเมืองมีความเจริญด้านเดียวไม่ได้ เพราะว่าในสมัยนี้ถือว่าเป็นสมัยประชาธิปไตย ทุกคนมีส่วนในงานของประเทศชาติ...”

“...การให้การศึกษาแก่คนนี้เป็นปัญหาของคนทุกคน ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ต้องร่วมมือกันหลายฝ่าย ระหว่างผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่มีเจตนาดีต่อสังคมและผู้มีทุนทรัพย์...”

จากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่เชิญมากล่าวข้างต้น ยิ่งแสดงให้เห็นว่าทรงสนพระราชหฤทัยในด้านการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ทรงมองซึ่งถึงปัญหาและแนวทาง ตลอดจนพร้อมที่จะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจสนับสนุนการศึกษาในทุกๆ ด้าน ทรงทราบดีว่าเด็กและเยาวชนของไทยมิได้ขาดสติปัญญาที่จะเล่าเรียน แต่ด้วยโอกาสและขาดทุนทรัพย์ และอีกประการหนึ่งก็คือ ทรงตระหนักถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะมีบทบาทและอิทธิพลต่อแนวคิด จิตใจ และการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างมาก การจะก้าวให้ทันวิวัฒนาการและความเจริญสมัยใหม่เหล่านี้ ส่วนหนึ่งจำเป็นต้องส่งคนไปศึกษาและดูงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อนำความรู้มาเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์และก่อให้เกิดการพัฒนาในวิทยาการต่างๆ ของประเทศ พร้อมกับจัดเตรียมความรู้ขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ที่เข้ามารับความรู้เหล่านั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อก่อตั้งกองทุนการศึกษาขึ้นหลายทุนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งการให้ทุนแต่ละทุนได้มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป ดังนี้

๑. ทุนมูลนิธิ “ภูมิพล”

ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๕ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่

มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ตั้งเป็นทุน “ภูมิพล” ขึ้น เพื่อเก็บดอกผลพระราชทานเป็นทุนแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ผู้เรียนดี แต่ขาดทุนทรัพย์ ทุนนี้จะให้แก่นักศึกษาคนละ ๒๐๐ บาท ต่อเดือนเป็นเวลา ๑ ปี (พระเจ้าอยู่หัวของเราฯ (๑๓), หน้า ๓๒)

นอกจากนี้ได้พระราชทานทุนการศึกษาให้แก่บัณฑิตที่สอบได้คะแนนยอดเยี่ยมในสาขาวิชาต่างๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อเป็นรางวัลแก่นิสิตนักศึกษาที่เรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์เป็นประจำทุกปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจและการศึกษาของนิสิตนักศึกษาให้มีความมานะอดทนต่อการศึกษามากขึ้น และยังได้พระราชทานเป็นรางวัลด้านอื่นๆ อีกด้วย อาทิ การแต่งหนังสือ การแต่งเรียงความ ต่อมาได้พระราชทานทุนขยายไปยังมหาวิทยาลัยอื่นๆ ดังในคราวเสด็จพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยาลัยวิชาการศึกษาระธานมิตรเดิม) เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้พระราชทาน พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ตั้งเป็นทุนมูลนิธิ “ภูมิพล” และได้ตราระเบียบลงวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๑ แบ่งเป็นทุน ๒ ประเภท ได้แก่

- (ก) ทุนประเภทช่วยเหลือการศึกษา
- (ข) ทุนประเภทช่วยเหลือการทำปริญญานิพนธ์หรือการวิจัย

นอกจากนั้น ยังได้พระราชทานทุนมูลนิธิ “ภูมิพล” แก่บัณฑิตที่ได้คะแนนยอดเยี่ยมในสาขาวิชาต่างๆ ไปศึกษาต่อในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งนักศึกษาที่ได้รับพระราชทานทุนนี้หลังจากสำเร็จการศึกษากลับสู่ประเทศไทยแล้ว ได้ออกปฏิบัติงานด้านพัฒนาเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นอย่างมาก*

๒. ทุนมูลนิธิ “อานันทมหิดล”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่าประเทศไทยเราต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในวิชาเทคนิคขั้นสูง เพื่อมาช่วยพัฒนาประเทศ

* นบองค์ฎบตี “ภูมิพล”. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓. หน้า ๓๐.

มากขึ้น จึงควรส่งเสริมนิสิตนักศึกษา ที่มีความสามารถอย่างยอดเยี่ยม ให้มีโอกาสไปศึกษาต่อในวิชาชั้นสูงบางวิชา ณ ต่างประเทศ เมื่อสำเร็จแล้วได้ทำงานเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เรียนมาต่อไป จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทดลองดำเนินการด้วยการพระราชทาน “ทุนอานันทมหิดล” ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ แก่นักศึกษาแพทย์ตามรอยพระบาทสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และเพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์แด่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ต่อมาทรงเห็นว่าได้ผลสมพระราชประสงค์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบนตราสารทุนอานันทมหิดล เป็น “มูลนิธิอานันทมหิดล” เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยพระราชทานทุนเริ่มแรกจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท มีผู้ได้รับพระราชทานทุนสาขาแพทยศาสตร์ในขณะนั้น ๓ ราย และต่อมาเนื่องจากความต้องการผู้เชี่ยวชาญในวิชาแขนงอื่นมีมากขึ้น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขยายงานของมูลนิธิฯ พระราชทานทุนการศึกษาสาขาวิชาอื่นต่อไป (ฉัตรมงคลรำลึก ๒๕๒๐ (๔๗), หน้า ๔๖-๔๘) ปัจจุบันทุนมูลนิธิ “อานันทมหิดล” ได้ขยายขอบเขตการพระราชทานทุนแก่นักศึกษาสาขาต่างๆ คือ สาขาแพทยศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ สาขาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาเกษตรศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา วารสารศาสตร์ และอักษรศาสตร์ โดยมีคณะกรรมการประจำแต่ละสาขาคัดเลือกบัณฑิตที่มีความสามารถยอดเยี่ยมแต่ละสาขาดังกล่าวไปศึกษาเพิ่มเติม ณ ต่างประเทศ เพื่อจะได้กลับมาทำงานเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาที่ได้ศึกษามาตามพระราชประสงค์ แต่ทั้งนี้ไม่มีสัญญาผูกมัดว่าผู้ได้รับพระราชทานทุนจะต้องกลับมาปฏิบัติงานอย่างไรอย่างหนึ่งตามเวลาที่กำหนด เพราะมีพระราชประสงค์จะให้ผู้รับทุนได้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบเอง แต่ผู้รับทุนทุกรายก็ได้กลับมาปฏิบัติงานเป็นคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองสมพระราชประสงค์ด้วยดี

นอกจากนี้ ยังมีทุนพระราชทาน เรียกว่า “ทุนส่งเสริมบัณฑิต” โดยคณะกรรมการ สาขาแพทยศาสตร์ พิจารณาเห็นว่า แพทย์ผู้ใดเป็นแพทย์ผู้สละเวลาและอุทิศตนปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมโดยมิได้คำนึงถึงความเหนื่อยยากและประโยชน์ส่วนตน ก็จะขอพระราชทานเงินทุนส่งเสริมบัณฑิตให้เดือนละ ๖,๐๐๐ บาท เพื่อช่วยเป็นค่าใช้จ่ายของ

แพทย์ผู้นั้น ทูลส่งเสริมบัณฑิตนี้เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ จนถึงปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นทุนมูลนิธิอานันทมหิดลได้ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าวิจัยทางแพทย์เฉพาะด้าน เช่น การวิจัยเกี่ยวกับโลหิตวิทยา การวิจัยโรคระบบประสาท การวิจัยกระดูกและข้อและการวิจัยฮอร์โมน เป็นต้น

๓. ทุนเล่าเรียนหลวง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้ พันฟู “ทุนเล่าเรียนหลวง” (King’s Scholarship) ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ริเริ่มพระราชทานทุนให้นักเรียนไปเรียนต่อต่างประเทศ ด้วยการจัดสอบแข่งขันอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ และได้พระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงสืบต่อเนื่องกันมาจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงยุติไปใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ครั้นมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมีพระราชปรารภพันฟูการให้ “ทุนเล่าเรียนหลวง” ขึ้นใหม่ โดยการประกาศใช้ “ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยทุนเล่าเรียนหลวง พ.ศ. ๒๕๐๘” ทุนเล่าเรียน

หลวงเป็นทุนพระราชทานแก่นักเรียนที่สอบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้คะแนนดีเยี่ยมปีละ ๙ ทุน คือ แผนกศิลปะ ๓ ทุน แผนกวิทยาศาสตร์ ๓ ทุน และแผนกทั่วไป ๓ ทุน ให้ไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ และไม่มีข้อผูกมัดที่จะต้องกลับมารับราชการ

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ จนถึง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้มีผู้ได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาวิชาการระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ ๕๐ ทุน ดังนี้ คือ ศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน ๔๓ ทุน ประเทศอังกฤษ จำนวน ๖ ทุน ประเทศฝรั่งเศส จำนวน ๑ ทุน

ส่วนทุนเล่าเรียนหลวงในระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีนั้น ได้จัดให้มีขึ้น พ.ศ. ๒๕๑๘ เนื่องในมหามงคลสมัยพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก เฉลิมฉลองครบ ๒๕ พรรษาแห่งการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยก-

รัฐมนตรี ได้จัดกิจกรรมเพื่อสนองพระราชประสงค์เกี่ยวกับทุนเล่าเรียนหลวง โดยจัดตั้งทุนการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกแก่นักศึกษาที่เป็นคนไทย และชาวต่างประเทศที่มีผลการเรียนดีเด่นเป็นพิเศษของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ในปัจจุบันพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงแก่นักศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชียปีละ ๑๖ ทุนๆ ละ ๒๒๐,๐๐๐ บาท ต่อปี

๔. ทุนการศึกษาสงเคราะห์ในมูลนิธิราชประชานุเคราะห์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ก่อตั้ง “มูลนิธิราชประชานุเคราะห์” โดยมีพระราชดำริให้ตั้งทุนเพื่อหาดอกผลสงเคราะห์เด็กที่ครอบครัวต้องประสบวาทภัยภาคใต้ และขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูรวมทั้งช่วยเหลือราษฎรผู้ซึ่งประสบสาธารณภัยทั่วประเทศด้วย หลังจากที่ได้ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ประชาชนในเหตุการณ์เฉพาะหน้าในมหาวาทภัยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ และสร้างสถานสงเคราะห์รับอุปการะเลี้ยงดูเด็กๆ ที่กลายเป็นเด็กอนาถาไร้ที่พึ่งเนื่องจากบิดามารดาและญาติพี่น้องเสียชีวิตไปนั้น ใน พ.ศ. ๒๕๐๗

จากพระราชดำริประเดิมทุน ๓ ล้านบาท ก่อตั้งมูลนิธิที่พระราชทานนามว่า “มูลนิธิราชประชานุเคราะห์” ในความหมายว่า “พระราชธา” และ “ประชาชน” อนุเคราะห์ ซึ่งกันและกัน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนว่า ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ใน “พระบรมราชูปถัมภ์” โดยจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๖*

* มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ “พระมหากษัตริย์คุณที่ได้พระราชทานกำเนิดมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๕๐๖” จันทรเกษม, ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ.-มิ.ย. ๑๔ หน้า ๖๗-๗๔.

งานสำคัญของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็คือ การช่วยสร้างอาคารเรียน หรือสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ และขอพระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนราชประชานุเคราะห์” โดยโรงเรียนแรกกำเนิดที่บ้านปลายแหลม ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่มีเลขหมาย เพราะเหตุว่าแหลมตะลุมพุกเป็นต้นเหตุเกิดการพระราชทานมูลนิธิขึ้น ต่อมาจึงได้มีหมายเลข ปัจจุบันมีอยู่ ๓๐ โรง (ตั้งได้กล่าวรายละเอียดในส่วนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์) นอกจากนี้ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยศึกษาและประสบสาธารณภัยหรือได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนประการอื่นที่ทางราชการอาจเข้าไปไม่ถึงหรือขัดต่อระเบียบหลักเกณฑ์ของทางราชการ อันเป็นวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการบริหารมูลนิธิฯ น้อมเกล้าฯ นำมาแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชกระแสแก่คณะกรรมการบริหารที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

๕. ทุนมูลนิธิราชประชาสมาสัยในพระบรมราชูปถัมภ์ และมูลนิธิโรงเรียนราชประชาสมาสัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระมหากรุณาธิคุณต่อราษฎรของพระองค์ เท่าเทียมกันทั่วทุกคน แม้แต่ผู้ป่วยเป็นโรคต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคเรื้อน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ โรคเรื้อนกำลังระบาดอยู่ในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขและองค์การอนามัยโลกได้ตกลงกันว่า จะพยายามขจัดให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทยในระยะเวลา ๑๒ ปี และเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า จะกำจัดโรคเรื้อนให้หมดภายในเวลา ๑๐ ปีได้ ถ้ามีสถาบันค้นคว้าและวิจัย ซึ่งต้องใช้เงิน ๑ ล้านบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างสถาบันวิจัยค้นคว้าเรื่องโรคเรื้อน ณ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ใน พ.ศ. ๒๕๐๑ และเสด็จพระราชดำเนินไปประกอบพิธีเปิดสถาบันเมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๓ พระราชทานนามสถาบันนั้นว่า “ราชประชาสมาสัย” รวมทั้งพระราชทานเงินทุนที่เหลือจากการก่อสร้างจำนวน ๒๑๗,๔๕๒ บาท ให้กระทรวงสาธารณสุขเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการของสถาบันต่อไป ต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้ขอพระราชทานนำเงินดังกล่าวไป

จดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิราชประชาสมาสัย และได้ขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ทรงรับมูลนิธินี้ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีพระราชกระแสตอบมาเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ว่า ถ้าจะขอให้อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิจะต้องเพิ่มวัตถุประสงค์ขึ้นอีกข้อหนึ่งว่าจะจัดตั้งโรงเรียนสำหรับบุตรผู้ป่วยที่เลี้ยงแยกจากบิดามารดาแต่แรกเกิด ตั้งพระบรมราชาธิบายที่พระราชทานถึงการก่อตั้งโรงเรียน และพระราชดำรัสในพิธีทรงเปิดโรงเรียนราชประชาสมาสัย เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗ มีความตามลำดับ ดังนี้

“...เด็กเหล่านี้มีสิทธิที่จะเล่าเรียนเช่นเด็กอื่น เพราะขณะนั้นกระทรวงสาธารณสุขไม่ส่งเด็กที่ยังมิได้ป่วยให้เข้าเรียนในโรงเรียนในนิคม หรือในโรงพยาบาลโรคเรื้อน เนื่องจากเกรงว่าจะติดโรค และกระทรวงศึกษาธิการก็ยังไม่ยอมรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนเข้าเรียนในโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากเกรงว่าจะไปแพร่เชื้อโรคเรื้อนแก่เด็กผู้อื่น ขณะนี้ กรมประชาสงเคราะห์ของกระทรวงมหาดไทยมีโรงเรียนสำหรับเด็กที่ไม่มีผู้อุปการะแล้ว แต่ก็ไม่สามารถรับเด็กเหล่านี้ได้เพราะเป็นเด็กผู้มีบิดามารดา...”

“...การที่ดำริสร้างสถานศึกษาขึ้นนี้ขึ้น ก็เพื่อจะได้ช่วยเหลือเด็กผู้พลอยประสบเคราะห์กรรมให้มีสถานที่เล่าเรียน ซึ่งโดยธรรมชาติควรมีสิทธิที่จะกระทำการสิ่งใดได้เช่นผู้อื่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่โชคชะตาบันดาลให้ต้องเกิดมาในภาวะเช่นนี้ ย่อมเป็นกุศลและเป็นการช่วยเหลือประเทศชาติ เพราะเด็กเช่นว่านี้เมื่อได้รับการศึกษาอบรมด้วยดี เติบโตขึ้นก็จะเป็นพลเมืองที่ดีเป็นประโยชน์แก่ตนเองและชาติบ้านเมืองในอนาคต...”*

* มูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ “ฝ่ายการศึกษาของมูลนิธิราชประชาสมาสัย”. กรุงเทพฯ : วีระการพิมพ์, ๒๕๒๑. หน้า ๘-๙.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ จัดสร้างโรงเรียนประจำรับเด็กเหล่านั้นมาเลี้ยงดูอบรมและโปรดเกล้าฯ ให้ท่านผู้หญิงดุจฎิมาลา มาลากุล ณ อยุธยา รองประธานกรรมการบริหารมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ในขณะนั้น เป็นผู้อำนวยการจัดสร้างโรงเรียนสำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน และให้การบริหารโรงเรียนขึ้นต่อมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ซึ่งต่อมาได้ขอพระบรมราชานุญาต แยกจากมูลนิธิเดิมมาจดทะเบียนเป็นมูลนิธิโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ดังรายละเอียดในส่วนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ฯ)

พระราชกรณียกิจดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพระเมตตาบารมีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พลสกนิกรของพระองค์ที่แผ่ไพศาลไปทั่ว โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคเรื้อนที่มีอยู่ในชุมชน ตลอดจนถึงบุตรผู้ป่วยที่ยังไม่รับเชื้อโรคเรื้อน

๖. ทุนนวกฤษ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาฯ ริเริ่มก่อตั้ง “ทุนนวกฤษ์” ในมูลนิธิช่วยนักเรียนขาดแคลนในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีผลการเรียนดี ความประพฤติดี ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาต่อในระดับต่างๆ ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ฝึกหัดครู และอุดมศึกษา ด้วยทรงสละพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เป็นทุนริเริ่ม ๕๑,๐๐๐ บาท และจากผู้บริหารทรัพย์โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุน ก่อสร้างโรงเรียนตามวัดในชนบท ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อสงเคราะห์เด็กยากจนและกำพร้าให้มีสถานที่สำคัญสำหรับศึกษาเล่าเรียน โดยอาราธนาพระภิกษุเป็นครูสอนวิชาสามัญศึกษาที่ไม่ขัดต่อพระวินัยและอบรมศีลธรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับการศึกษาแก่เด็กที่จะได้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติในอนาคตต่อไป

นอกจากนั้น ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานความช่วยเหลือด้านการศึกษากับบุตรในครอบครัวที่เดือดร้อนมากหรือขาดผู้อุปการะ เช่น กำพร้าบิดามารดา โดยทรงรับเด็กเหล่านั้นไว้เป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ ซึ่งแต่ละปีนักเรียนดังกล่าวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๗. ทูนาการศึกษาพระราชทานแก่นักเรียนเฉพาะกรณี

๗.๑ **ทุนพระราชทานแก่นักเรียนชาวเขา** เป็นทุนที่ทางกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการขอพระราชทานจัดให้แก่ นักเรียนชาวเขาได้ศึกษาต่อตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นต้นมา เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างชาวเขาและชาวไทย และส่งเสริมให้ชาวเขาส่งบุตรหลานมาศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น ทำให้มีโอกาสใช้ภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น และกลับไปช่วยพัฒนาท้องถิ่นของตน ในการคัดเลือกผู้ที่สมควรได้รับทุนพระราชทานนี้ จะมีคณะกรรมการคณะหนึ่งคัดเลือกผู้สมควรได้รับทุนพระราชทาน และดูแลรับผิดชอบการใช้เงินทุนพระราชทานของนักเรียนผู้นั้นไปจนสำเร็จการศึกษา แล้วทุนพระราชทานนี้ก็จะสิ้นสุดลงตามผู้รับทุนด้วย โดยคณะกรรมการจะพิจารณาจากความตั้งใจ ความสนใจที่จะเรียน และความประพฤติของนักเรียน จำนวนเงินทุนพระราชทานนี้ มีอัตราไม่เท่ากันแตกต่างกันไปตามระดับชั้นของนักเรียนผู้ได้รับทุนพระราชทาน เช่น นักเรียนทุนพระราชทานระดับประถมศึกษาตอนปลาย และมีธยมศึกษาตอนต้น ทุนละ ๑,๐๐๐ บาท ต่อปี นักศึกษาทุนพระราชทานระดับวิทยาลัยครูและวิทยาลัยเกษตรกรรมทุนละ ๔,๐๐๐ บาทต่อปี ต่อมาได้เพิ่มเป็นทุนละ ๑,๒๐๐ บาท และ ๔,๕๐๐ บาท ตามลำดับ นักศึกษาแพทย์ทุนพระราชทานทุนละ ๘,๐๐๐ บาทต่อปี และส่วนใหญ่ผู้ได้รับทุนพระราชทานนี้เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะไปเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนชาวเขาหรือทำงานเกี่ยวกับชาวเขา

๗.๒ **ทุนพระราชทานแก่นักเรียนเฉพาะสถานศึกษา** เป็นทุนการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งจัดตั้งเป็นทุน และ

ให้มีการบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลเป็นรายโรงเรียนไป เพื่อให้มีดอกผลเพิ่มขึ้นสามารถจัดสรรเป็นทุนการศึกษาพระราชทานแก่นักเรียนดีเยี่ยม นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ในโรงเรียนในพระองค์ และโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ เช่น โรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนวังไกลกังวล โรงเรียนราชวินิต โรงเรียนราชประชาสมาสัย แล้วเสด็จฯ ไปพระราชทานทุนเหล่านี้ด้วยพระองค์เอง พระราชทานทุนละ ๕๐๐ บาท ๗๐๐ บาท หรือ ๙๐๐ บาท ตามแต่ระเบียบว่าด้วยทุนพระราชทานที่คณะกรรมการบริหารทุนโรงเรียนเหล่านั้นกำหนดไว้ ทุนการศึกษาพระราชทานนี้จึงมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้มีโอกาสศึกษาต่อ พร้อมทั้งตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีผลการเรียนดีเยี่ยมในแต่ละระดับชั้นตามกำลังความสามารถของตน และจะต้องเป็นคนดี มีความประพฤติเรียบร้อย เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้เป็นพลเมืองดี มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

๗.๓ รางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียนดีเด่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภพระราชทานแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล) เมื่อคราวเสด็จฯ ทรงเปิดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ณ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ความว่า

“...มีนักเรียนจำนวนมาก ซึ่งมีความประพฤติดีและมีความมานะพยายามศึกษาเล่าเรียน ได้ผลดี รวมทั้งโรงเรียนซึ่งจัดการศึกษาดี นักเรียนและโรงเรียนที่มีคุณสมบัติดังกล่าวสมควรจะได้รับพระราชทานรางวัล”

กระทรวงศึกษาธิการได้ประชุมพิจารณาดำเนินการเรื่องนี้ โดยเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาจัดทำรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนที่สอบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.๕) ได้คะแนนสูงสุดทั้ง ๓ แผนก และโรงเรียนที่นักเรียนสอบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายได้คะแนนมากที่สุด ๙ โรงเรียนแรกได้พระราชทานโล่ชมเชยเป็นรางวัล เมื่อนำความกราบบังคมทูลทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชวินิจฉัยอย่างละเอียดถี่ถ้วน แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนตามหลักเกณฑ์แห่งร่างระเบียบ

กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน พุทธศักราช ๒๕๐๗ เพื่อทดลองดูผลไปก่อนและโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มหลักเกณฑ์รางวัลพระราชทานสำหรับระดับประถมศึกษา เพิ่มรางวัลชมเชยเป็น ๑๒ รางวัล พระราชทานแก่นักเรียนในภาคศึกษาทั้ง ๑๒ ภาค ภาคละ ๑ คน รางวัลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพิ่มโล่รางวัลสำหรับพระราชทานแก่โรงเรียนที่ได้รับพระราชทานติดต่อกันถึง ๓ ปี การพระราชทานรางวัลนี้ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ จนถึงปัจจุบัน โดยได้ปรับปรุงแก้ไขตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน พุทธศักราช ๒๕๒๕ คือให้มีรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และแก่โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามเขตการศึกษาต่างๆ ส่วนจำนวนและมูลค่าของแต่ละรางวัลสำหรับนักเรียนและจำนวนรางวัลรวมทั้งการจำแนกขนาดและประเภทของโรงเรียนให้เป็นไปตามประกาศและการประเมินของกระทรวงศึกษาธิการที่พิจารณาตัดสินให้รับพระราชทานรางวัลด้วย*

* กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชกฤษฎีกา และพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๘. หน้า ๒๘๓-๔.

กรณีศึกษาผู้ได้รับทุนพระราชทาน

ศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ผู้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดลคนแรก

ความรู้สึกที่ได้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดล

แต่เดิมมีทุนสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรฯ ซึ่งเป็นทุนพระราชทานเมื่อ ๖๐-๗๐ ปีที่แล้ว เป็นการยกระดับการศึกษาโดยเฉพาะทางแพทย์และวิทยาศาสตร์ กลวิธีหนึ่งที่ใช้คือให้อาจารย์มาสอบ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับมาจากต่างประเทศ มีพระราชดำริว่าประเทศไทยขาดแคลนเรื่องนี้อยู่ จึงเป็นยุคใหม่ที่ทรงริเริ่มให้เรียนต่อต่างประเทศ ซึ่งมีข้อกำหนดให้คัดเลือกคนที่เหมาะสมให้เรียนวิชาอะไรก็ได้ โดยให้ทดลองทำงานในเมืองไทย ๒ ปีก่อน แล้วจึงค่อยไป คณะกรรมการทำเรื่องกราบบังคมทูลให้มีการทำสัญญาว่าจะต้องกลับมาใช้ทุน ก็รับสั่งว่าไม่ต้องมีสัญญา ขอให้เป็นสัญญาทางใจซึ่งสำคัญกว่าสัญญาที่จะเป็นลายลักษณ์อักษร

เมื่อได้ไปเรียนต่อต่างประเทศก็ได้รับการดูแลอย่างดีเป็นพิเศษ และเมื่อกลับมาก็ทรงให้หนักหน่วงจากที่เป็นทุน คือ ให้ไปเข้าเฝ้าใกล้ชิดพระองค์ท่าน เป็นวิธีการที่ทำให้ผูกพัน มีหลายคนให้การสนับสนุนมากขึ้น แม้ปัจจุบันนี้มีทุนมากขึ้นก็ยังมีพระราชดำริเช่นเดิม ไม่ใช่เงินอย่างเดียว ผู้รับรู้สึกผูกพันโดยไม่ต้องทำสัญญาหรือมีข้อผูกมัดใดๆ พระองค์ท่านมีความลึกซึ้งมากกว่าใครตั้งแต่ต้น คือตอนแรกเป็นทุนพระราชทานส่วนพระองค์ จนกระทั่งมีทุนอานันทมหิดลซึ่งมีหลายสาขา ทุนพระราชทานเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ นักเรียนทุนหลายคนเป็นกำลังของชาติ ทุกคนตั้งใจทำงานเพื่อชาติ อยากทำอะไรเพื่อพระองค์ท่าน

ความมุ่งมั่นในการทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษา

เมื่อได้รับทุน พระองค์ท่านรับสั่งว่าอยากเรียนอะไรก็ได้ จึงได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ว่า ตอนนี้อย่างไทยยังไม่ค่อยมีหมอเกี่ยวกับเรื่อง

ระบบประสาท เมื่อเรียนจบ ก็มาผ่าตัดสมอง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ ด้านบริการ คงต้องเล่านิดหน่อยคือ ระยะ ๔-๕ ปีต่อมานั้น เพื่อน บาดเจ็บ บอกให้ไปโรงพยาบาลจุฬาฯ เดือนเดียวหาย จะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ให้เหตุผลเพื่อให้ประชาชนเข้าใจด้วยการผ่าตัดสมองนี้ใช้เวลามาก จากวันนั้นถึงวันนี้ ผ่าตัดมาแล้วประมาณ ๗,๐๐๐ กว่าคน อันที่จริงการผ่าตัดสมองต้องใช้คน ๓-๔ คน พร้อมๆกัน เพราะฉะนั้น ต้องสอนนักเรียนแพทย์แล้วสร้างคนใหม่ขึ้นแทน

ความประทับใจที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สถาบันกษัตริย์มีขัตติยมาณะสูง แม้แต่ทูลกระหม่อมจุฬาภรณ์ก็เป็นตัวอย่างขัตติยมาณะที่ชัดเจนมาก ท่านทำทุกอย่าง เมื่อก่อนนี้ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัว ท่านให้ความสำคัญหมดทุกคน ท่านทรงปฏิบัติด้วยพระองค์ท่านเอง เวลาเสด็จต่างจังหวัด ท่านจะเสด็จไปหมู่บ้าน ทูร์กันดาร ท่านอยู่ถึง ๓-๔ ทุ่ม ซึ่งทุกคนกลัวมาก พระองค์ท่านทรงเข้าไปและให้ความเชื่อใจประชาชนทุกคน

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ผู้รับพระราชทานทุนอานันท์มหิตล

ความรู้สึกเมื่อได้รับพระราชทานทุนอานันท์มหิตล

รู้สึกดีใจที่ได้รับทุนอานันท์มหิตลไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพราะเป็นโอกาสที่เราจะได้ไปศึกษาวิชาการชั้นสูง ทุนอานันท์มหิตลได้ส่งนักศึกษาที่มีผลการศึกษาดีเยี่ยมไปศึกษาวิชาการต่างๆ หลายแขนง ได้แก่ แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ อักษรศาสตร์ และทันตแพทยศาสตร์ รวม ๖ แผนก ทุกแผนกจะคัดเลือกนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีเยี่ยมส่งไปเรียนวิชาการชั้นสูงเพื่อความเจริญก้าวหน้าในประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรป ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ รวม ๓๗ ปีแล้ว นับว่าเป็นการลงทุนมาก ใช้เวลาของ

พระเจ้าอยู่หัวมากที่เดียว เข้าเฝ้าเพื่อทรงแนะนำสั่งสอนต่างๆ และเมื่อกลับมาจากต่างประเทศก็ให้เข้าเฝ้าอีก เพราะฉะนั้น จึงเป็นการลงทุนทั้งเงินและเวลามากมาย เพื่อหวังจะได้สร้างคนไว้ให้ประเทศ สร้างคนที่เป็นนักวิชาการ มีความรู้แขนงต่างๆ มากมาย ซึ่งนับเป็นคุณูปการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ความมุ่งมั่นในการทำงานภายหลังสำเร็จการศึกษา

มุ่งทำงานวิชาการ เป็นอาจารย์สอนนักศึกษาแพทย์ บริการคนป่วยหลังจากเปิดบริการโลหิตวิทยาแล้ว ได้พระราชทานตึกอานันทมหิดลให้มูลนิธิอานันทมหิดล ใช้เป็นที่สำหรับวิจัยทางด้านโลหิตวิทยา นอกจากนี้ มูลนิธิยังสนับสนุนเครื่องมือต่างๆ งานทางด้านโลหิตวิทยา จึงเจริญก้าวหน้าต่อมาในประเทศไทย และบางเรื่องก็เป็นผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพระดับโลก มีชื่อเสียงไปทั่วโลก ก็เพราะความสนับสนุนของมูลนิธิอานันทมหิดล และของพระเจ้าอยู่หัวโดยส่วนพระองค์

ความรู้สึกระทึกใจที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์เป็นเวลานานถึง ๕๐ ปี ซึ่งนานที่สุดในประวัติศาสตร์ ไม่เคยมีพระมหากษัตริย์องค์ใดครองราชย์นานเท่านี้มาก่อน พระองค์ท่านทรงได้รับการอบรมมาดีจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ท่านได้ทรงอบรมลูกเป็นอย่างดี เป็นตัวอย่างของการอบรม ลูกจะดีหรือไม่ดี อยู่ที่การอบรมของทั้งพ่อและแม่เป็นสำคัญ แต่แม่จะสำคัญมากเพราะใกล้ชิด ถ้าดูประวัติการเลี้ยงดูของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จะเห็นว่า พระองค์ฉลาดในการเลี้ยงดู ทำให้ลูกเติบโตมาเป็นคนดี มีสติปัญญา ใฝ่ในการเรียนรู้ ใฝ่ในความจริง ใฝ่ในการมีความสามารถ ตลอดเวลาที่ทรงครองราชย์ พระเจ้าอยู่หัวทรงเอาใจใส่ในปัญหาของประชาชนและสังคมทุกๆ ด้าน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญกว่าเรื่องที่ทรงครองราชย์มานาน เป็นความดีที่หาได้ยากในโลก และเป็นโอกาสของสังคมไทยที่ได้มีพระมหากษัตริย์ที่ดี สังคมไทยรักสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่จะรักไม่เท่ากัน ถ้าดีก็รักมาก ถ้ามีผู้ปกครองที่ไม่ดี จะนำไปสู่วิกฤตการณ์ความวุ่นวายต่างๆ การที่มีพระมหากษัตริย์ที่ดี เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนไว้ด้วยกัน ดังนั้น ในฐานะที่สังคมได้มี

พระเจ้าอยู่หัว จะต้องแปรความรักที่มีต่อพระเจ้าอยู่หัวไปสู่การพัฒนาสังคมทุกๆ ด้าน ใช้ความดีของพระเจ้าอยู่หัวให้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างชาติ

การพัฒนาที่สำคัญคือการพัฒนาคน เพราะคนที่พัฒนาแล้ว อาจมีสติปัญญาความดีออกงามไปสอนผู้อื่นต่อไป และนำไปสู่การพัฒนาทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนั้นหัวใจของการพัฒนา คือ การพัฒนาคน ซึ่งสังคมให้ความสนใจน้อย โดยทั่วไปจะพัฒนาวัตถุมากกว่า งบประมาณรัฐบาลเอาไปใช้เพื่อวัตถุมากกว่าด้านพัฒนาบุคลากร ใน ๗ แผนที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น ในแผนฯ ๘ จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาใหม่โดยเอาคนเป็นตัวตั้ง ซึ่งควรให้ความสนใจเพราะถ้ากำหนดทิศทางการพัฒนาจะช่วยให้มีการพัฒนาอย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้น ถ้ารักพระเจ้าอยู่หัว ต้องแปรความรักไปสู่การพัฒนาคน และเมื่อพัฒนาคนก็ต้องนึกถึงทุกคนนึกถึงชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเพราะชุมชนเป็นโครงสร้างของสังคม สังคมจะเข้มแข็งต่อเมื่อมีโครงสร้าง ถ้าบ้านไม่มีโครงสร้างก็ไม่แข็งแรง จะดูแต่ส่วนที่ตกแต่แค้นนั้นไม่พอ ถ้าไม่มีโครงสร้างก็ไม่มีการตกแต่ โครงสร้างของสังคมที่สำคัญคือครอบครัว แต่ยุทธศาสตร์จะอยู่ที่ชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็ง ครอบครัวและบุคคลก็เข้มแข็ง เรื่องเหล่านี้ยังมีความเข้าใจกันน้อย เราเข้าใจแต่เพียงวัตถุที่เป็นรูปธรรมที่เห็นได้ง่าย แต่มิติของความเป็นคน นั้นเป็นนามธรรม คือเรื่องจิตใจ บาปบุญคุณโทษ คุณงาม ความดี ศีลธรรม ปัญญา จึงควรเข้าใจมิติที่เป็นนามธรรมให้มากขึ้น

ถ้ารักพระเจ้าอยู่หัวก็ต้องแปรความรักออกไปสู่การพัฒนาคน และพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษา แต่คนไทยยังสนใจเรื่องการศึกษาน้อย การศึกษาเป็นกระแสใหญ่ในสังคม ถ้าการศึกษาไม่เป็นกระแสใหญ่ในสังคม เราจะพัฒนาไม่สำเร็จ เราศึกษาเพื่อรู้ไม่เข้าใจสาระ ไม่ได้สนใจแม้กระทั่งจะให้การศึกษาเป็นประเด็นทางการเมือง ในการหาเสียงเพื่อเป็นประธานาธิบดีในอเมริกาจะต้องชูว่ามีนโยบายการศึกษาอย่างไร ประชาชนก็จะเลือก ของเรายังไม่มี แสดงว่าการศึกษายังไม่เป็นประเด็นทางการเมือง จึงต้องช่วยกันให้การศึกษาเป็นประเด็นทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา

นายปราโมทย์ ไม้กลัด ผู้อำนวยการศูนย์เฉพาะกิจเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำ ผู้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดล

ความรู้สึกเมื่อได้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดล

ไม่เคยคาดคิดว่าจะได้รับทุนที่มีเกียรตินี้ หลังจากเรียนจบปริญญาตรีสายวิศวกรรมชลประทาน จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี ๒๕๐๖ ยังไม่ทันได้รับพระราชทานปริญญา ผู้บริหารกรมชลประทานก็เรียกตัวไปทำงานทันที โดยส่งไปสร้างเขื่อนอยู่ในป่าในดง คือส่งไปประจำที่เขื่อนแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี สมัยนั้นเป็นระยะที่เริ่มงานก่อสร้างเขื่อนเลยทีเดียว เรียกได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกที่เข้าไปทำงานในระยะเริ่มแรกคนหนึ่ง อยู่ในป่าแก่งกระจานซึ่งยังทุรกันดารมาก

หลังจากไปทำงานอยู่ประมาณ ๖-๗ เดือน เพื่อนที่อยู่ทางกรุงเทพฯ ได้วิทูลไปบอกว่าการบดิมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อมารับทุนมูลนิธิอานันทมหิดล โดยไม่รู้ตัวมาก่อน ขณะนั้นเพิ่งเรียนจบมาใหม่ๆ เป็นนายช่างอยู่ที่บ้านนอก ทำงานตากแดดตากฝนจนตัวดำ คือสร้างเขื่อนที่แก่งกระจาน ซึ่งเป็นเขื่อนดินที่มีความสูงมากที่สุดของกรมชลประทาน

ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งในขณะนั้นเป็นประธานสาขาเกษตรศาสตร์ของมูลนิธิอานันทมหิดล ได้ติดต่อทางคนบดิมให้เรียกตัวเข้ามารับทุนมูลนิธิอานันทมหิดล ได้รับข่าวครั้งแรกก็ดีใจ ไม่คิดไม่ฝันว่าจะได้รับคัดเลือก ตอนนั้นมีแววมองสืบเสาะว่าควรจะให้ใครไปเรียนต่อด้านนี้ โดยสืบไปหมดถึงพื้นเพทางบ้าน พื้นเพการศึกษา ตั้งแต่ชั้นมัธยม ผลการพิจารณาของคณะกรรมการบริหารทุนคงจะเป็นไปตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งในขณะนั้นคือช่วง พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๐๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงช่วยเหลือประชาชนค่อนข้างมากแล้ว พระองค์เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรมที่หัวหินเป็นประจำทุกฤดูร้อน และทรงตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการทำมาหากินของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ทรงมอบหมายให้กรมชลประทานสร้างอ่างเก็บน้ำอันเนื่องมาจากพระราช-

ดำรงใน พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดเก็บกักน้ำและทำนทรวงเป็นห่วงและมีพระราชประสงค์จะสนับสนุนบุคลากรทางด้านนี้ด้วย จึงพระราชทานทุนให้ไปเรียนต่อทางด้านวิศวกรรมชลประทาน ในด้านวิศวกรรมแหล่งน้ำ เมื่อเข้ากรุงเทพฯ และได้รับทราบจากผู้ใหญ่ว่าได้รับคัดเลือกให้รับทุนเพื่อไปเรียนทางด้านชลประทานก็ดีใจ ต้องเตรียมตัวฝึกฝนเรื่องภาษาอังกฤษ หลังจากเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ แล้ว ก็ออกเดินทางในเดือนนั้นเลย

ชีวิตการทำงานหลังจากได้รับพระราชทานทุน

ถ้าไม่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณในครั้งนั้น ก็ไม่ได้มุ่งหวังที่จะได้เรียนต่อปริญญาโท เมื่อได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ไปเรียนต่อ วิถีชีวิตทางด้านวิชาการก็เปลี่ยนไปมากทีเดียว พี่นเพก็ไปเป็นชาวสวนธรรมดาๆ คนหนึ่ง เรียนมาตามที่ได้คิดว่าจะเรียน เมื่อได้รับพระมหากรุณาธิคุณเช่นนี้ ก็ได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่มากขึ้น มีประสบการณ์เพิ่มขึ้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ได้มีโอกาสใช้วิชาการความรู้ที่ได้เรียนมา ซึ่งสมัยนั้นในเรื่องวิศวกรรมชลประทานยังไม่มีที่เรียนมากนัก ก็ได้ไปเรียนมาและได้มีประสบการณ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้เราเห็นว่าผู้อื่นเขาทำกันอย่างไร แล้วนำมาพิจารณาตัดแปลง นอกเหนือจากงานที่จำเป็นในเชิงวิชาการในประเทศแล้ว จะทำอะไรในเรื่องการจัดการที่จะทำให้เกิดผลในประเทศ ทำให้ตัวเองมีความมั่นใจ มีความรู้เพิ่มพูนขึ้น สามารถที่จะผลิตงานได้ดีได้มากขึ้น หลังจากนั้นก็ได้ทำงานที่กรมชลประทานต่อเนื่องมาตลอด ได้เข้าไปมีบทบาทในเรื่องงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านวิชาการ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้เกี่ยวข้องให้การยอมรับในการทำงาน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการที่ได้รับพระราชทานทุน ซึ่งทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่สามารถนำมาประยุกต์ประกอบการตัดสินใจในเชิงวิชาการ ได้เข้าไปแก้ไขปัญหามากมาย เรื่องที่เกี่ยวกับด้านเทคนิควิชาการ

หลังจากเรียนจบมาแล้ว ก็ได้ทำงานที่กรมชลประทานประมาณ ๗-๘ ปี ช่วงนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานด้านนี้มาตลอดเวลา งานท่านกระจายไปทุกพื้นที่ และเรามีประสบการณ์จากการเรียนและการทำงานมา จึงได้รับการพิจารณาให้ทำงานด้านต่างๆ รวมถึงงานสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เงื่อนไขในการรับพระราชทานทุน

เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ตอนนั้นท่านยังไม่ได้รับสั่งถึงเรื่องนี้ พอกลับมาแล้วได้เข้าเฝ้า ท่านรับสั่งว่าทุกคนไม่มีการเซ็นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ได้กำหนดว่าจะใช้ทุนกี่ปี ท่านให้อิสระแก่ผู้ที่ได้รับทุนทุกคน ให้มีอิสระในการคิด ประกอบอาชีพ หรือทำงานวิชาการที่เรียนมา ท่านฝากไว้ว่าที่ส่งหลายๆ คนไปเรียน ก็อยากจะให้นำวิชาความรู้มาทำประโยชน์ให้แก่สังคมและบ้านเมือง

พระราชกระแสอย่างนี้คงเป็นที่ทราบจุดมุ่งหมายชัดเจนว่า คัดเลือกบุคลากรที่สามารถไปเรียนต่อเพื่อกลับมาแก้ไขปัญหาของบ้านเมือง ซึ่งสมัยนั้นขาดแคลนบุคลากร

แรงบันดาลใจที่ทำให้ทุ่มเทชีวิตให้แก่งาน

จากพระราชกระแสวันนั้น จึงมานั่งพิจารณาดูชัดเจนว่า ท่านทรงมุ่งหวังที่จะให้คนของท่านกลับมาทำงานในสาขาที่ตนเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสมัยนั้นนักวิชาการขาดแคลน นับได้ว่าเป็นจุดสำคัญทีเดียว เพราะได้ตั้งใจอย่างแน่วแน่อยู่แล้วที่จะทำงานเกี่ยวกับน้ำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ซึ่งต้องทำให้ภาคราชการ ถ้าทำให้บริษัทก็จะเกิดประโยชน์ต่อบริษัทและต่อตัวเองเป็นหลัก ซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งใจอย่างแน่วแน่และไม่ได้มีความคิดว่าจะต้องมีความก้าวหน้าในการทำงาน มีความตั้งใจที่จะใช้ความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับมาทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ ให้สมกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งหวังไว้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขณะนี้มี ๒ ภาควิชาที่เกี่ยวข้อง คือ ภาควิชาวิศวกรรมชลประทานและภาควิชาทรัพยากรน้ำ รู้สึกว่าผู้ที่เรียนสายนี้อยู่ในราชการน้อยมาก นอกนั้นไปอยู่ภาคเอกชน สมัยก่อนนักศึกษาในด้านนี้ก็น้อยอยู่แล้ว คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเรียนด้านนี้ เมื่อตัดสินใจเรียนด้านนี้แล้ว ก็คิดว่าเป็นประสบการณ์อย่างหนึ่งในชีวิตตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ชีวิตเราได้ทำประโยชน์ให้บ้านเมือง จึงตั้งใจเสมอมาว่า เกิดมาชั่วชีวิตหนึ่งน่าจะฝากอะไรไว้ให้แผ่นดินมากๆ ให้เขาคิดถึง

ตลอดระยะเวลามากกว่า ๒๐ ปี ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ทำงานรับใช้สนองพระราชดำริเกี่ยวกับงานแหล่งน้ำ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวทรงงานด้านนี้ให้แก่ประชาชน แก้ไขปัญหาให้ประชาชน เราก็ตอบสนองเรื่องๆ ซึ่งคงเป็นความผูกพัน งานและปัญหามีมากมาย ทั่วประเทศ ประชาชนที่ด้อยโอกาสต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล ซึ่งยังแก้ไขให้หมดสิ้นไม่ได้ ก็ต้องลำบาก ท่านก็ทรงงานอย่างยิ่ง เราได้รับการชูปเลี้ยงจากท่านมาให้เรียนต่อ ก็ต้องทำงานอย่างสุด ความสามารถ ไม่มี ความเหนื่อยยาก มีแต่ความสนุก ทำให้เรามีความ ภาคภูมิใจที่ได้ทำงานสำเร็จ ประชาชนให้ความยอมรับ และพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงไว้วางใจใช้ต่อเนื่อง

สิ่งที่ประทับใจเนื่องในวโรกาสปีกัญจนภิเชก

ตลอด ๕๐ ปีที่พระองค์ท่านครองราชย์มา ท่านผูกพันกับ ประชาชนมาโดยตลอด ทรงเข้าไปแก้ไขปัญหาคความทุกข์ยากของ ประชาชน จากที่ได้มีโอกาสทำงานถวายท่าน ประชาชนชาวไทยคงรู้สึก เช่นเดียวกับผมในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ตลอดเวลา ๕๐ ปี ท่านทรงงานช่วยเหลือประชาชน ทรงสละทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้ง พระวรกาย กำลังสติปัญญา ซึ่งคงจะไม่มีพระมหากษัตริย์หรือบุคคลใด ในโลกที่จะยึดประชาชน เข้ามาช่วยเหลือประชาชนเหมือนพระองค์ท่าน ทรงเป็นห่วงเป็นใยทุกเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องน้ำ ปัญหาการ ขาดแคลนน้ำมีอยู่มากมาย ปัญหาน้ำท่วม น้ำเสีย การแก้ไขปัญหา เหล่านี้ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานอย่างหนักทีเดียว

ตลอดเวลาที่ได้พบเห็นและทำงานกับท่านมา ๒๐ ปี ในสายของ การจัดการทางน้ำและการแก้ปัญหาของประชาชน ท่านทรงงานหนัก **ไม่มีอีกแล้วในโลกนี้ที่จะมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างเรา** ท่านทรงเป็นนักวิชาการที่ยอดเยี่ยมในทุกสาขา ท่านทรงศึกษา วิเคราะห์ทุกสิ่งทุกอย่าง เรียกได้ว่าเป็นผู้ชำนาญการสาขาศิลปะดนตรี การศึกษา วรรณคดี ตลอดจนเทคโนโลยีขั้นสูง คอมพิวเตอร์ ทรงเป็น นักวิชาการในทุกศาสตร์ ทั้งยังทรงเป็นนักปฏิบัติด้วย ท่านทรงลงมือ ปฏิบัติเองในระดับลึกในทุกเรื่อง เช่น ท่านทรงค้นหนังสือเอง เรื่องน้ำ ก็ เช่นเดียวกัน ท่านก็ทรงงานในระดับลึก ศึกษาแผนที่ ศึกษาจนรู้หมดว่า จะทำอย่างไร ที่ไหน ตลอดระยะเวลา ๕๐ ปี เป็นระยะเวลาที่ท่านทรง งานหนักมาโดยตลอด แม้เมื่อพระวรกายท่านมีปัญหามาก ท่านก็ไม่ทรง

ละทิ้งเลยทีเดียว คราวที่บ้านเมืองเรากำลังมีปัญหา น้ำท่วม
ท่านทรงเป็นพระเป็นแก่นกลางในการพระราชทานแนวคิด
พระราชดำริ ทำให้เหตุการณ์ผ่านพ้นไปด้วยความเรียบร้อย
ทรงเป็นศูนย์รวมการจัดการ ศูนย์รวมจิตใจของประชาชน
ทุกฝ่าย

การที่ประชาชนทั่วประเทศพร้อมกันสดุดีพระองค์
ท่านในวโรกาสสำคัญนี้ สืบเนื่องมาจากพระราชกรณียกิจ
ของพระองค์ท่าน ซึ่งทรงทำเพื่อประชาชน พระราชทานไปสู่
ทุกคน ทุกเหล่า ไปสู่ชนบท ชาวเขา ชาวดอย ประชาชนก็
เห็นพระราชจริยวัตร คือ ทศพิธราชธรรม ทรงเห็นอกเห็นใจ
สงสาร พร้อมทั้งจะปลดทุกข์ให้ประชาชน ความยากลำบาก
ความท้อแท้เหนื่อยหน่ายไม่มีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทุกๆวันที่
ท่านประทับอยู่ในพระตำหนัก ท่านก็ทรงคิดค้นศึกษาสิ่งต่างๆ ตลอด
เวลา นี่แหละคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา

บทที่ ๕

พระราชดำริที่สำคัญ
เกี่ยวกับการศึกษา

หน้าว่าง

พระราชดำริที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษา

ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์พระราชทานแนวพระราชดำรินำทางการศึกษาให้แก่ นักการศึกษา สถาบันการศึกษา ส่วนราชการ ภาคเอกชน ตลอดจนบุคคลกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวางและสม่ำเสมอ สาระของพระราชดำริที่ปรากฏเป็นเอกสารครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขวางและลึกซึ้ง สมควรที่พลสกนิกรทั้งปวงจะได้พยายามศึกษาให้ถึงแก่นแท้แห่งสาระของพระราชดำริเพื่อจะได้น้อมนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สมดังพระราชปณิธานที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริไว้ให้เป็นสมบัติของประชาชนและประเทศชาติตลอดไป

บทความนี้พยายามที่จะเข้าใจแนวพระราชดำริที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ดังนั้นบทความนี้จึงยังคงห่างไกลจากความสมบูรณ์ของแนวพระราชดำริ อย่างไรก็ตามด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่เปรียบมิได้ จึงได้พยายามอัญเชิญแนวพระราชดำริที่เห็นว่าสำคัญขึ้นมาแสดงให้ปรากฏ เพื่อหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสาธารณชนทั่วไปที่จะได้พยายามศึกษาแนวพระราชดำริด้านการศึกษาต่อไปอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งหวังว่าองค์ความรู้แห่งแนวพระราชดำรินี้จะได้สะสมและเข้าใจ “ความสมบูรณ์และบริบูรณ์มากขึ้น”

บทความนี้ตั้งคำถามสำคัญ ๓ ประการเพื่อพยายามเข้าใจแนวพระราชดำรินำทางการศึกษา คือ ๑) การศึกษาคืออะไรและขอบเขตของการศึกษาอยู่ที่ไหน ๒) หลักการและวิธีการศึกษามีลักษณะอย่างไร และ ๓) การศึกษามีจุดหมายอะไร ซึ่งจะได้นำเสนอผลแห่งความพยายามศึกษาแนวพระราชดำรินำทางการศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

ความหมายและขอบเขตของการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับความหมายของการศึกษา เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๒๐ ไว้ดังนี้

“การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว”

จะเห็นว่าการศึกษามีความหมายใน ๒ มิติ คือมิติแรกเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ และมิติที่สองเป็นการพัฒนาบุคคลผู้ศึกษาเอง ให้มีความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรม ซึ่งทั้งสองมิติแห่งความหมายนี้แยกกันไม่ได้ ตรงกันข้ามจะต้องควบคู่กันไป เพราะเมื่อบุคคลหนึ่งมีความรู้ แต่มีความประพฤติ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรม ที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมจะนำไปสู่การใช้ความรู้ในทางที่ไม่ก่อประโยชน์ต่อทั้งตนเองและส่วนรวมได้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่งในเรื่องนี้มีความตอนหนึ่งว่า

“ความรู้กับดวงประทีปเปรียบเทียบกันได้หลายทาง ดวงประทีปเป็นไฟที่ส่องแสงเพื่อนำทางไป ถ้าใช้ไฟนี้ส่องไปในทางที่ถูก ก็จะไปถึงจุดหมายปลายทางได้โดยสะดวกเรียบร้อย แต่ถ้าไม่ระมัดระวังไฟนั้น อาจเผาผลาญให้บ้านช่องพินาศลงได้ ความรู้เป็นแสงสว่างที่จะนำเราไปสู่ความเจริญ ถ้าไม่ระมัดระวังในการใช้ความรู้ก็จะเป็นอันตรายเช่นเดียวกัน จะทำลายเผาผลาญบ้านเมืองให้ล่มจมได้” (๒๔ มกราคม ๒๕๐๕)

การศึกษาในความหมายนี้สะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาไม่ใช่สิ่งที่จบหรือสิ้นสุดในตัวเอง แต่การศึกษาจะต้องนำไปสนองต่อเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายบางประการ โดยเฉพาะต่อสังคมส่วนรวม (ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป) นั่นหมายความว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยนำพาให้บุคคลและสังคมไปสู่จุดมุ่งหมายที่พึงประสงค์ได้ การศึกษาที่สมบูรณ์จะต้องรวมไปถึงการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมได้จึงจะถือได้ว่าเป็นการศึกษาในความหมายที่ครบถ้วน สมดังมีพระราชกระแสที่ว่า

“การที่มีการศึกษาสมบูรณ์แล้วนี้ ทำให้แต่ละคนหลีกเลี่ยงไม่ได้จากความรับผิดชอบที่จะต้องใช้ความรู้ สติปัญญาของตนให้เป็นประโยชน์ และเป็นความเจริญวัฒนาแก่บ้านเมืองและส่วนรวม” (๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๖)

พระองค์ทรงชี้ถึงปรัชญาการศึกษาที่น่าสนใจยิ่งคือ เมื่อบุคคลหนึ่งมีการศึกษาที่สมบูรณ์ ผลแห่งการมีการศึกษาสมบูรณ์นี้จะกำหนดให้บุคคลนั้นมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องใช้ความรู้และสติปัญญาของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลอื่นและสังคมส่วนรวมโดยไม่ต้องมีบุคคลใดมาร้องขอหรือเรียกร้องให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมหรือประเทศชาติ แต่การปฏิบัติหน้าที่เพื่อสังคมหรือประเทศชาติของผู้มีการศึกษาที่สมบูรณ์เกิดขึ้นแต่ภายในจากจิตสำนึกแห่งสภาวะของการมีความรู้และสติปัญญาสมบูรณ์ โดยไม่ต้องมีสิ่งจูงใจหรือข้อแลกเปลี่ยน เช่น ประโยชน์ส่วนบุคคลหรือรางวัลใดๆ มาเป็นแรงผลักดันให้ผู้มีการศึกษาสมบูรณ์ปฏิบัติหน้าที่อันควรจะทำ ดังนั้นการศึกษามุขมนตรีจึงมีความครบถ้วนในตัวเองทั้งองค์ความรู้และการใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ในความหมายเช่นที่กล่าวนี้การศึกษาจึงมีความหมายในเชิงสร้างสรรค์และเป็นผลดีเท่านั้น ถ้าจะกล่าวในเชิงกลับกันอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ตัวบุคคลหรือส่วนรวมนั้นไม่ใช่การศึกษาที่สมบูรณ์ และการศึกษาที่สมบูรณ์นี้เป็นการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งหวังให้เกิดขึ้นในพลกนิกรและประเทศชาติของพระองค์

การศึกษาที่จะนำไปสู่การศึกษามุขมนตรีนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้ว่าต้องประกอบด้วย การศึกษาทางวิชาการและการศึกษาทางธรรม ทั้งนี้เพื่อการศึกษาทางธรรมคอยก้ากับการศึกษาทางวิชาการให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องและสนองตอบต่อเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังพระราชดำรัสมีความตอนหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“การแบ่งการศึกษาเป็นสองอย่าง คือการศึกษาวិชาการอย่างหนึ่ง วิชาการนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองและแก่บ้านเมือง ถ้ามาใช้

ต่อไปเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว อีกอย่างหนึ่ง ชั้นที่สองก็คือ ความรู้ที่จะเรียกได้ว่าธรรม คือรู้ในการวางตัว ประพฤติและคิด วิธีคิด วิธีที่จะใช้สมองมาทำเป็นประโยชน์แก่ตัว สิ่งที่เป็นธรรมหมายถึงวิธีประพฤตินิติปฏิบัติ คนที่ศึกษาในทางวิชาการและศึกษาในทางธรรมก็ต้องมีปัญญา แต่ผู้ใช้ความรู้ในทางวิชาการทางเดียวและไม่ใช้ความรู้ในทางธรรม จะนับว่าเป็นปัญญาชนมิได้” (๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๓)

นั่นหมายความว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความรู้ ทั้งความรู้ในทางวิชาการและความรู้ในทางธรรม ด้วยความรู้ทั้งสองด้านนี้จะก่อให้เกิด “ปัญญา” ขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายความหมายของปัญญาว่า

“ปัญญาแปลอย่างหนึ่งคือ ความรู้ทุกอย่าง ทั้งที่เล่าเรียนจดจำมา ที่พิจารณาใคร่ครวญคิดเห็นขึ้นมา และที่ได้ฝึกฝนอบรมให้คล่องแคล่วชำนาญขึ้นมา เมื่อมีความรู้ความชัดเจนชำนาญในวิชาต่างๆ ดังว่า จะยังผลให้เกิดความเฉลียวฉลาด แต่ประการสำคัญนั้นคือความรู้ที่ผนวกกับความเฉลียวฉลาดนั้นจะรวมกันเป็นความสามารถพิเศษขึ้น คือความรู้จริง รู้แจ้งชัด รู้ตลอด ซึ่งจะเป็นผลต่อไปเป็นความรู้เท่าทัน เมื่อรู้เท่าทันแล้วก็จะเห็นแนวทางและวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นอุปสรรคปัญหา และความเสื่อม ความล้มเหลวทั้งปวงได้ แล้วดำเนินไปตามทางที่ถูกต้องเหมาะสมจนบรรลุความสำเร็จ” (๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๑)

ปัญญาในความหมายนี้ ทรงชี้ว่าเป็นสภาวะแห่งการรู้จริง การรู้แจ้งชัด และการรู้ตลอด ซึ่งสภาวะแห่งการรู้ทั้งสามนี้จะนำไปสู่การรู้เท่าทัน และปัญญาในความหมายดังกล่าวนี้จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคและนำไปสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแสดง ถึงความหมายของการศึกษาที่เป็นปัจจัย ก่อให้เกิด ความรู้และสภาวะแห่งการรู้จักจริงและรู้จักอย่าง เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและด้วยปัญญานำไปสู่ความสำเร็จ กล่าวให้ ชัดเจนคือ การศึกษา ความรู้และปัญญาเป็นเรื่องที่มีความ สัมพันธ์ที่แยกออกจากกันไม่ได้ การจะเข้าใจเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้ สมบูรณ์จะต้องเข้าใจทั้งสามเรื่องอย่างเชื่อมโยงกัน

การศึกษาในความหมายนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงอธิบายว่าเป็นเรื่องของทุกคนตั้งแต่เกิดและไม่มีที่สิ้นสุด ตลอดชีวิตของคน ทรงแสดงขอบเขตการศึกษาในชีวิตคนกับ บรรดานักศึกษามหาวิทยาลัยไว้ดังนี้

“การศึกษานั้นเป็นเรื่องของทุกคน และ ไม่ใช่เฉพาะในระยะเวลาหนึ่ง เป็นหน้าที่โดยตรงใน ระยะเวลาไม่ใช่อย่างนั้น ตั้งแต่เกิดมาก็ต้องศึกษา เติบโตขึ้นมาก็ต้องศึกษา จนกระทั่งถึงขั้นที่เรียก ว่าอุดมศึกษา อย่างที่ท่านทั้งหลายกำลังศึกษา อยู่ หมายความว่าการศึกษาที่ครบถ้วน ที่อุดม ที่ บริบูรณ์ แต่ต่อไปเมื่อออกไปทำหน้าที่การงานก็ ต้องศึกษาต่อไปเหมือนกัน มิฉะนั้นคนเราก็อยู่ ไม่ได้ แม้จบปริญญาเอกแล้วก็ต้องศึกษาต่อไป ตลอด หมายความว่า การศึกษาไม่มีสิ้นสุด” (๒๐ เมษายน ๒๕๒๑)

พระราชดำรัสสองคี่นี้ชี้ถึงขอบเขตการศึกษาที่ครอบคลุมตลอดชีวิต ของบุคคล ตั้งแต่เกิดต่อเนื่องกันจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เสมือน การศึกษากับชีวิตเป็นของคู่กัน นั้นหมายความว่าขอบเขตของการ ศึกษาครอบคลุมถึงทุกเรื่องและทุกเวลาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการศึกษามีได้มีขอบเขตเฉพาะเพียงเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

ด้วยความหมายและขอบเขตของการศึกษาตามแนวพระราชดำริ นี้ จะเห็นว่าการศึกษาเป็นหัวใจของชีวิตมนุษย์ และการศึกษาเป็นเครื่อง

นำทางที่สำคัญของมนุษย์ให้ไปสู่การพัฒนาคุณภาพตนเอง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม กล่าวให้ชัดเจนโดยสรุปคือความหมายของการศึกษาจะต้องกำกับด้วยจุดหมายของการศึกษาด้วย กล่าวคือเป็นการศึกษาที่สร้างสรรค์และเป็นผลดีแก่บุคคลและส่วนรวมเท่านั้น

หลักการและวิธีการของการศึกษา

การศึกษาในความหมายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนำไปสู่คำถามต่อไปคือ พระองค์พระราชทานหลักการและวิธีการศึกษาไว้อย่างไร เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ตามความหมายของการศึกษาดังกล่าวในหัวข้อข้างต้น ทรงกล่าวถึงหลักการการศึกษาที่ให้ความรู้ความสามารถและนำไปสู่การทำให้ “ตัวเองครบเป็นคน” ว่า

“...หลักอย่างหนึ่งที่สำคัญที่สุดคือ หลักของเหตุผล และจะต้องขัดเกลาตลอดเวลา มิฉะนั้นจะมีวิชาความรู้เท่าไรก็ตามก็ไม่สามารถนำไปเป็นประโยชน์แก่ตัวแก่ส่วนรวมได้ ...หลักของเหตุผลมีหลักการว่า ถ้ามีสิ่งใดที่เราต้องเผชิญ ต้องพบ ต้องมีเหตุผลทั้งสิ้น คำนี้มีสองคำ เหตุคือต้นของสิ่งที่เราเผชิญและผลเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นแก่เรา ถ้าเราเผชิญสิ่งใดและเราพิจารณาด้วยเหตุผล ต่อไปเราก็จะเผชิญสิ่งที่ถูกต้อง”

(๒๖ มิถุนายน ๒๕๑๙)

นั่นหมายความว่าการศึกษาเป็นเรื่องของการค้นหาเหตุและผลของสิ่งต่างๆ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ เมื่อสามารถค้นหาเหตุย่อมจะเข้าใจผลที่เกิดตามมา ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลจึงเป็นหลักการสำคัญ ของการศึกษา ในทางกลับกันสิ่งใดที่ไม่สามารถแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ จะถือว่าเรามีความรู้ในสิ่งนั้นยังไม่ได้ ฉะนั้นการศึกษาจึงเป็นกระบวนการของการค้นหาเหตุและผลของสิ่งต่างๆ นั้นเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงวิธีการศึกษาหรือ การเรียนรู้ไว้ดังนี้

“ลักษณะของการศึกษาหรือการเรียนรู้ นั้น มีอยู่สามลักษณะได้แก่ เรียนรู้ตามความคิดของ ผู้อื่นอย่างหนึ่ง เรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาของ ตนเองให้เห็นเหตุผลอย่างหนึ่ง กับเรียนรู้จาก การปฏิบัติฝึกฝนจนประจักษ์ผลและเกิดความ คล่องแคล่วชำนาญอีกอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ทั้ง สามลักษณะนี้ จำเป็นต้องกระทำไปด้วยกันให้ สอดคล้อง และอุดหนุนส่งเสริมกันจึงจะช่วยให้ เกิดความรู้จริงพร้อมทั้งความสามารถที่จะนำมาใช้ ทำการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพได้” (๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๔)

การเรียนรู้ทั้งสามลักษณะคือการเรียนรู้ตามความคิดของผู้อื่น การ เรียนรู้ด้วยการขบคิดพิจารณาด้วยตนเองและการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ฝึกฝน เป็นวิธีการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในเหตุและผลของเรื่อง ที่ศึกษา เริ่มจากการเรียนรู้จากผู้ที่มีความรู้ จากนั้นจึงนำความรู้นั้นมา ขบคิดพิจารณาด้วยตนเองต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มพูนความรู้ที่มากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจัดว่าเป็น คุณภาพของการเรียนรู้อีกระดับหนึ่ง การเรียนรู้ถึงขั้นนี้ยังไม่ถือว่า ครบถ้วนเพราะยังเป็นความรู้ที่ยังไม่สามารถช่วยให้บุคคลนั้นสามารถ นำไปสู่การปฏิบัติได้ จึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจนก่อให้เกิด ความเชี่ยวชาญชำนาญที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติได้

วิธีการเรียนรู้ตามนัยข้างต้นเป็นการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติซึ่งจะต้องครบบริบูรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง เปรียบการเรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไว้ดังนี้

“ผู้ไม่มีทฤษฎีเป็นผู้ไม่มีหลักความรู้ ผู้ผู้มี ทฤษฎีไม่ได้เพราะไม่มีความรู้เป็นทุนรอนสำหรับ ทำการงาน แต่ผู้มีทฤษฎีที่ไม่หัดปฏิบัติหรือไม่ยอม ปฏิบัตินั้นก็สู้นักทฤษฎีที่ปฏิบัติด้วยไม่ได้ เพราะ

นักทฤษฎีที่ไม่ยอมปฏิบัติทำให้ตัวเอง
พร้อมทั้งวิชาความรู้ทั้งหมดเป็นหมัน
ไป ไม่ได้ประโยชน์ ไม่เป็นที่ต้องการ
ของใคร ผู้มีความรู้ด้วย ใช้ความรู้ทำ
งานได้จริงๆ จึงจะเป็นประโยชน์และ
เป็นที่ต้องการ” (๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๐)

พระราชดำรัสนี้สะท้อนให้เห็นชัดว่า ทฤษฎีเป็น
สิ่งจำเป็นเพราะเป็นกรอบหรือแนวทางของ
การคิดและการปฏิบัติ แต่ความรู้เชิงทฤษฎีไม่
สามารถเป็นหลักประกันของความสำเร็จในการ
ปฏิบัติได้ เพราะความรู้เชิงทฤษฎีและความรู้เชิง

ปฏิบัติเป็นความรู้คนละส่วนกัน (ถึงแม้จะสัมพันธ์กันก็ตาม) ฉะนั้นผู้
มีความรู้เชิงทฤษฎีจะต้องนำทฤษฎีไปทดลองปฏิบัติจนให้เกิดความ
คล่องแคล่วชำนาญ การฝึกฝนปฏิบัติจนเชี่ยวชาญนี้ช่วยให้เกิดความรู้
อีกส่วนหนึ่งที่จะเสริมความ รู้เชิงทฤษฎีให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งแก่
การปฏิบัติงานด้วยตนเอง ดังที่ได้อัญเชิญพระราชดำรัสมาแสดงก่อน
หน้านี้แล้ว ทรงอธิบายถึงความสำคัญของการปฏิบัติว่า

“การมีความรู้ถนัดทฤษฎีประการเดียว ไม่
เพียงพอที่จะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่
ผู้ที่ฉลาดสามารถในหลักวิชาโดยปกติวิสัยจะได้แต่
เพียงชี้นิ้วให้ผู้อื่นทำซึ่งเป็นการไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่
อาจทำให้ผู้ใดเชื่อถือหรือเชื่อฟังอย่างสนิทใจได้
เหตุด้วยไม่แน่ใจว่าผู้ชี้นิ้วเองจะรู้จริง ทำได้จริง
หรือ ความสำเร็จทั้งสิ้นทำได้เพราะลงมือกระทำ”

(๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๗)

จะเห็นว่าความรู้ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์จริง จะต้องเป็นความรู้ที่สามารถ
ปฏิบัติได้ และที่สำคัญความรู้ที่สามารถปฏิบัติได้นี้ ต้องเกิดขึ้น
จาก “ลงมือกระทำ” ด้วยตนเองเท่านั้น ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนอาจกล่าว
ได้ว่า ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องหนึ่งจะต้องมีความรู้ถึงขั้นที่ตนเองสามารถ
ปฏิบัติด้วยตนเองให้ปรากฏผลสำเร็จเพื่อเป็นการพิสูจน์ถึงการมีความรู้

จริงในเรื่องนั้นแก่บุคคลอื่น เมื่อมีความรู้ถึงขั้นนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกระแสว่า บุคคลนั้นจะได้รับการยอมรับอย่างแท้จริงจากผู้อื่นว่า มีความรู้จริงอีกทั้งจะยังเป็นความรู้ที่บุคคลอื่นจะเรียนรู้ และปฏิบัติตามอย่างมีศรัทธา ความรู้ตามความหมายนี้ต่างจากความรู้เชิงทฤษฎีที่กล่าวถึงกันโดยทั่วไป ตามแนวพระราชดำรินี้ไม่ได้หมายความว่าความรู้เชิงทฤษฎีไม่มีความสำคัญ แต่พระองค์ทรงชี้ว่าทฤษฎีเพียงประการเดียวไม่เพียงพอต่อการศึกษา แต่การศึกษาจะต้องมุ่งสู่การนำทฤษฎี ไปสู่การปฏิบัติให้สำเร็จด้วย จึงจะถือได้ว่าเป็นการศึกษาที่ครบสมบูรณ์

นอกจากนี้ทรงแสดงให้เห็นเข้าใจต่อไปอีกว่า การใช้ทฤษฎีให้เกิดผลในทางปฏิบัตินั้นอาจจะต้องใช้ทฤษฎีของหลายสาขาวิชาประกอบเข้าด้วยกัน เพราะปัญหาของการปฏิบัติที่ต้องการจะแก้ไขมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าขอบเขตของทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ดังนั้นการนำทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์เข้าด้วยกันเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติจึงเป็นสิ่งจำเป็น พระองค์ทรงอธิบายเรื่องนี้ว่า

“วิชาการทั้งปวงนั้นถึงจะมีประเภทมากมาย เพียงใดก็ตาม แต่เมื่อนำมาใช้สร้างสรรค์สิ่งใดก็ ต้องใช้ด้วยกัน หรือต้องนำมาประยุกต์เข้าด้วยกันเสมอ อย่างกับอาหารที่เรารับประทาน กว่า จะสำเร็จขึ้นมาให้รับประทานได้ ต้องอาศัยวิชา ประสมประสานกันหลายอย่างและต้องผ่านการ ปฏิบัติมากมายหลายอย่างหลายตอน ดังนั้นวิชา ต่างๆ มีความสัมพันธ์ถึงกันและมีอุปการะแก่กัน ทั้งฝ่ายวิทยาศาสตร์และฝ่ายศิลปศาสตร์ ไม่มีวิชา ใดที่นำมาใช้ได้โดยลำพัง หรือเฉพาะอย่างได้เลย”

(๓ สิงหาคม ๒๕๒๑)

นั่นหมายความว่า การนำวิชาการสาขาต่างๆ เข้ามาประกอบกันเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้สำเร็จเป็นสิ่งจำเป็น ดังที่กล่าวกันว่าเป็นการเรียนและการใช้วิชาการในลักษณะ “สหวิทยาการ”

(multidiscipline) “เพราะวิชาทั้งหลายเกี่ยวโยงถึงกันเป็นส่วนประกอบของกันและกัน เป็นปัจจัยอุดหนุนกันและกันอย่างแน่นแฟ้น” (๓ ตุลาคม ๒๕๑๘) ยิ่งไปกว่านี้ ทรงแสดงพระอัจฉริยภาพด้วยการแยกแยะมิติของสหวิทยาการ ว่ายังเกี่ยวข้องระหว่าง “ความรู้ระหว่างบุคคล” อีกด้วย ไม่ใช่เพียงเฉพาะ “ความรู้ระหว่างวิชา” ดังที่กล่าวแล้วเท่านั้น พระองค์ทรงชี้ถึงการใช้ความรู้เพื่อการปฏิบัติว่า

“ทุกคนมีความรู้ต้องใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพราะว่าถ้าความรู้นั้นร่วมมือใช้ในทางที่ถูกต้องก็จะเกิดคุณอย่างมหาศาลทั้งแก่ตนเอง ทั้งแก่ส่วนรวม ฉะนั้นแต่ละคนที่ได้เรียนในแขนงของตนก็ย่อมต้องปฏิบัติงานเพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม การปฏิบัติเพื่อส่วนรวมนั้นก็ต้องมีความเข้าใจระหว่างบุคคล ระหว่างวิชา (ดังนั้น) ในการปฏิบัติงานทุกด้าน การเตรียมตัวพร้อมการร่วมมือเป็นอันสำคัญอยู่เสมอ” (๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๕)

ความรู้ระหว่างวิชาและความรู้ระหว่างบุคคลเป็นแนวพระราชดำริที่ควรแก่การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อจะช่วยให้สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์จริง ประการแรกความรู้ระหว่างวิชา เป็นความรู้ที่สามารถจะนำวิชาการแขนงต่างๆ มาประยุกต์ใช้เข้าด้วยกันเพื่อให้มีกรอบหรือแนวทางที่จะปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาในความเป็นจริงได้สำเร็จ ซึ่งความรู้นี้มีได้ปรากฏในสาขาวิชาใด หากแต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการนำความรู้จากหลายสาขาวิชาเข้ามาสังเคราะห์ให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ในความเป็นจริง ประการที่สองความรู้ระหว่างบุคคล เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลซึ่งแยกแยะได้เป็นสองด้าน กล่าวคือในด้านแรกเป็นความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกันในเรื่องที่เราต้องการแก้ไขปัญหา ฉะนั้นการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลเหล่านั้น ด้วยความรู้นี้จะช่วยให้เราสามารถจัดการกับบุคคลเหล่านั้นให้อือประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาที่ต้องการได้ ในอีกด้านหนึ่งเป็นความรู้ของบุคคลต่างๆ ที่จะต้องนำมาใช้ร่วมกันเพื่อการ

แก้ไขปัญญา เพราะลำพังความรู้ของบุคคลเดียวไม่เพียงพอที่จะแก้ไข ปัญหาได้ครบถ้วน จึงต้องอาศัยความรู้หลายสาขาวิชาที่มีอยู่ในบุคคล หลายคน กรณีเช่นนี้จำเป็นที่จะต้องจัดให้บุคคลที่มีความรู้แต่ละสาขา วิชาที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเข้ามาร่วมงานตั้งแต่ต้น เช่นการวิเคราะห์ ปัญหาร่วมกัน จนถึงการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญญาและการร่วมมือกัน แก้ไขปัญญา การจะนำสาขาวิชาต่างๆ ที่ปรากฏในหลายบุคคลเข้ามา ร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาร่วมกันจึงต้องอาศัย “ความรู้ระหว่าง บุคคล” ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่ง

การเลือกใช้ทฤษฎีต่างๆ หรือการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติใน ลักษณะสหวิทยาการข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน แนวทางไว้ว่า

“ในการปฏิบัติงานใดๆ ผู้ปฏิบัติจะต้อง ทราบ ต้องเข้าใจแจ่มแจ้งถึงปัญหาและวิชาความรู้ ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง จึง จะสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะกับ สภาพการณ์และสามารถจะเลือกแนวทางการ ปฏิบัติให้เกิดผลมากที่สุดได้” (๒๒ มกราคม ๒๕๑๗)

นั่นหมายความว่า การใช้สหวิทยาการให้เกิดผลจริง ผู้ใช้จะต้องมีความรู้ “แจ่มแจ้ง” ทั้งในเรื่องของวิชาการและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น การรู้จริงแจ่มแจ้งนี้จะช่วยให้เราสามารถนำความรู้ทางวิชาการและ บุคคลเข้ามาประสมประสานกันได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ของ ปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้ ตลอดจนสามารถเลือกแนวทางปฏิบัติเพื่อ การแก้ไขปัญญาให้สำเร็จได้อย่างเหมาะสม ฉะนั้น “การรู้จริงแจ่มแจ้ง” ในสิ่งที่ศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ต่อไปตามแนวพระราชดำริ

การรู้จริงแจ่มแจ้งช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องที่ปฏิบัติได้ อย่างถูกต้องปราศจากอคติและเข้าใจถึงแก่นของเหตุและผลของเรื่องนั้น สภาพแห่งความเข้าใจที่กระจำจรัสนี้ส่งผลให้สามารถปฏิบัติในเรื่องนั้น ได้ดีและถูกต้อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายเรื่องนี้ว่า

“การฝึกฝนและปลูกฝังความรู้จักเหตุผล ความรู้จักผิดชอบชั่วดี เป็นสิ่งจำเป็นไม่น้อยกว่า การใช้วิชาการ เพราะการรู้จักพิจารณาให้เห็นเหตุ เห็นผลให้รู้จักจำแนกสิ่งผิดชอบชั่วดีได้โดยกระจ่าง ย่อมทำให้มองบุคคล มองสิ่งต่างๆ ได้ลึกลงไปจน เห็นความจริง เมื่อได้มองเห็นความจริงแล้วก็จะ สามารถใช้ความรู้และวิชาการ ปฏิบัติงานทุกอย่าง ได้ดีและถูกต้องยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์แก่ตนและแก่ ผู้อื่นได้มากขึ้น” (๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๖)

การสามารถเข้าใจถึงความจริงของเรื่องที่ศึกษาเป็นเงื่อนไขของการปฏิบัติงานได้สำเร็จ และการเข้าใจถึงความเป็นจริงนี้จะต้องอาศัยความรู้ทั้งในสาขาวิชาต่างๆ และ “ความรู้ระหว่างวิชา” ตลอดจน “ความรู้ระหว่างบุคคล” ดังที่กล่าวแล้ว ตลอดจนความรู้ทางธรรมที่คอยกำกับความประพฤติของคน ฉะนั้นจะ เห็นว่าการรู้จักจริงตามแนวพระราชดำรินี้จึงมีความหมายที่ลึกซึ้ง

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการใช้ความรู้ลงสู่การปฏิบัติให้เกิดผล ฉะนั้น การปรับทฤษฎี (ที่รู้อย่างกระจ่างแล้ว) กับการปฏิบัติจะต้องเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง พระองค์ทรงอธิบายเรื่องนี้ได้อย่างละเอียดว่า

“การเรียนรู่วิทยาการชั้นสูงต่างๆ เป็น ประโยชน์เชิดชูตัว แต่ทั้งนี้บุคคลจะต้องพยายาม ควบคุมตัวมิให้ติดอยู่ในตำราหรือทฤษฎีมากเกินไป เพราะมิฉะนั้นเมื่อไปพบข้อเท็จจริงในการปฏิบัติ งานซึ่งไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับตำราเข้า อาจ ก่อให้เกิดการสนเท่ห์ลังเลใจ ทำให้ทำงานไม่ได้ หรืออาจทำให้เกิดอคติ เกิดความคิดที่ไม่ใช่ทั้ง ทฤษฎีทั้งไม่ใช่วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องขึ้นมากดดัน ชักนำไปทำการไปอย่างผิดๆ ... ดังนั้นเมื่อต้อง เผชิญปัญหาความขัดแย้งระหว่างทฤษฎีกับการ ปฏิบัติ ทางที่ดีที่สุดจะต้องดำเนินงานในส่วนที่ เห็นว่าถูกต้องดีแล้วต่อไป ไม่ปล่อยให้หยุดชะงัก

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าหลักการและวิธีการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงนั้น เริ่มต้นตั้งแต่หลักการพื้นฐานของการศึกษา กล่าวคือการศึกษาที่ตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผล และการใช้หลักของเหตุและผลนี้ศึกษาความเป็นจริง การศึกษานี้อาจเริ่มต้นได้จากการเรียนรู้ตามความคิดของผู้อื่น จากนั้นจะต้องเรียนรู้ด้วยการคิดพิจารณาด้วยตนเอง จนถึงการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติให้ได้ผลสำเร็จด้วยตนเอง การศึกษาตามแนวพระราชดำรินี้จะต้องมีวิธีการที่เป็นระบบและอาศัยการสะสมความรู้ที่ละเล็กละน้อยเพิ่มพูนขึ้น จนพัฒนาองค์ความรู้ให้สูงขึ้นไปตามลำดับ ฉะนั้นการศึกษาที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์จะต้องมีหลักการและวิธีการที่ถูกต้องและเป็นระบบด้วยจึงจะนำพาความรู้ไปสู่จุดหมายที่พึงประสงค์ได้ โดยจะขออัญเชิญพระราชดำรัสตอนหนึ่งมาเป็นส่วนสรุปของเรื่องนี้ดังนี้

“วิชาความรู้อันพึงประสงค์นั้นได้แก่วิชาความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน แม่นยำ ชำนาญ นำไปใช้การเป็นประโยชน์ได้พอเหมาะพอควร ทันทต่อเหตุการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ” (๒๖ มิถุนายน ๒๕๒๓)

จุดหมายของการศึกษา

จากความหมายของการศึกษาที่กล่าวแล้วในหัวข้อข้างต้นพอจะช่วยให้เข้าใจจุดหมายของการศึกษาตามแนวพระราชดำริได้ว่าการศึกษามีจุดหมายทั้งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ศึกษาเองและแก่ส่วนรวมอันได้แก่สังคมและประเทศชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสรุปวัตถุประสงค์ของการศึกษาว่า

“วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้นคืออย่างไร กล่าวโดยรวบยอดก็คือการทำให้บุคคลมีปัจจัยหรืออุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วนเพียงพอ ทั้งในส่วนตัวความรู้ ส่วนความคิด วินิจฉัย ส่วนจิตใจและคุณธรรมความประพฤติ ส่วนความขยันอดทน และความสามารถในอันที่จะนำความรู้ ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ได้จริงๆ เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุขความเจริญ

**มั่นคง และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมและ
บ้านเมืองได้ตามควรแก่ฐานะด้วย” (๒๕ มิถุนายน
๒๕๒๓)**

การศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายอันได้แก่ประโยชน์ของผู้ศึกษาเอง (ตนเอง) และส่วนรวม (สังคมและบ้านเมือง) นั้น การศึกษาทำหน้าที่เป็นปัจจัยหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่จุดหมายดังกล่าว การศึกษาในความหมายนี้จะต้องประกอบด้วย ๔ ส่วนคือ

๑) ส่วนวิชาความรู้ ได้แก่วิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆ ที่ศึกษาอย่างถูกต้องครบถ้วน

๒) ส่วนความคิดวินิจฉัย ได้แก่ความสามารถของการขบคิด พิจารณาและวินิจฉัยในเรื่องที่ศึกษาและความเป็นจริงที่ปรากฏ ซึ่งจัดเป็นส่วนของวิธีการหรือกระบวนการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลของผู้ศึกษา

๓) ส่วนจิตใจและคุณธรรม ได้แก่การพัฒนาจิตใจให้มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจที่จะใช้วิชาความรู้เพื่อประโยชน์ในทาง ที่ดีต่อตนเอง และส่วนรวม ซึ่งเป็นการกำกับความประพฤติของคนให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องโดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และ

๔) ส่วนความขยันอดทน ได้แก่การฝึกฝนให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันและมีความอดทนต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้เกิดจุดหมายที่กำหนดไว้

องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการเพื่อช่วยให้สามารถบรรลุจุดหมายของการศึกษานี้ ย้อนกลับไปยืนยันความหมายของการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงไว้ดังที่กล่าวแล้วในหัวข้อข้างต้น

การศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายดังกล่าวโดยเฉพาะประโยชน์ของประเทศชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายว่า

“งานของชาตินี้จะต้องอาศัยวิชาการทุกแขนง ต้องสัมพันธ์กันและดำเนินพร้อมกันไป โดยสอดคล้อง จึงเป็นความจำเป็นที่แต่ละฝ่ายแต่ละคนจะต้องศึกษาเรียนรู้ถึงโครงการ และความประสานสัมพันธ์ของงานส่วนรวมให้กระจ่าง

พร้อมกันไปนั้นควรจะได้รับพิจารณาปัญหา โดยเร่งด่วน หาทางปรับหลักวิชาให้เข้ากับ ปัญหาและประสานเข้ากับวิชาอื่นๆ อัน เกี่ยวข้องด้วย ให้เห็น ให้เข้าใจปัญหาโดย กระจ่างแจ้ง เมื่อได้วิธีที่ถูกต้องแล้วก็นำไป ใช้ปฏิบัติให้ได้ผลด้วยความแน่วแน่และมั่น ใจ” (๑๗ กรกฎาคม ๒๕๑๘)

พระองค์ทรงแนะนำวิธีการไว้สองประการสำหรับการ ประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติคือ ประการแรก การปรับทฤษฎีให้เข้ากับ การปฏิบัติโดยจะต้องวิเคราะห์ปัญหาการปฏิบัติให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อน นั้นหมายความว่าความเป็นจริงของการปฏิบัติเป็นหลักที่จะต้องยึดไว้และ ปรับทฤษฎีเข้าสู่การปฏิบัติ ไม่ใช่ปรับการปฏิบัติเข้าสู่ทฤษฎี อีกประการ หนึ่งคือการประสานกับทฤษฎีของวิชาอื่นๆ เข้าด้วยกันเพื่อช่วยให้ สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือความจริงที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มากขึ้น และนำไปสู่การได้หนทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างถูกต้อง เป็นผลสำเร็จ เมื่อการปรับทฤษฎีจะโดยวิธีใดก็ตามเกิดผลต่อการปฏิบัติ จริง ผลแห่งการปรับทฤษฎีนั้นก็จะนำมาซึ่งความรู้ใหม่เพิ่มเติมขึ้นจาก ความรู้เดิมที่มีอยู่ให้พัฒนาสูงขึ้น ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการพัฒนาทฤษฎีหรือ วิชาการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบาย การสะสมความรู้นี้ว่า

“วิทยาการทุกอย่างมิใช่มีขึ้นในคราวหนึ่ง คราวเดียวได้ หากแต่ค่อยๆ สะสมกันมาทีละเล็ก ทีละน้อยจนมากมายกว้างขวาง การเรียนวิทยาการ ก็เช่นกัน บุคคลจำจะต้องค่อยๆ เรียนรู้ให้เพิ่มพูน ขึ้นมาตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้นเกิดเป็น รากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้ง กว้างขวางขึ้น ต่อๆ ไป” (๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๘)

การพัฒนาองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำรินี้ แสดงให้เห็นว่าความรู้มิใช่ สิ่งที่เกิดขึ้นเอง แต่หากเป็นการค้นพบของมนุษย์ และสะสมความรู้เหล่านั้นตามลำดับ จนเกิดการเติบโตขององค์ความรู้ เมื่อวิเคราะห์แนวพระ-

ราชดำรินี้ประการแรกจะเห็นว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในธรรมชาติ และมนุษย์ที่ศึกษาเรื่องนั้นในธรรมชาติ ได้ค้นพบหลักเกณฑ์หรือแบบแผนบางประการของสิ่งนั้น จึงได้พัฒนาความรู้ของเรื่องนั้นขึ้นมาให้สามารถเรียนรู้ได้แก่บุคคลทั่วไป เช่นความรู้ว่าด้วยการรักษาต้นน้ำลำธาร ความจริงแล้ววิธีการรักษาต้นน้ำลำธารในธรรมชาตินั้นมีอยู่แล้ว และมนุษย์ไปค้นพบวิธีการของธรรมชาติขึ้น จึงทำให้ได้ความรู้ของเรื่องดังกล่าวมา เป็นต้น ประการที่สองจะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้คำว่า “สะสม” ความรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นและ “เกิดเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น” แสดงให้เห็นว่าความรู้ที่มีอยู่เดิมเป็นรากฐานให้แก่การพัฒนาความรู้ที่สูงขึ้นต่อไป การพัฒนาความรู้ ในลักษณะเช่นนี้ ย่อมทำให้เข้าใจได้ว่าระบบแห่งความรู้ที่สะสมกันมานั้นจะต้องเป็นระบบเดียวกัน กล่าวคือระบบหรือแบบแผนของความรู้เดิมกับความรู้ใหม่จะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน ไม่เช่นนั้นจะพัฒนาสะสมเพิ่มเติมขึ้นบนรากฐานเดิมไม่ได้ ถ้าจะเปรียบเทียบการสร้างบ้าน การวางรากฐานของบ้าน เช่นเสาเข็ม คานพื้นบ้าน เป็นต้น จะทำหน้าที่เป็นรากฐานให้สามารถก่อฝาผนังบ้านขึ้นไปจนถึงหลังคาได้ฉันใด ความรู้เดิมก็เปรียบเสมือนฐานรากให้แก่ความรู้ใหม่ที่จะพัฒนาขึ้นไปฉันนั้น เพราะการศึกษาพื้นฐานของแต่ละเรื่องจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป ถ้าความรู้พื้นฐานดี ก็จะช่วยให้สามารถศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปได้มากในทางกลับกันถ้าความรู้พื้นฐานไม่ดีหรือไม่แข็งแรง การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปก็ทำไม่ได้หรือได้น้อย การศึกษาที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนางองค์ความรู้นี้ พระราชกระแสตอนหนึ่งมีว่า “...หากไม่เรียนรู้กลไกของวิชาการโดยตลอดอย่างคล่องแคล่วเจนจัดแล้ว ก็ยากนักที่จะใช้วิชาการปฏิบัติงานให้ได้ผล” (๒ ตุลาคม ๒๕๑๘) คำว่า “กลไกของวิชาการ” ที่ทรงกล่าวถึงนี้คือระเบียบวิธีของการศึกษาที่ใช้เป็นเครื่องมือของการค้นหาความรู้จากความเป็นจริง ฉะนั้นการจะพัฒนางองค์ความรู้จะเป็นระบบด้วยการสะสมความรู้จะเป็นขั้นเป็นตอนตามที่กล่าวแล้วจึงต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับ “กลไกของวิชาการ” ช่วยเป็นเครื่องมือในการสะสมความรู้ให้เจริญงอกงาม กระบวนการพัฒนางองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำรินี้ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่นักศึกษาควรจะต้องเข้าใจให้ถึงแก่นแท้เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นวิธีการศึกษาของตนโดยเฉพาะการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ให้สูงขึ้นต่อไป

ชัด เพื่อสามารถมองเห็นจุดรวมของงานทั้งหมด
และสามารถประสานงานและส่งเสริมกันได้อย่าง
ถูกต้องตรงจุด งานของชาติจักได้สัมฤทธิ์ผล”

(๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๐)

นั่นหมายความว่า การจะบรรลุถึงจุดหมายของการศึกษาอันได้แก่
ประโยชน์ของประเทศชาติจะต้องอาศัยวิชาการหลายแขนงและยังจะ
ต้องประสานวิชาการแขนงต่างๆ นั้นให้สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมทั้งใน
เชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับ
งานประเทศชาติอันถือได้ว่าเป็นงานที่รวยยอดของงานอื่นๆ ทั้งหมดที่
ปรากฏในระดับต่างๆ หรือพื้นที่ต่างๆ หรือด้านต่างๆ ของประเทศชาติ
จึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้ความรู้เพื่อบรรลุจุดหมายลักษณะเช่นนี้
เป็นการมองจุดหมาย การศึกษาในเชิงยุทธศาสตร์ของชาติ ซึ่งครอบคลุม
คลุมทุกส่วนทุกด้านของประเทศชาติ ไม่ใช่จุดหมายเฉพาะเรื่องหรือ
เฉพาะด้านเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือจุดหมายของการศึกษาตาม
พระราชดำรินี้เป็นจุดหมายในเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศ
ชาติโดยส่วนรวม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริ
เกี่ยวกับการศึกษาที่จะช่วยให้บรรลุถึงจุดหมายดังกล่าวในอีกมิติหนึ่งว่า

“ผู้ที่มุ่งหวังความดีและความเจริญมั่นคง
ในชีวิตจะต้องไม่ละเลยการศึกษา ความรู้ที่จะศึกษา
มี ๓ ส่วนคือ ความรู้วิชาการ ความรู้ปฏิบัติการ
และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง อีก
ประการหนึ่งจะต้องมีความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ
ไม่ว่าในงาน ในผู้ร่วมงานหรือในการรักษาระเบียบ
แบบแผน ความดีงาม ความถูกต้องทุกอย่าง
ประการที่สามต้องฝึกฝนให้มีความหนักแน่นทั้ง
ภายในใจ ในคำพูด” (๒๔ มกราคม ๒๕๓๐)

กล่าวคือความรู้ที่จะต้องศึกษานั้นจะต้องประกอบด้วย ๑) ความ
รู้ในวิชาการและการปฏิบัติที่มีความถูกต้องและแจ่มแจ้งทั่วถึง ๒) ความ
รู้ในงานที่ปฏิบัติตั้งแต่วัตถุประสงค์ ขอบเขตจนถึงแนวทางปฏิบัติของ

งาน ซึ่งรวมถึงการฝึกฝนให้มีความจริงใจและบริสุทธิ์ต่องานและผู้ร่วมงาน และ ๓) ความรู้ในตนเองที่จะช่วยให้เกิดความอดทน หนักแน่น และมุ่งมั่นที่ปฏิบัติงานตามหลักแห่งวิชาจนบรรลุผลสำเร็จ ดังมีพระราชกระแสรับสั่งว่า “นอกจากวิชาความรู้ก็จะต้องฝึกฝนในสิ่งที่ตัวเองต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสังคม สอดคล้องกับสมัย และสอดคล้องกับศีลธรรมที่ดีงาม ถ้าได้ทั้งวิชาการทั้งความรู้รอบตัวและความรู้ในชีวิต ก็จะทำให้เป็นคนที่ครบคน” (๒๕ มีนาคม ๒๕๑๕)

นอกจากจุดหมายการศึกษาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติแล้ว ในจุดหมายด้านวิชาการของการศึกษาที่ไม่ควรมองข้ามไปด้วย คือการพัฒนาความรู้ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีก ดังที่กล่าวในหัวข้อก่อนหน้านี้นี้แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายถึงกระบวนการสะสมและพัฒนาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังที่มีพระราชกระแสว่า “บุคคลจำเป็นต้องค่อยๆ เรียนรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นมาตามลำดับ ให้ความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้นเป็นรากฐานรองรับความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้นต่อไป” (๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๙) นั่นหมายถึง ความว่าจุดหมายของการศึกษาอีกประการหนึ่งที่พระองค์ทรงแสดงให้เห็นปรากฏคือ การพัฒนาองค์ความรู้ให้กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น เมื่อมีองค์ความรู้ที่กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น ย่อมจะทำให้อำนาจหรือขีดความสามารถของบุคคลที่จะใช้ความรู้มาปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและประเทศชาติมากขึ้นได้ตามลำดับ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าจุดหมายของการศึกษาอีกประการหนึ่งคือการพัฒนาองค์ความรู้ให้สูงขึ้น

จุดหมายประการที่สามของการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงให้เห็นไว้คือ การพัฒนาศักยภาพของคนให้ปรากฏออกมาเพื่อจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป พระองค์ทรงอธิบายจุดหมายของการศึกษาในเรื่องนี้ดังนี้

“การให้การศึกษาคือ การให้คำแนะนำและส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญอกงามในการเรียนรู้ คิดอ่านและกระทำตามอัธยาศัยของแต่ละคน โดยจุดประสงค์ในที่สุดคือ ให้บุคคลนำเอาความสามารถที่มีอยู่ในตัวออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่กุลตน แก่กุลผู้อื่นอย่างสอดคล้อง และไม่

**ขัดแย้งเบียดเบียนแก่งแย่งกัน เพื่อสามารถอยู่
ร่วมกันเป็นสังคม เป็นประเทศได้” (๑๓ พฤศจิกายน
๒๕๑๖)**

แนวพระราชดำริที่ปรากฏให้เห็นคือ บุคคลแต่ละคนมี “ศักยภาพ
ตามอัตภาพของแต่ละคน” ซึ่งศักยภาพของแต่ละคนนี้ยังไม่ปรากฏ
ออกมาให้เห็น หรือยังไม่สามารถนำออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่
ตนเองและส่วนรวมได้ ดังนั้นการศึกษาจึงมีจุดหมายที่จะพัฒนา
“ศักยภาพของบุคคล” ให้ปรากฏออกมาเพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป
เปรียบเสมือนก้อนหินอ่อนมีศักยภาพ (คุณภาพ) ที่จะแกะสลักออกมา
ให้เป็นประติมากรรมชิ้นเอกที่มีคุณค่าและประโยชน์ ก้อนหินอ่อน
ชิ้นนั้นจะไม่มีคุณค่าหรือประโยชน์ถ้ายังคงอยู่ในสภาพเป็นก้อนหินอ่อน
ตาม “อัตภาพ” (ธรรมชาติ) จนกว่าจะมีนักประติมากรรมมองเห็น
ศักยภาพของหินอ่อนก้อนนั้นและลงมือแกะสลักให้หินอ่อนก้อนนั้น
ออกมาเป็นรูปตามศักยภาพของมันฉันใด การศึกษาก็ทำหน้าที่คล้าย
เช่นนักประติมากรรมที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลตามอัตภาพของคน
นั้นให้ปรากฏออกมาเป็นความรู้ความสามารถและจิตใจที่จะนำไปทำ
ประโยชน์แก่ตนเองและประเทศชาติฉันนั้น

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าจุดหมายของการศึกษาตามแนวพระ
ราชดำริ พอดีจะสรุปได้เป็นสามประการสำคัญคือ

๑) การศึกษามุ่งสร้างคุณประโยชน์ให้แก่บุคคลและสังคมส่วนรวม
โดยเฉพาะประเทศชาติ ซึ่งถือว่าเป็นจุดหมายสูงสุดของการศึกษา

๒) การศึกษามุ่งพัฒนาองค์ความรู้ให้ก้าวหน้าสูงขึ้นเพื่อจะช่วย
พัฒนาขีดความสามารถของคนให้สูงขึ้นที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุ
จุดหมายในข้อแรกได้มากขึ้น และ

๓) การศึกษามุ่งพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลที่มีให้ปรากฏ
ออกมาเป็นความสามารถที่จะก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมส่วน
รวมตามจุดหมายในข้อแรกเช่นกัน

จนถึงขณะนี้คงจะเป็นเครื่องยืนยันอีกครั้งหนึ่งว่า การศึกษา
ตามแนวพระราชดำริไม่ใช่สิ่งที่ล้นสุดในตัวเอง แต่เป็นเครื่องมือที่จะ
นำพาบุคคลและประเทศชาติไปสู่จุดหมายที่ดีงามเท่านั้น

การใช้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเพื่อนำไปสู่จุดหมายของตนเองและส่วนรวมที่ดั่งมดิ่งกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นความสำคัญของความรู้เชิงความประพฤติที่จะกำกับการใช้วิชาความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริงเป็นอย่างมาก ดังนั้นการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณสมบัติสำคัญให้แก่ผู้มีวิชาความรู้จะต้องกระทำควบคู่ไปกับการเรียนรู้เชิงวิชาการด้วย ทรงอธิบายคุณสมบัติที่กล่าวมาดังนี้

“ผู้มีวิชาการแล้วจำเป็นที่จะต้องมีความสมบัติในตัวเอง นอกจากวิชาความรู้ด้วย จึงจะนำตนนำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ได้แก่ ความละเอียดซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ความกตัญญูรู้คุณชาติบ้านเมืองและผู้มีอุปการะตัว มา ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หากแต่มีความจริงใจ มีความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อกันตามฐานะและหน้าที่ และที่สำคัญอย่างมาก ก็คือ ความขยันหมั่นเพียรพยายามฝึกหัดประกอบการทำงานทั้งเล็ก ใหญ่ ง่าย ยาก ด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดธุระ เพื่อหาความสะดวกสบายจากการเกียจคร้าน ไม่มักง่าย หยาบคาย สะเพร่า” (๘ มิถุนายน ๒๕๒๒)

ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนคือบุคคลที่จะใช้วิชาความรู้เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายของการศึกษา จะต้องมีความสมบัติสำคัญอันได้แก่ ๑) ความละเอียดซื่อสัตย์สุจริต ๒) ความกตัญญูรู้คุณ ๓) ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ๔) ความจริงใจ ๕) ความปรารถนาดีและเอื้อเฟื้อต่อกัน และ ๖) ความขยันหมั่นเพียร ซึ่งอาจสรุปได้ว่าคุณสมบัติทั้ง ๗ ประการนี้ จะช่วยกำกับให้ผู้มีความรู้ใช้วิชาความรู้เพื่อจุดหมายของการศึกษาในความหมายที่กล่าวมานี้

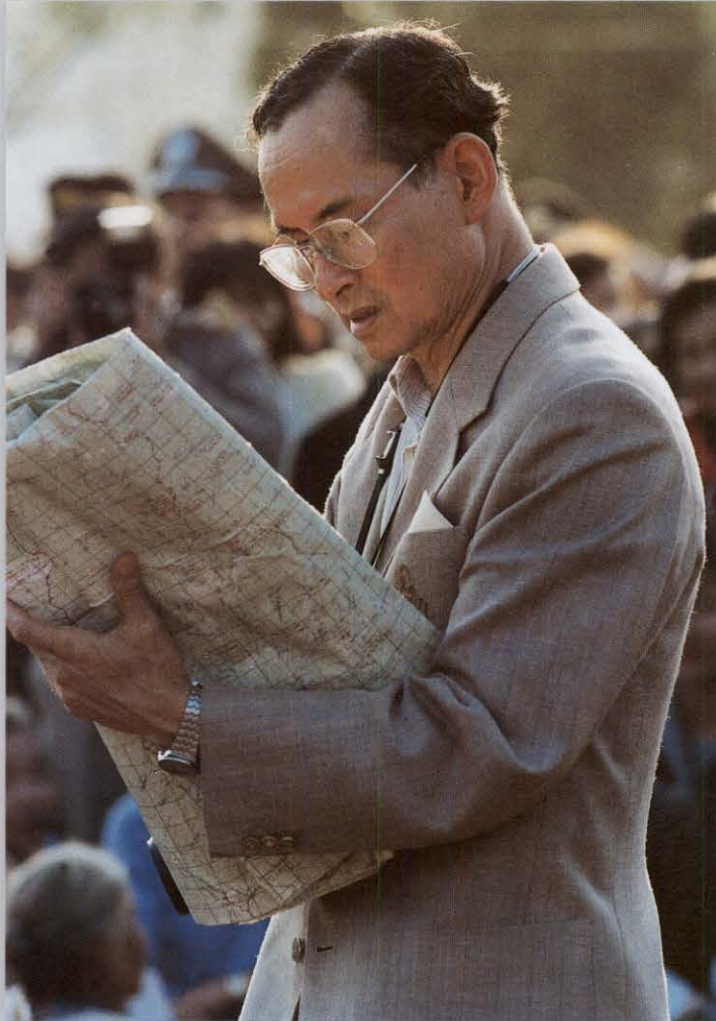
บทสรุป

แนวพระราชดำริที่เกี่ยวกับการศึกษาที่อัญเชิญมากล่าวในที่นี้จะเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง

การศึกษา วิชาความรู้ และผลแห่งการใช้วิชาความรู้ในเชิงปฏิบัติ กล่าวคือการศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล ฉะนั้นการศึกษา จึงไม่ใช่การกระทำหรือกิจกรรมที่สิ้นสุดในตัวเอง แต่เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่จุดหมายบางประการ การศึกษาในความหมายนี้จึงเกี่ยวข้องกับ การพัฒนาวิชาความรู้ทั้งในทางวิชาการ (ทฤษฎี) และในทางธรรม (ปฏิบัติ) หมายความว่าการศึกษาจะต้องให้หลักแห่งวิชาการที่จะช่วยให้ แนวทางการปฏิบัติบรรลุผล และให้ความรู้แห่งการปฏิบัติอันได้แก่การ ผูกพันปฏิบัติวิชาการในความเป็นจริงเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและ ชำนาญ นอกจากนี้ ทรงเน้นความหมายของการศึกษาในอีกด้านหนึ่งซึ่ง มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติวิชาการ นั้นคือการศึกษาทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม ตลอดจน คุณสมบัติต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องกำกับความคิดและความประพฤติให้การใช้วิชาความรู้เพื่อประโยชน์ในทางที่ดีต่อทั้งตนเองและส่วนรวมคือ ประเทศชาติ เพราะฉะนั้นการเข้าใจแนวพระราชดำริด้านการศึกษาจึง จะต้องเข้าใจความหมายของการศึกษาควบคู่กับจุดหมายของการศึกษา ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจน การศึกษาจะมีความหมายที่ไม่ถูกต้องตามแนว พระราชดำริ ถ้าการศึกษานั้นไม่นำไปสู่จุดหมายที่ตั้งงามต่อตนเองและ ประเทศชาติโดยส่วนรวม ซึ่งทำให้เข้าใจต่อไปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของส่วนบุคคลและ ส่วนรวม จะต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กันจะแยกออกจากกันหรือ ขัดแย้งกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นการศึกษาตามแนวพระราชดำริจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงาม ถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ในตัวเอง

ความพยายามที่จะเข้าใจแนวพระราชดำริที่เกี่ยวกับการศึกษาดังที่แสดงให้ปรากฏข้างต้นนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของแนวพระราชดำริ ด้านการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญ สมควรที่จะอัญเชิญมาแสดงเพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการศึกษาในระดับต่างๆ ในเรื่องต่างๆ ตลอดจนในวาระต่างๆ เพราะแนวพระราชดำริที่อัญเชิญมานี้สะท้อนถึงปรัชญาสำคัญ ของการศึกษาที่จะช่วยชี้หน้ให้การศึกษาทั้งปวงมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ อีกทั้งสามารถนำไปสู่ผลสำเร็จของการใช้วิชาความรู้เพื่อ การปฏิบัติต่างๆ และนำไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

ด้วยคุณค่าแห่งแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเช่นกล่าวนี้นี้จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรที่ปวงประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าจะน้อมนำปรัชญาแห่งการศึกษาของพระองค์ มาใช้เพื่อเป็นหลักประกันที่จะช่วยกันธำรงรักษาไว้ซึ่งความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศชาติตลอดไป อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของแนวพระราชดำริที่ทรงเพียรพระราชทานแก่พลสกนิกรของพระองค์ที่จะได้เข้าใจ และปฏิบัติตามตลอดรัชสมัยของพระองค์

ปัจฉิมบท

หน้าว่าง

พระราชดำรัส

พระราชทาน คณะบุคคล อันประกอบด้วย
องคมนตรี คณะรัฐมนตรี ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน
และองค์กรต่างๆ

ในโอกาสที่เข้าเฝ้าถวายพระพรชัย เนื่องในวโรกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา

๕ ธันวาคม ๒๕๓๙

ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันพุธที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๙

ขอขอบใจ ท่านทั้งหลายที่มาในวันนี้เพื่อมาอวยพรวันเกิด โดยที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวคำอวยพรนั้นในนามของทุกๆ คนที่มาใน ชุมชนนี้

การที่นายกฯ ได้บอกว่า ข้าพเจ้าได้ช่วยให้ประเทศชาติและ ประชาชนมีความเจริญนั้น ก็ขอยืนยันว่า ถ้าเจ้าหน้าที่และผู้ที่ไม่ใช่ เจ้าหน้าที่แต่เป็นผู้ที่ร่วมมือร่วมแรงกัน ไม่ได้ช่วยกันร่วมมือร่วมแรง ทำให้กิจการต่างๆ ลุล่วงไปโดยดี ก็จะไม่สามารถทำให้ประชาชนมีความก้าวหน้าอย่างที่เห็นตามรายงานของนายกฯ ข้อนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะว่าแต่ละคนทำงานคนละทาง แม้จะตั้งใจทำก็จะมีผลสำเร็จ เพราะว่าเหมือนดึงกันไปคนละทิศคนละทาง มันก็อยู่กับที่

คือบางทีก็ไม่ได้อยู่กับที่ ก็เสื่อมลงไปได้ ฉะนั้นข้อสำคัญที่สังคมไทยยังอยู่ก็เพราะว่า ส่วนมากผู้ที่มิงานทำทั้งในด้านราชการและเอกชนได้พยายามทำไปในทางทิศเดียวกัน ถึงทำให้ประเทศไทยยังอยู่ในโลกนี้ประเทศอื่นๆ กำลังปั่นป่วนมาก และคนไทยทุกคนก็คงเป็นห่วงว่า ประเทศไทยจะอยู่หรือจะไป ฉะนั้นเป็นการยืนยันว่า คนไทยยังพอที่จะไปได้ เพราะว่าความตั้งใจร่วมกันของคนในชาติ

ข้อนี้ไม่อยากจะพูดมากเกินไป เพราะว่าแต่ละคนก็มีงาน ถ้าไปเตือนให้ร่วมมือกัน ก็อาจจะรำคาญและไม่ทำ ที่อยากจะพูดก็คือ ใน ๒ ปีที่กำลังจะผ่านพ้นไป คือ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ และ ๒๕๓๙ นั้น ถือว่าเป็นปีกาญจนาภิเษก ได้ฉลองกาญจนาภิเษกนี้เป็นเวลา ๒ ปี ซึ่งกิจการโครงการ พิธีการต่างๆ ใน ๒ ปีนี้ ก็เป็นที่ซาบซึ้ง ทำให้เห็นความเอ็นดูที่ประชาชนและคนไทยทุกคนได้มีต่อข้าพเจ้า มีความซาบซึ้งอย่างมาก และการที่ฉลองเป็นระยะเวลา ๒ ปีนั้น ก็นับว่าดี เพราะว่าถ้ามาฉลองเพียงวันเดียวหรือแม้แต่ปีเดียว ก็จะมีงานประดังกันมากมาย และจะทำให้ทั้งผู้รับพร ทั้งผู้ที่ให้พรเดือดร้อน เพราะว่าแย่งกัน

คราวนี้ได้เฉลี่ยไปเป็นเวลา ๒ ปี ก็เลยผ่านพ้นไปได้โดยทุกคนมีความร่าเริง มีความพอใจ และก็ปลื้มใจกัน ฉะนั้น ในโอกาสนี้โดยเป็นโอกาสที่เป็นปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นอันว่า เป็นเวลาที่จะขอบใจทุกคน ที่ได้ร่วมมือกันทำให้ส่วนรวมยังคงอยู่ และข้อนี้เป็นสิ่งที่หนักใจมาก เพราะว่าถ้าไม่เป็นเช่นนี้ ประเทศไทยก็อาจจะมิชะตากรรมเหมือนประเทศหลายประเทศในโลก

หลายประเทศในโลกไม่เรียบร้อยเพราะว่า เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ของประเทศนั้นๆ ในประเทศที่เกิดเรื่องอย่างรุนแรงแสนสาหัส มีประวัติศาสตร์มาเป็นเวลานานเรียบร้อย ปีที่มีการแตกแยกกัน แม้แต่ได้สามารที่จะได้รวมกันเป็นประเทศ และทำให้ประชาชนในประเทศนั้นมีสันติสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็กลับมาแตกแยกกัน สำหรับประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ว่า มีการแตกแยกเป็นครั้งเป็นคราว แต่ส่วนใหญ่ก็ต้องยอมกัน ฉะนั้นแนวโน้มหรือประวัติหรือนิสัยของคนไทย ก็ไปในทางที่จะรักษาประเทศได้

เพียงแต่ถ้าไม่ระวังจะเอาวาระที่เราแตกแยกกันมาขึ้นเป็นเกณฑ์ ก็อาจจะเสีย เสื่อมเสียไปได้ แต่ถ้าเอาความปรองดองเป็นเอก ก็

เชื่อว่า เราจะทำอย่างไรๆ ก็ตาม ก็จะมีเสียชาติ และไม่เสียความสงบของส่วนรวม เดียวนี้ประเทศไทยก็ยังอยู่ดีพอสมควร ใช้คำว่าพอสมควร เพราะเดี๋ยวมีคนแย้งว่า มีคนจน มีคนที่เดือดร้อนมีจำนวนมากพอสมควร แต่ว่าใช้คำว่าพอสมควรนี้หมายความว่าตามอัตภาพ และยังมีงานที่ทำให้ดีขึ้นอีกมากมาย งานมันรออยู่ข้างหน้าอีกมากมาย

ที่เป็นห่วงนั้นเพราะแม้ในเวลา ๒ ปี ที่เป็นปีกาญจนาภิเษก ก็ได้เห็นการที่จะทำให้เห็นได้ว่า ประชาชนยังมีความเดือดร้อนมาก และมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขและดำเนินการต่อไปในทุกด้าน มีภัยที่มาจากธรรมชาติกระหน่ำ ภัยธรรมชาตินี้เราก็คงสามารถจะต่อต้านได้หรือแก้ไขได้ เพียงแต่จะต้องใช้เวลานานพอใช้ มีภัยที่มาจากจิตใจของคนซึ่งก็แก้ไขได้เหมือนกัน แต่ว่ายากกว่าภัยธรรมชาติ

ธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่นอกกายเรา แต่นิสัยใจคอของคนเป็นสิ่งที่อยู่ข้างใน แต่ละคนจะต้องปรับตัวเอง อันนี้ก็เป็นข้อหนึ่งที่ยากในการจัดการให้มีความเรียบร้อย แต่ก็ไม่หมดหวัง แล้วก็จะทำได้ที่จะทำให้สิ่งที่ไม่เรียบร้อยทั้งภายนอกภายใน ให้ขาดเกลามาให้หลุดลงไปได้ใน ๒ ปี

แม้แต่ ๒ ปีก็เห็นความเปลี่ยนแปลง และใน ๒ ปี คนที่มีอายุไม่มากก็ยังได้เห็น แต่มาพิจารณาถึงที่ปีกาญจนาภิเษกนี้ ปี ๒๕๓๘ เป็นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน อย่างที่ดูในกฎหมายที่ผ่านสภาและออกตราเป็นกฎหมายกฤษฎีกาเป็นพระราชบัญญัติ ก็เขียนในตอนต้นว่าเป็นปีที่ ๕๐ ตั้งแต่วันที่ ๑ ม.ค. ๒๕๓๘ ถึง ๓๑ ธ.ค. ๒๕๓๘ นั้นเป็นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน มาถึงในปี ๒๕๓๙ ก็เป็นปีที่ ๕๑ แต่ถือว่าเป็นการฉลอง ๕๐ ปี คือกาญจนาภิเษก

ถ้าจะฉลองแท้ๆ ก็ต้องเป็นวันที่ครบ ๕๐ ปีบริบูรณ์ ก่อนก็ยังไม่ถึง ที่หลังก็เกิน ฉะนั้นจึงได้กะว่า ปีที่ ๕๐ กับปีกาญจนาภิเษก ทั้ง ๒ ปีเป็นปีกาญจนาภิเษก อันนี้เป็นระยะใกล้ๆ ทุกคนยังจำได้ว่ามีเหตุการณ์อะไร และก็มีอะไรจะต้องแก้ไข แต่ถ้าพูดถึง ๕๐ ปี เมื่อ ๕๐ ปี คนที่อายุ ๕๐ ปัจจุบันนี้ ที่อยู่ในที่ประชุมนี้ ก็มีคนที่อายุพอดี ๕๐ หรือน้อยกว่าเป็นจำนวนมาก อ่างไม่ได้ว่าได้เห็นว่าเป็นว่า รัชกาลที่ ๙ เริ่มต้นอย่างไร จำไม่ได้ ไม่มีทางจำได้เพราะว่าเพิ่งเกิด แม้แต่คนที่เป็นผู้ใหญ่ ก็อาจจะยังจำไม่ได้ เพราะว่าเมื่อ ๕๐ ปี นอกจากผู้สูงอายุมาก เมื่อ ๕๐ ปี ส่วนมากยังเป็นเด็ก ถ้าเป็นข้าราชการ อายุยังไม่ ๖๐ ก็หมายความว่า ก็

ต้องอายุน้อยกว่า ๑๐ ปี ส่วนมากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ก็อายุแถว ๕๘-๕๙ ก็หมายความว่าอายุ ๘-๙ ขวบ ซึ่งอาจจะยังไม่ทราบดีว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไร ฉะนั้นอาจจะไม่เห็นว่าเป็น ๕๐ ปี ประเทศมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงมาก ในทางที่ดีก็มี ในทางที่ไม่ดีก็มี เหมือนกัน

ฉะนั้นระลึกว่าการฉลอง ๕๐ ปีของรัชกาลปัจจุบันก็น่าจะได้ คำนึงว่าวิวัฒนาการของประเทศเป็นมาอย่างไร และต่อไปจะใช้เป็น บทเรียนว่าเราจะทำต่อไปอย่างไร บางคนก็พูดว่านี่ผ่านมา ๕๐ ปีแล้ว ขอ อีก ๕๐ ปี อีก ๕๐ ปีจะฉลองอีกทีหนึ่ง หมายความว่า จะเป็น ๑๐๐ ปี ๑๐๐ ปีนั้นคำนวณดู ข้าพเจ้าอายุ ๑๑๘

อายุ ๑๑๘ นี้มีความสำคัญอยู่ เพราะว่ามีคนที่เกิดในปี ๒๔๘๙ เขาก็ภูมิใจว่า เขาเป็นคนแผ่นดินเดียว แล้วก็เขาบอกเขาอยาก เป็นคนแผ่นดินเดียว แต่อย่างไรก็ตามเขาก็อยากอายุยืนเหมือนกัน เขาก็ บอกว่า เขาอยากอายุ ๑๐๐ ปี แต่ว่าถ้าสำหรับอายุ ๑๐๐ ปี เขาอายุ ๑๐๐ ปี ก็ต้องให้พระเจ้าอยู่หัวอายุอย่างน้อย ๑๑๘ ฉะนั้นเราก็ต้องมีอายุ ๑๑๘ อย่างน้อย เพื่อที่จะให้ผู้นั้นสามารถมีอายุ ๑๐๐ ปีตามปณิธาน ของเขา ก็ทำให้เห็นว่าต้องอยู่อีก ๕๐ ปี อีก ๕๐ ปี ใครจะอยู่ก็ไม่ทราบ

แต่ว่าจะต้องมีชุมนุมนี้ ต้องมีเมื่ออายุ ๑๑๗ ปี กับ ๓๖๓ วัน ก็จะต้องมีชุมนุมนี้ แล้วก็ไม่ทราบว่าใครเห็นวอยอยู่ก็ได้ ตอนนั้นถ้า ถามว่า เมื่อ ๕๐ ปีเป็นอย่างไร ท่านผู้นั้นๆ ก็สามารถที่จะเล่าให้ฟัง คือ จะต้องเล่าให้ฟังหรือปรึกษาหารือกัน เพราะว่าบ้านนั้นอาจจะหลง หรือ อาจจะพูดอะไรไม่รู้เรื่อง เพราะมันนานแต่รู้เรื่องได้ อาจจะคุยกันสนุกว่า เมื่อ ๕๐ ปีมาทำอะไร อย่างนี้คนที่อยู่ในที่นี้ทั้งข้างในข้างนอก อีก ๕๐ ปี ก็เข้าใจว่า ยังมีอีกหลายคนที่ยังอยู่ได้และจำได้ว่าสภาพและสถานการณ์ ของบ้านเมืองเป็นอย่างไร

ตอนนี้เมื่อ ๕๐ ปี ตอนต้นรัชกาล ถามท่านที่อยู่ในประชุมนี้ ส่วนมากจะไม่รู้ ส่วนมากจะไม่ว่ามีอะไร เวลานั้นประชากรในประเทศ มีประมาณ ๒๐ ล้านคน มาปัจจุบันมีถึง ๖๐ ล้าน เป็นแน่นอนว่ามี ๖๐ ล้าน เพราะเขานับไว้ และเขาถือว่าคนที่ ๖๐ ล้านเกิดมาเมื่อเร็วๆ นี้แต่ยังไม่ทราบว่า คนไหนเป็นคนที่ ๖๐ ล้าน เพราะว่าจะต้องดูภายในเวลานั้น ชั่วโมงนั้น นาทีนั้น ก็เกิดมาตั้งหลายคน ก็ไม่ทราบว่าคนไหนเป็นคนที่

๖๐ ล้าน แต่อย่างไรก็ตามนับคร่าวๆ เดียวนี้มีคน ๖๐ ล้าน ประชากรในเมืองไทย เปรียบเทียบกับเมื่อครั้งกระโน้นมี ๒๐ ล้าน

ความแตกต่างก็เห็นได้ชัด ในทางสถานการณ์อื่นๆ เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ก็ต่างกัน จากเวลานั้นจนถึงเวลานี้ก็มีวิวัฒนาการ มีความเปลี่ยนแปลงมาตลอด ความเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่จะมาเอง ความเปลี่ยนแปลงนี้มาจากการกระทำของคนที่อยู่ในประเทศ บางคนจะแย้งว่าเมืองไทยนี้มีชาวต่างประเทศเข้ามามากมาย และคนไทยที่ถือว่าเป็นคนไทยก็ได้ออกไปต่างประเทศมากมาย แต่อย่างไรก็ตามความเป็นไทยก็ยังอยู่ในประเทศไทย แล้วก็มีความรับผิดชอบของแต่ละคน พูดถึงโดยเฉพาะคนที่เกิดในปีแรกของรัชกาล ตั้งแต่เกิดมาก็เกิดมีความรับผิดชอบแล้วถึงแม้จะไม่รู้เรื่อง จะอ้างไม่ได้ว่า คนที่เกิดมารู้เรื่องทันที และต้องเรียนรู้ ต้องมาสัมผัสกับโลก หรือสัมผัสกับประเทศหลายปีอยู่ถึงจะเข้าใจว่า ประเทศเป็นอย่างไร

ฉะนั้นการที่ประเทศไทยยังอยู่ในสภาพปัจจุบันนี้ก็ผ่าน เรียกว่าฝีมือ หรือการกระทำของคนทั้งประเทศ ถ้าเปรียบเทียบความเป็นอยู่เมื่อ ๕๐ ปี กับปัจจุบันนี้ กับคนที่ใช้ชีวิตตั้งแต่สมัยนั้นจนถึงสมัยนี้ และที่เกิดมาตามทาง ก็จะเป็นผู้ที่ได้สร้างส่วนรวม สร้างประเทศชาติได้เป็นดังที่เป็นอยู่ เดียวนี้ จะบอกว่าสมัยนั้นกับสมัยนี้เป็นอย่างไรต่างกันไหม ต่างกัน จะว่าสมัยนั้นดีกว่าสมัยนี้ก็พูดไม่ได้ว่า สมัยนี้ดีกว่าสมัยนั้นก็พูดไม่ได้ อยู่ในปัจจุบันนี้เรามีสิ่งใดก็เรามีในปัจจุบัน ในอดีตเราเคยมีอะไรก็ผ่านไปแล้ว ในอนาคตจะมีอย่างไรก็ต้องคอยดูว่า ร่วมกันสร้างอย่างไร ถ้าร่วมกันสร้างดีก็ดี ถ้าร่วมกันสร้างไม่ดีก็เสียใจ ก็ไม่ดี

ฉะนั้นคนที่สามารถที่จะระลึกลงไปถึงระยะก่อนนี้และมาเปรียบเทียบกับที่เป็นปัจจุบันก็มีความสามารถที่จะถือว่าเป็นบทเรียน ถือเป็นหน้าที่ส่วนตัว จะเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย จะเป็นนักธุรกิจ จะเป็นประชาชนที่ทำการค้าทำหน้าที่อะไรก็ตาม ก็เป็นหน้าที่ของผู้นั้นที่จะหวนระลึกไป เพื่อจะเป็นบทเรียน ถ้าไม่หวนระลึกและไม่ทำตามที่ได้มีบทเรียนมา สังคมไทยก็ต้องสลายไป

ที่พูดถึงว่าเมื่อสมัยก่อนนี้หรือปัจจุบันนี้อย่างไรจะดีกว่ากัน เพราะว่ามียุคบางคนบอกว่าเดี๋ยวนี้เลวทรามมาก สถานการณ์แย่ คนเลวจริง คนเลวก็มีมาก คนเลวมีมากกว่าสมัยก่อนนี้ เพราะว่าคน หมายถึง

ประชากรมีมากกว่าสมัยก่อนนี้ตั้ง ๓ เท่า คนเลวกก็ต้องมีมากกว่า ๓ เท่า นี้ตามสถิติ ส่วนมากก็เป็นอย่างนั้น คนดีก็ต้องมีมากกว่า ๓ เท่าเหมือนกัน ถ้าดูๆ ตามสถิติโดยมากสิ่งเหล่านี้เป็นสัดส่วนกัน ก็หมายความว่าเดี๋ยวนี้คนดีก็มากกว่า ๓ เท่า ก็น่าดีใจ แต่คนเลวกก็มีมากกว่า ๓ เท่า ก็ น่าเสียใจ

ข้อนี้เป็นเรื่องที่ต้องคิด และเมื่อคิดแล้วก็สามารถจะแก้ไขได้ อีก ๕๐ ปีข้างหน้า ประชากรอาจจะเพิ่มขึ้นไปอีก อย่าให้คนไม่ดีเพิ่มขึ้น ให้คนดีเพิ่มขึ้นมากกว่าคนไม่ดี จะทำให้นาคตแจ่มใส ที่ว่ามาบาง สมัยมีคนแก่คนแก่ คนก่อนนี้เขาบอกว่า สมัยก่อนนี้ดีมากกว่าสมัยนี้แล้ว ทราบ ความจริงไม่เป็นอย่างนั้น ถ้าเราเอาตัวใส่ในคนที่จะเป็นในอีก ๕๐ ปี ก็จะไม่เหมือนกัน แต่ถ้าอีก ๕๐ ปีข้างหน้า เราตั้งใจ เราจะมีดวง ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ให้ทำอะไรที่เรียกว่าดี เชื่อว่าใน ๕๐ ปี เรามาพบ กันจะมีคนดีมากขึ้น มากกว่าคนไม่ดี เมื่อมีคนดีมากกว่าคนไม่ดี สังคม ไทยย่อมจะสบายกว่า และแต่ละคนก็จะสบายกว่า

ปัญหามีอยู่ว่า คำว่า “ดี” คืออะไร อันนี้ไม่มีทางที่จะ วิเคราะห์ศัพท์ว่า “ดี” คือคำว่า “ดี” สั้นๆ รู้สึกว่าจะเป็นคำที่สั้นที่สุดใน ภาษา อาจจะมีคำอื่นสั้นกว่า แต่อย่างไรก็สั้นมาก ใครจะมาให้ท่าน วิเคราะห์คำนี้ได้ รู้สึกว่ายาก เพราะว่าแต่ละคนก็นึกว่าดี แต่ไม่แน่ว่าใช่ หรือไม่ใช่ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าคร่าวๆ ความดี คนก็เข้าใจ แต่จะบอก เป็นอะไรล่ะ ความดีคืออะไรที่ทำให้เรามีความสงบความสุขใจแท้ๆ เป็น ผลดี

คนที่ไม่ดีหรือเรียกว่าคนเลว คำว่าเลวนี้นี้ยาวกว่าหน่อย คน เลวกก็ไม่ว่าจะวิเคราะห์ว่าอะไร คนดีทำให้คนอื่นดีได้ คือหมายความว่า คนดีทำให้เกิดความดีในสังคม คนอื่นก็ดีไปด้วย ความเลวนั้นจะทำให้ คนดีเป็นคนเลวกก็ยาก แต่เป็นไปได้ แต่ถ้าคนดีเข้มแข็งในความดี จะให้ คนเลวมาให้เราเป็นคนดี คนที่เป็นคนดีเป็นคนเลวยาก สำคัญอยู่ที่ความ เข้มแข็งของคนดี คนดีเขาจะไม่ได้อยากให้คนอื่นเลว ถ้าคนเลว คนเลว นั้นจะเดือดร้อน เขาู้ดีกว่า ถ้าคนเลวทำให้คนอื่นเลว ก็หมายความว่า คนนั้นจะเบียดเบียน คนที่เลวนะยิ่งแย่ ฉะนั้นที่มีความหวังว่าอีก ๕๐ ปี ข้างหน้าจำนวนคนเลวจะน้อยกว่าคนดี เพราะว่าคนเลวจะทำให้คนดี

เป็นคนเลวยาก ส่วนคนดีจะทำให้คนเลวเป็นคนดี ก็ไม่พ้นวิสัย ทำได้
จะมีหวังในอนาคตว่า อนาคตจะแจ่มใส

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น จะต้องให้คนในสังคมนี้มีความตั้งใจ ถ้าไม่มีความตั้งใจแล้วเชื่อว่า ตัวคนดีจะกลายเป็นคนเลวด้วยตัวเอง ไม่ต้องให้ใครมาชักชวน มันก็เลยไป ก็ลงเหวลงนรก อันนี้ที่พูดวันนี้ได้ เพราะว่าได้รับยกย่องว่า มีประสบการณ์มาถึง ๕๐ ปี ก็ได้เห็นความจริงของข้อนี้ ซึ่งเป็นความจริงที่เมื่อทราบแล้ว เมื่อเห็นแล้ว เป็นสิ่งที่น่ากลัว คนที่มีชีวิตหรือการงานสัก ๕-๑๐ ปีจะเห็นข้อนี้ยาก เพราะว่าเปรียบเทียบไม่ได้

แต่ผู้ที่ได้รับราชการมาหรือทำงานมา ๕๐ ปีเชื่อว่า ควรจะเห็นได้ อันนี้ไม่ใช่โชคตัว แต่ว่าถามท่านผู้ที่ได้อายุราชการหรืออายุทำงาน ๕๐ ปีก็เชื่อว่าจะเห็นด้วย ว่าคนดีชนะคนไม่ดีได้ แต่ยากเพราะว่ามีคนมากขึ้น ความต้องการของคนก็มากขึ้น การพัฒนาขึ้นมาไม่ทันกับการพัฒนาของประชากร สำหรับด้านที่จะให้ท่านเป็นคนดีนั้น เช่น การศึกษา เมื่อแต่ก่อนนี้ การศึกษา คนที่มีความรู้ในเมืองไทยนี้ มีความรู้ การอ่านหนังสือเป็นมีมาก เขียนหนังสือเป็นมีมาก เปรียบเทียบกับประเทศอื่นค่อนข้างจะสูง คือ มีการอ่านเขียนได้สูง เปอร์เซนต์สูง แต่มาปัจจุบันน้อยลง เพราะว่าคนมันเพิ่ม โรงเรียนหรือผู้ที่ทำหน้าที่สอนมันน้อยลงเปรียบเทียบกัน

อาจจะแย้งว่าสมัยนี้มีเทคโนโลยีสูง ทำให้สามารถที่จะทำกิจการโรงเรียน กิจการสั่งสอนแพร่ออกไปได้มากกว่า แต่ไม่มีอะไรแทนการอบรม ไม่มีอะไรแทนการบ่มนิสัย คือการสอนนี้มีแบ่ง เป็นอบรม และเป็นบ่มนิสัย แต่ถ้าไม่มีผู้ที่อบรม ไม่มีผู้ที่บ่มนิสัย หรือผู้ที่อบรม หรือผู้ที่บ่มนิสัย เป็นคนที่คุณภาพต่ำ ผู้ที่ได้รับอบรมบ่มนิสัยย่อมคุณภาพต่ำเหมือนกัน อาจจะยิ่งร้ายกว่ากัน

แม้จะมีเทคโนโลยีขั้นสูง เทคโนโลยีขั้นสูงนี้ ที่พูดคนส่วนมากก็เข้าใจว่า มีโทรทัศน์ ว่ามีดาวเทียม มีเครื่องคอมพิวเตอร์ แต่ว่าเครื่องเหล่านี้หรือสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตนัก ดูเหมือนท่าทางมีชีวิต แต่ไม่มีชีวิต มีสีแต่มีสีได้ แต่ไม่มีสัน คือว่าสีสันนี้รวมแล้วมันครบถ้วน และยังไม่ครบ ยังไม่มีจิตใจ อาจจะทำให้คนที่มีความตั้งใจอ่อนเปลี้ยไปเป็นคนละคนก็ได้ แต่ว่าอบรมโดยใช้สื่อที่ก้าวหน้ามีเทคโนโลยีสูงมีมากที่สุดที่จะอบรม

บ่มนิสัยด้วยเครื่องเหล่านี้ ฉะนั้นไม่มีอะไรแทนคนสอนคน คนสอนคน
นี้มีเขาใช้ดาวเทียม คนเดียวสอนได้เป็นพันเป็นหมื่นในคราวเดียว แต่
ถ่ายทอดความดีนี้ยาก

ถ้าถ่ายทอด จะว่าไปอาจจะต้องถ่ายทอดตัวต่อตัว ฉะนั้นการ
ที่มีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยก็ไม่ได้หมายความว่า
เปลี่ยนแปลงในทางดี นอกจากจะหาวิธีให้มีการถ่ายทอดโดยใช้ตำรา
หรือใช้หลักสูตรอะไรที่ทำให้คนเป็นคน อันนี้ก็ขอฝากความคิดอันนี้ไว้
เพราะว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ถ้าสักทีจะให้มีความรู้ละก็ ความรู้ทางเทคโนโลยี
เยอะมากไม่พอ ต้องมีความเป็นคนดี คือรวมความว่าต้องอบรมบ่มนิสัย
ให้ได้ ต้องหาวิธีที่จะทำ ข้อนี้ที่พูดอย่างนี้ค่อนข้างจะเลยเถิด แต่ว่าอด
ไม่ได้ เพราะว่าพบใครเดี๋ยวนี้ก็บอกว่า โอ ๕๐ ปีๆ ก็ใช่ ๕๐ ปี ต้องใช้
ประโยชน์จาก ๕๐ ปีนี้ ถ้า ๕๐ ปีแล้วก็ไม่ใช้ประโยชน์ เราก็อธิประโยชน์

ที่ดีที่มีปีกาณญาณภิเศก ๒ ปีนี้ มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องกับรัชกาลที่ ๙ ซึ่งบางทีคนก็ไม่รู้ แต่ก็ไปชุดจากที่ไหนไม่ทราบ
เขาไปชุดข้อมูลมีมากที่เป็นความจริง ไม่เข้าใจเขาเอามาจากไหน ข้อมูล
ที่ใส่มาไม่มีทางที่จะให้คนอื่นทราบ ให้มาควักในหัวสมองเราเอง ไม่ทราบ
ว่าเราหมายถึงข้าพเจ้า เราพูดแบบที่ฝรั่งเรียกว่า วีโอออฟมาเจสตี เราอยู่
คนเดียว ทำไมคนอื่นรู้ได้ รู้ได้ที่เราคิดอะไร อันนี้อาจจะเป็นการเปลว
ไปแล้วให้คนฟังก็ได้ หรือเขาสันนิษฐานเอา ว่าคิดอย่างนั้นๆ อย่างไร
ก็ตามมีหลายอย่างที่ถูกต้อง มีบางอย่างที่ไม่ถูกต้อง ที่เขียนยกยอว่าเป็น
อย่างนั้นๆ เพราะเราเองยังไม่ทราบ ไม่ทราบว่าเป็นอย่างนั้น คิดอย่างนั้น

แต่มาคิดดูก็ไม่เลว เอ เราก็กัง คือว่ายกยอปอปั้น ก็น่าชื่นชม
แต่ก็ต้องระวังเหมือนกัน บางคนก็ยกย่องมากเราก็อึดตัวไปเลย อาจจะมี
นึกว่าเรากังมากทำอะไรก็ได้ แต่มาวิเคราะห์ดู มาพิจารณาดู ที่เขา
ยกยอ บางที่เป็นความจริง แต่ไม่ใช่ของเราคนเดียว อย่างเช่นแก้ปัญหา
ต่างๆ อย่างที่นายกฯ พูดว่า แก้ปัญหาสำคัญๆ แก้ปัญหาภัยธรรมชาติ
แก้ปัญหาภัยที่ไม่ได้เป็นธรรมชาติ เช่น จราจรคับคั่ง ได้คิดเองส่วนหนึ่ง
แต่ว่ามีอีกส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนใหญ่ที่เป็นคนอื่นได้ช่วยคิด คนอื่นได้ช่วย
ปฏิบัติซึ่งจะว่าไป เราคิด ๑๐ เปอร์เซ็นต์ คนอื่นคิด ๙๐ เปอร์เซ็นต์
หมายความว่าโครงการพระราชดำรินี้ ก็ทำส่วนหนึ่ง ก็มีดำริ พระราช-

ใครรู้ว่า ในหัวกลมๆ นั้นคิดอะไร แต่ว่าก็ยังจำได้หลายอย่าง ฉะนั้นจะต้องพยายามที่จะขุดในความจำของเราเอง เรายื่นแบบเรา แบบมาเจสตี เพราะเดี๋ยวนี้เรามันมาเจสตี เรายื่นใหญ่โต ต้องเขียน

ที่เมื่อปีที่แล้วในชุมนุมนี้ได้พูดว่า โครงการแก้มลิงนั้นเริ่มต้นตั้งแต่อายุ ๕ ขวบ เพราะว่ายังมีลิงอยู่ เพราะลิงนี่ สมเด็จพระบรมราชชนนี ท่านไปซื้อมาแล้วมาไว้ในกรง เพราะท่านอยากให้ลูกๆ ท่านเห็นธรรมชาติหลายอย่าง ก็มีไก่ มีลิง มีนก ท่านหามาเพื่อที่จะให้เด็กๆ ได้เห็นสิ่งแปลกๆ ต่างๆ และก็จริง ถ้าไม่ได้เห็นอย่างนั้น โครงการแก้มลิงก็ไม่เกิดขึ้น

ลิงนี่นอกจากมีแก้มลิงแล้ว ก็มีฟัน ฟันคมด้วย และกัด คือ กัด มันกัดและก็สมเด็จพระบรมราชชนนี ท่านก็ให้หมอฟันฟันของลิงให้ เมื่อกัดแล้วจะไม่เข้า คือจะไม่เป็นแผล คือจำได้ว่าลิงนี้มีฟันคม และมีเขี้ยว ท่านก็เลยตะไบเขี้ยวตะไบฟันไม่ให้เป็นอันตราย อันนี้ก็ดูท่าทางเหมือนเป็นบทเรียนอะไร น่าจะเป็นบทเรียนของลิงมากกว่าของคน แต่ว่าเป็นบทเรียนของคนให้เห็นว่า ใครกัดก็ถูกตะไบฟัน ความจริงก็ควรจะเป็นอย่างนั้น ใครกัดอย่างนั้นเป็นอันตรายก็ต้องตะไบฟัน นั่นคือบทเรียนเมื่ออายุ ๕ ขวบ

และยังมีเรื่องราวต่างๆ อีกหลายเรื่อง ที่เมื่อหวนระลึกไปถึงเมื่ออายุ ๕ ขวบ เดี่ยวนี้เขียนเอาไว้ เขียนถึงอายุ ๕ ขวบ เพราะว่า เมื่อเกิดไปเกิดที่สหรัฐอเมริกา อายุไม่ถึงขวบก็ออกมาแล้ว กลับมาผ่าน จะเรียกว่ากลับเมืองไทยก็ไม่ได้ เพราะไปเกิดที่อเมริกา แต่อย่างไรก็ตามมาผ่านประเทศอังกฤษและทางยุโรปแล้วเดินทางมาถึงสิงคโปร์ มาอายุ ๑ ขวบถึงสิงคโปร์ ก็อย่างนั้นตอนนั้นจำไม่ได้แน่ แต่ว่าโดยที่สมเด็จพระบรมราชชนนี ท่านจำได้ ก็ไปถามท่านเรื่องราวต่างๆ ท่านก็เล่าให้ฟัง มาถึงเมืองไทยแล้วก็มีชีวิตในเมืองไทยจนถึงอายุ ๕ ขวบ อายุ ๕ ขวบเมื่อปี ๒๔๗๕ หรือ ๑๙๓๒ ตอนนั้นก็ได้อายุ ๕ ขวบ และไปต่างประเทศอีกที่ต่อไป ต้นปีแบบไทยปี ๒๔๗๖

ที่ไปนั้นก็ไปเมืองสวิส ก็หมายความว่าประวัติที่เขียนที่พยายามเขียนถึงอายุ ๕ ขวบนี้ก็เป็นที่ที่มีชีวิตอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่อายุ ๑ ขวบ จนถึงอายุ ๕ ขวบ แล้วก็ต้องเขียนต่อไปให้ได้ถึงอายุ ๑๘ ปี ก็

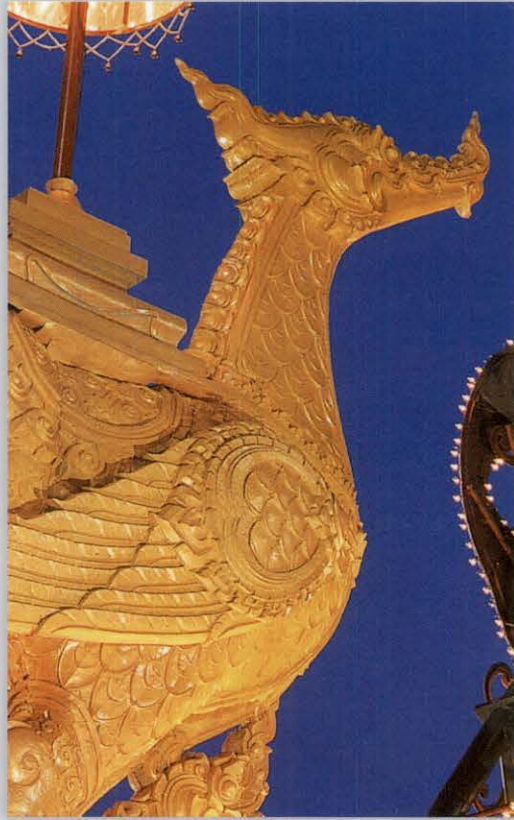
อย่างที่กล่าวเมื่อตะกี้ จากอายุที่ ๑๘ เป็นประวัติที่คนสนใจรู้ มีคนได้จดเอาไว้ เราเองไม่ต้องเขียน นี่ก็พูดทั้งหมดนี้ความจริงเป็นเรื่องส่วนตัว แต่ว่าไหนๆ ท่านมาทุกคนมา ตะกี้ก็บอกว่า ๑๑,๙๔๒ คน ไม่ได้นับเชื่อเขา

๔๐๗ คนนะ บางคณะก็ ๑ คน บางคณะก็ ๑,๐๐๐ คน ก็นับว่า จะบอกได้ว่า ไม่ได้เชิญท่านมา ไม่ได้เชิญใครมา ก็มาเอง จดเอาไว้ใครอยากมาก็จดชื่อๆ ชื่อซ้ำหรือไม่ซ้ำก็ไม่ทราบ เพราะว่ามีหลายคณะ บางคณะประกอบด้วยคนๆ เดียว กับอีกคณะ เคยเห็นรายชื่อของคณะแล้วก็มีคนที่ซ้ำชื่ออย่างเดียวกันในหลายคณะ ก็ไม่ทราบว่านับเขาหรือเปล่า ว่ามีใน ๑๑,๙๔๒ คน นับซ้ำหรือไม่อันนี้ก็ไม่ทราบ

แต่เชื่อเพราะเป็นคนชื่อ เพราะเป็นคนที่ไม่มีความสงสัยในคนอื่น เพราะถือว่าทุกคนเป็นคนดีทั้งนั้น จึงไม่สงสัยว่า ซ้ำหรือไม่ซ้ำ คนที่มาเป็นคนที่ตนเองทั้งนั้น คือว่าไม่ใช่คนกันเองก็ต้องมีการเชิญมาเป็นทางการ แต่ใครอยากมาก็มา ก็หมายความว่าตนเอง ถึงพูดอะไรก็พูดกันเอง พูดค่อนข้างรู้สึกว่ามีพิธีต้อง แต่รู้สึกว่าพูดมากแล้ว

เคยตำหนิคนบางคนว่าพูดมาก คนนั้นพูดมากเหลือเกิน เราก็กลายเป็นคนอย่างนั้นเหมือนกัน อย่างไรก็ตามที่พูดนี้ถือว่าเป็นการต้อนรับและเป็นการขอใจที่มีความปรารถนาดีและอุทิศมาคอยฟังมานั่งฟัง สมัยนี้ยังดีนะ แต่ก่อนนี้ไม่ได้นั่งฟัง แต่ก่อนนี้ยืนฟัง ยืนฟังต่างคนรู้สึกว่ามีเมื่อย ก็ขยับไปขยับมา เราก็พูดไม่ออก ทำให้รู้สึกว่าเกรงใจ และที่หลังก็มี เพราะไม่ได้จัดเก้าอี้แบบนี้ให้ ก็มานั่งกับพื้น ก็มีดูแล้วก็รู้สึกลำบากใจ เพราะบางที่นั่งกับพื้นก็เมื่อย กลับไปกลับมาเราก็พูดไม่ออกอีกแหละ เพราะว่าเกรงใจ บางทีพูดไปพูดมาคนโน้นหลับ คนนี้หลับ ก็พูดไม่ออกอีกนั่นแหละ หมายความว่าที่เราพูดนั้นทำให้เขาหลับ แปลกดี แต่อาจจะเป็นเกียรติก็ได้ หมายความว่าคำพูดเราทำให้สบายใจ ทำให้เคลิบเคลิ้ม ทำให้หลับ มีเหมือนกัน แต่วันนี้ไม่หลับ วันนี้คงพูดไม่ดี ถ้าพูดดีต้องเคลิบเคลิ้ม แต่ว่าพูดให้คนเคลิบเคลิ้มมันไม่ค่อยดี รู้สึกว่าเขาตำหนิว่าคนที่พูดแล้วทำให้คนเคลิบเคลิ้ม ก็หมายความว่าเคลิบเคลิ้มแล้วคิดตาม โดยที่อาจจะไม่ถูกต้อง อาจจะไม่ดีก็ได้ แต่วันนี้ท่านไม่เคลิบเคลิ้ม

วันนี้ท่านดู อาจจะเป็นเพราะว่าส่วนมากท่านเป็นเด็กๆ กัน
ทั้งนั้น เปรียบเทียบเพราะว่าเราก็อายุมากขึ้นไป ไม่ได้บอกว่าอายุมาก
เกินไปนะ แต่ว่าอายุมากขึ้นเป็นของดีอย่างหนึ่ง ทำให้เห็นคนอื่นเป็น
เด็กไปหมด และรู้สึกว่ ถือว่าเราผู้ใหญ่ นอกจากท่านผู้ใหญ่ที่อยู่
ข้างหน้านี้ก็เป็นผู้ใหญ่ ความจริงก็เป็นผู้ใหญ่ก็ถือว่าเป็นรุ่นพี่ได้ แต่
ก่อนนี้เวลาพูดผู้ใหญ่เป็นรุ่นพี่ไม่ได้ เป็นรุ่นลุง อาจจะเป็นรุ่นปู่ก็ได้

แต่ก่อนนี้สมัยเมื่อ ๔๐ กว่าปี พบกับใครเขาเป็นผู้ใหญ่กว่า
เยอะ แท้จริงเขาอายุสัก ๕๐ ดูเหมือนผู้ใหญ่เหลือเกิน ทำให้นึกเดี๋ยวนี้เรา
ไม่ใช่อายุ ๕๐ เรา ๕๐ ปีที่รับราชการ แต่ว่าคนอื่นก็อยู่อย่างเดิม คนที่
พบนี้ก็สูงอายุส่วนมากอายุต่ำกว่า ๖๐ ส่วนมาก นอกจากพี่ๆ เดียวนี้
ไม่มีแล้ว รุ่นลุง รุ่นป้า รุ่นปู่ รุ่นยายไม่มีแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม พูดไป
พูดมากนี่ก็ถือว่าเป็นกันเอง นึกว่าพอแล้ว แล้วก็เหลือแต่ว่าขอขอบใจ
ท่านทั้งหลายที่มาให้พร และให้พรนี้สะท้อนกลับไปถึงท่านให้มีความ
เจริญรุ่งเรือง ความดีทุกประการและความสำเร็จทุกอย่างที่พึงปรารถนา.

ภาคผนวก

- บรรณานุกรม
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
- รายชื่อคณะอนุกรรมการ
- รายชื่อคณะทำงาน

บรรณานุกรม

- กองทัพบก. กองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๒. **ข้อมูลโรงเรียนร่มเกล้า**. นครราชสีมา, ๒๕๓๙. (เอกสารโรเนียว).
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐**. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๑๙.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕**. กรุงเทพฯ : พันนี้พับลิชชิง, ๒๕๓๔.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙**. กรุงเทพฯ, ๒๕๑๕.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔**. กรุงเทพฯ, ๒๕๒๐.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙**. กรุงเทพฯ : พัฒนศึกษา, ๒๕๒๔.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔**. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๙.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙**. กรุงเทพฯ (๒๕๓๔).
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. “แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายการศึกษา”, **วารสารการศึกษาแห่งชาติ**, ปี. ๒๕ ช. ๔ (เม.ย.-พ.ค.) ๒๕๓๔, ๓๙-๕๒.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **วารสารการศึกษาแห่งชาติ “ฉบับการศึกษาเอกชน”**, ปี. ๒๓ ช. ๖ (ส.ค.-ก.ย.) ๒๕๓๒, ๘๐ หน้า.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ ด้านการบริหารและการระดมสรรพกำลังเพื่อการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๙. (อัดสำเนา).
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี**. กรุงเทพฯ : ที พี พริน (ม.ป.ป.).
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม (พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙)**. กรุงเทพฯ (ม.ป.ป.).
- คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สำนักงาน. **๕๐ ปี แห่งการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติง เฮ้าส์, ๒๕๓๙.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์. **พัฒนาการด้านการศึกษาไทยในสมัยรัชกาลที่ ๙**. กรุงเทพฯ, (ม.ป.ป.) (อัดสำเนา).
- ประยูร ศรีประสาน. “สาระสำคัญบางประการในแผนการศึกษาแห่งชาติ”, **วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ**, ปี. ๑๑ ช. ๔ (เม.ย.-พ.ค.) ๒๕๒๐, ๒๗-๑๐๑.
- ราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์, มูลนิธิ. **ตราสารมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๓๕**. กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์ (ม.ป.ป.).
- ราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์, มูลนิธิ. **เอกสารประกอบการสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนราชประชานุเคราะห์เพื่อส่งเสริมงานการศึกษาของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ระหว่าง ๓-๕ กรกฎาคม ๒๕๓๙ ณ โรงแรมเกษศิริ อ. เมือง จ. ศรีสะเกษ**. (เอกสารหมายเลข ๕ ปค. ๒๕๓๙/๐๐๕).
- ราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์, มูลนิธิ. **ไอ้พระบารมี องค์ภูมิพลร่มจักรชาวไทย**. กรุงเทพฯ (ม.ป.ป.).
- ราชเลขาธิการ, สำนัก. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๗**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรินทร์พรินติงแอนด์พับลิชชิง, ๒๕๓๘.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **๑๐๐ ปี กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๕.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **๑๐๓ ปี กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๘.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมสามัญศึกษา. **กำหนดการวางศิลาฤกษ์โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๕-๒๙**. กรุงเทพฯ (ม.ป.ป.).
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมสามัญศึกษา. **แนวดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมระดับมัธยมศึกษา “โครงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม”**. สุพรรณบุรี : เซ็นทรัลมีเดีย แอนด์ บรอดแคสตีฟ (ม.ป.ป.).
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมสามัญศึกษา. **สารสนเทศ ปีการศึกษา ๒๕๓๙ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๓ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เขตการศึกษา ๗**. กรุงเทพฯ (ม.ป.ป.).
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมสามัญศึกษา. **เอกสารแนะนำโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๒๒ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. (ม.ป.ท.) (ม.ป.ป.).
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักงาน. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔)**. กรุงเทพฯ (ม.ป.ป.).

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๖๙/๒๕๓๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

เนื่องในศุภวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงนับเป็นมหามงคลสมัยอันพิเศษยิ่งยังความปลาบปลื้มปีติยินดีมาสู่ประเทศชาติและประชาชนโดยถ้วนหน้า สมควรที่รัฐบาลจะได้จัดงานเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่ถวายเป็นราชสักการะและถวายชัยมงคล รวมทั้งเพื่อให้ประชาชนทั่วทั้งประเทศได้แสดงความกตัญญูต่องานที่ และแสดงความจงรักภักดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ และประชาชนอย่างอนงอนันต์ คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ขึ้น และโดยที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งนายกรัฐมนตรี ตามประกาศลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘ มีผลให้คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๗/๒๕๓๗ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๓๗ สิ้นสุดลง

ดังนั้น เพื่อให้การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เรียบร้อย และสมพระเกียรติ อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๑ (๖) จึงให้แต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

คณะที่ปรึกษา

๑. ประธานองคมนตรี	ที่ปรึกษา
๒. ประธานสภาผู้แทนราษฎร	ที่ปรึกษา
๓. ประธานศาลฎีกา	ที่ปรึกษา
๔. ประธานวุฒิสภา	ที่ปรึกษา

คณะกรรมการ

๑. นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
๒. รองนายกรัฐมนตรี (ทุกท่าน)	รองประธานกรรมการ
๓. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (ทุกท่าน)	กรรมการ
๔. ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
๕. ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
๖. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
๗. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
๘. ปลัดกระทรวงคมนาคม	กรรมการ

๙. ปลัดกระทรวงพาณิชย์	กรรมการ
๑๐. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๑๑. ปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
๑๒. ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	กรรมการ
๑๓. ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
๑๔. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๑๕. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
๑๖. ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
๑๗. ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย	กรรมการ
๑๘. ราชอาณาจักร	กรรมการ
๑๙. เลขาธิการพระราชวัง	กรรมการ
๒๐. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๒๑. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี	กรรมการ
๒๒. ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ	กรรมการ
๒๓. เลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน	กรรมการ
๒๔. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	กรรมการ
๒๕. ผู้บัญชาการทหารบก	กรรมการ
๒๖. ผู้บัญชาการทหารเรือ	กรรมการ
๒๗. ผู้บัญชาการทหารอากาศ	กรรมการ
๒๘. สมุหราชองครักษ์	กรรมการ
๒๙. อธิบดีกรมตำรวจ	กรรมการ
๓๐. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๓๑. อธิบดีกรมการศาสนา	กรรมการ
๓๒. อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ
๓๓. เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	กรรมการ
๓๔. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
๓๕. ผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๓๖. เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารบก	กรรมการ
๓๗. หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล	กรรมการ
๓๘. ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา	กรรมการ
๓๙. นายเศวต ธนประดิษฐ์	กรรมการ
๔๐. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการและเลขานุการ
๔๑. รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นายอภัย อิงคะวณิช)	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๒. ผู้อำนวยการกองกลาง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓. ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔. ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นางวันเพ็ญ แก้วทนต์)	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

- กำหนดนโยบายการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี
- ให้มีอำนาจในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนงาน โครงการและกิจกรรม การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

๓. ให้มีอำนาจแต่งตั้ง เพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงที่ปรึกษา กรรมการ ในคณะกรรมการอำนวยการฯ ได้ตามที่เห็นสมควร
๔. ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามที่เห็นสมควร
๕. ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้การจัดงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสมพระเกียรติ

ในการปฏิบัติตามคำสั่งนี้ ให้คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้ง ได้รับเบี้ยประชุมตามพระราชกฤษฎีกา เบี้ยประชุม และค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. ๒๕๒๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยให้เบิกจ่ายเบี้ยประชุมจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘

(นายบรรหาร ศิลปอาชา)

นายกรัฐมนตรี

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	ประธานกรรมการ
๒. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ร้อยตำรวจโท เชาวรินทร์ ลัทธศักดิ์ศิริ)	รองประธานกรรมการ
๓. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๔. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๕. ราชเลขาธิการ	กรรมการ
๖. เลขาธิการพระราชวัง	กรรมการ
๗. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
๘. ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ประจำเขตตรวจราชการที่ ๔	กรรมการ
๙. ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ประจำเขตตรวจราชการที่ ๘	กรรมการ
๑๐. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑๑. อธิบดีกรมการปกครอง	กรรมการ
๑๒. อธิบดีกรมวิชาการ	กรรมการ
๑๓. อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ
๑๔. เลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน	กรรมการ
๑๕. เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการ
๑๖. เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	กรรมการ
๑๗. ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๑๘. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการฝ่ายพิธี	กรรมการ
๑๙. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการฝ่ายโครงการและกิจกรรม	กรรมการ
๒๐. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผล	กรรมการ
๒๑. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๒๒. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการฝ่ายเลขานุการและประสานงาน	กรรมการ
๒๓. ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๒๔. ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๒๕. ผู้อำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๒๖. ผู้อำนวยการกองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๒๗. รองอธิบดีกรมศิลปากร (ตามที่กรมศิลปากรมอบหมาย)	กรรมการและเลขานุการ
๒๘. ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๙. ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร (นางสายไหม จบกมลศึก)	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๐. ผู้แทนกรมศิลปากร (นางสุรีย์รัตน์ วงศ์เสงี่ยม)	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๑. ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (นางวันเพ็ญ แก้วทงนงค์)	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

หมายเหตุ

๑. นายบรรหาร ศิลปอาชา แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๘
๒. นายบรรหาร ศิลปอาชา แต่งตั้งรองประธานกรรมการ ลำดับที่ ๒ และกรรมการ ลำดับที่ ๖ เพิ่มเติม เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ.

คำสั่งคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ที่ ๒/๒๕๓๘

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ
เรื่อง ในหลวงกับการศึกษาไทย : ห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ

เพื่อให้การจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ เรื่อง ในหลวงกับการศึกษาไทย : ห้าทศวรรษสิริราชสมบัติ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ
ทันกับกำหนดระยะเวลาเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ คณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑๐/๒๕๓๗ วันศุกร์ที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๓๗ จึงมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการจัดทำหนังสือ
เฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วย

๑. ม.ล.จिरายุ นพวงศ์	อนุกรรมการที่ปรึกษา
๒. นายขวัญแก้ว วัชโรทัย	อนุกรรมการที่ปรึกษา
๓. นายสิปพนนท์ เกตุทัต	อนุกรรมการที่ปรึกษา
๔. นายประเวศ วะสี	อนุกรรมการที่ปรึกษา
๕. นายทองตอ กล้ายไม้ ณ อยุธยา	ประธานอนุกรรมการ
๖. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ	รองประธานอนุกรรมการ
๗. รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นายอำรุง จันทวานิช)	อนุกรรมการ
๘. รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นางสาวเจือจันทร์ จงสถิตอยู่)	อนุกรรมการ
๙. เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑๐. เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
๑๑. นางสุนน อมรวิวัฒน์	อนุกรรมการ
๑๒. นายโกวิท วรพิพัฒน์	อนุกรรมการ
๑๓. นางสาวสุรี จุติกุล	อนุกรรมการ
๑๔. นายเอกวิทย์ ณ ถลาง	อนุกรรมการ
๑๕. นายกนก วงษ์ตระหง่าน	อนุกรรมการ
๑๖. ผู้ช่วยราชเลขาธิการ (ม.ร.ว. บุตรี วีระไวทยะ)	อนุกรรมการ
๑๗. พลตรีเรวัต บุญทับ	อนุกรรมการ
๑๘. ผู้อำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติ	อนุกรรมการ

๑๙. ผู้อำนวยการกองหอจดหมายเหตุแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๒๐. ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	อนุกรรมการ
๒๑. ผู้แทนสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย	อนุกรรมการ
๒๒. นายสุรกุล เจนอบรม	อนุกรรมการ
๒๓. นางสาวไหม จบกมลศึก	อนุกรรมการ
๒๔. นายชินภัทร ภูมิรัตน	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๕. นางสาวกัลยา ธรรมรัตน์พคุณ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๖. นางสาวสีลาภรณ์ นาคกรทรรพ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๗. นางสาวสมรชนีกร อ่องเอิบ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๘. นางเดือนใจ เจริญพงษ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการฯ มีหน้าที่

๑. วางแผนและจัดทำขอบเขตและเค้าโครงของหนังสือ
๒. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลรวมทั้งจัดหาข้อมูลในการจัดทำหนังสือ
๓. พิจารณารายละเอียดของเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะ
๔. แต่งตั้งคณะทำงานตามที่เห็นสมควร

ทั้งนี้ ตั้งแต่ วันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๘

(นายบัญญัติ บรรทัดฐาน)
รองนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คณะกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ

ที่ปรึกษา : นายรุ่ง แก้วแดง
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

เนื้อหา : ผู้ทรงคุณวุฒิ
ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ สวัสดิฤกษ์ ณ อยุธยา นายกนก วงษ์ตระหง่าน
นายสุรกุล เจนอบรม

: ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ประธานคณะกรรมการ

นายชินภัทร ภูมิรัตน

คณะกรรมการ

นางสุรางค์	โพธิ์พุกขาววงศ์	นางทิพย์สุดา	สุเมธเสนีย์	นางสาวลลิตรัตน์	อัศเวศน์
นางโสภณา	ตาแก้ว	นางสาววาณี	ทัฬหะปุรณะ	นางวิไล	ศิริชุมแสง
นางสาวเพ็ญศรี	อรุณรุ่งเรือง	นางฉลวยลักษณ์	สินประเสริฐ	นางเพ็ญพรรณ	จิตตะเสนีย์
นางสิริวรรณ	สวัสดิวัฒน์ ณ อยุธยา	นางเพ็ญจันทร์	นครอินทร์	นางสาวสายวรุณ	บุญคง
นายดุสิต	ทองสลวย	นายนภมณฑล	สิบนรินทร์เปี่ยม	นางสาวประภิน	วีระศิลป์
นางสาวยุพา	วิริภิรมย์กุล				

คณะกรรมการและเลขานุการ

นางสาวกัลยา ธรรมรัตน์พคุณ

คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวสมรัชนิกร	อ่องเอิบ	นางศรีบังอร	นาคะเสถียร	นางสมบุรณ์	ตันติธรรมา
นายสถาพร	บุตรชัยงาม	นายวิรัช	ตาแก้ว	นางสาวบรรณากรณ์	อมรพรสิน

บรรณาธิการ : นายทองต่อ กัลย์ไม้ ณ อยุธยา นางสาวกัลยา ธรรมรัตน์พคุณ นางสุรางค์ โพธิ์พุกขาววงศ์

พิมพ์ต้นฉบับ : นางสาวบรรณากรณ์ อมรพรสิน นางเข็มทอง โมงขุนทด นางเพชรรัตน์ ปัญญาสุข

ศิลปกรรม : นายชวลิต นิยมศิลป์ นายวิรัช ตาแก้ว นางสาวอรวรรณ ชมภูทิพย์

แบบปก : นายวิสุทธิ นพคุณ

บุคคลและหน่วยงานที่ให้ข้อมูล/ภาพ : พลเอกพิศิษฐ์ เหมะบุตร คุณหญิงอัมพร มีสุข
 นายวินัย พัฒนรัฐ ส่วนช่างภาพประจำพระองค์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน
 หอสมุดแห่งชาติ โรงเรียนจิตรลดา
 โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
 โรงเรียนราชวินิต ประถม โรงเรียนร่มเกล้า
 มูลนิธิราชประชาสมาสัย

IRC Bangkok Information Resource Center (IRC)
 Media & Cultural Section, U.S. Embassy

GPF Wittayu Tower A, Suite 901, 93/1 Wireless Rd.
 Bangkok 10330, Thailand | Tel: (662) 205-4192
 E-mail: irc@state.gov | http://bangkok.usembassy.gov/irc.html

Netscape - [สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ]

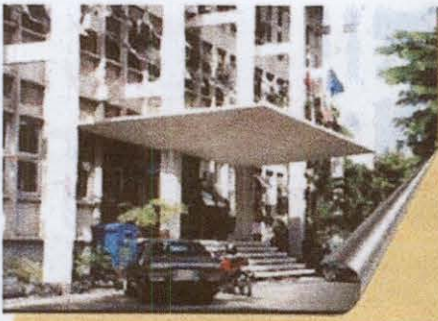
File Edit View Go Bookmarks Options Directory Window Help

Location: <http://www.onec.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (สกต.)

- ทำเนียบผู้บริหาร
- บทบาทหน้าที่ของสกต.
- แผนพัฒนาที่สำคัญ
- อินทราเน็ต
- สำนักข่าว สกต.

Document: Done

เริ่ม-Start Netscape - [สำนักงาน... e-mail root@onec.go.th

ถนนสุขุมวิท ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๑๐ โทร. ๖๖๘-๗๑๒๓ โทรสาร ๒๕๖-๐๐๘๕

บทที่ ๑

พระราชประวัติ

บทที่ ๒

พัฒนาการของการศึกษาไทย
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิพลอดุลยเดช: แนวโน้มของการ
จัดการศึกษา

บทที่ ๓

การศึกษา

ที่เกี่ยวข้องในพระราชดำริ

บทที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กับการสร้างคน

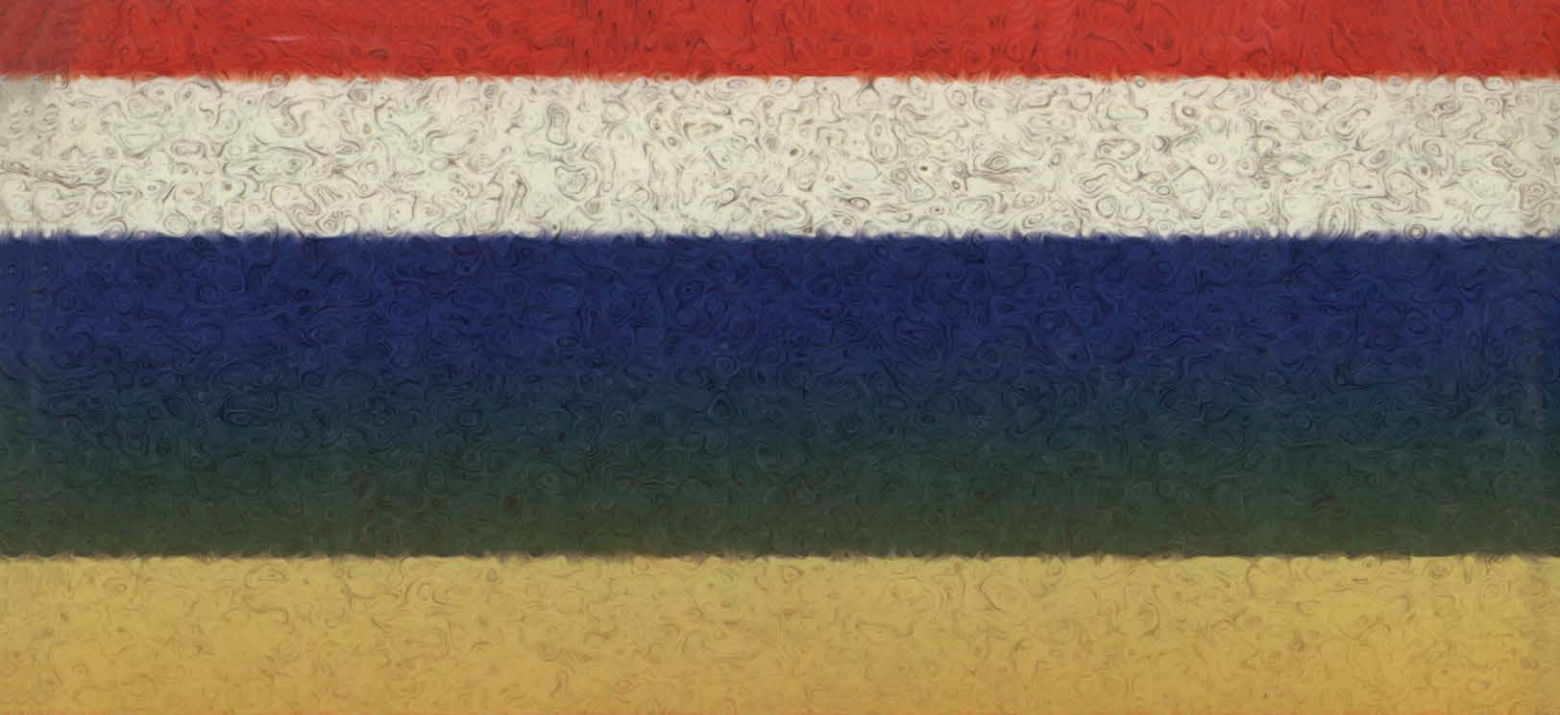
บทที่ ๕

พระราชดำริที่สำคัญ
เกี่ยวกับการศึกษา

ปัจฉิมบท

ภาคผนวก

- บรรณานุกรม
- คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
- รายชื่อคณะอนุกรรมการ
- รายชื่อคณะทำงาน

ISBN 974-8086-00-3

9 789748 086002

Information Resource Center Bangkok

30000653